

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YAKINÇAĞ TARİHİ PROGRAMI

EDİRNE'DE 1912 MARMARA DEPREMİ VE AFET YÖNETİMİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan:
20116188 Deniz ARAS

Danışman:
Doç. Dr. Fatma ÜREKLİ

İSTANBUL-2013

T.C.

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

YAKINÇAĞ TARİHİ PROGRAMI

EDİRNE'DE 1912 MARMARA DEPREMİ VE AFET YÖNETİMİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan:

20116188 Deniz ARAS

Danışman:

Doç. Dr. Fatma ÜREKLİ

İSTANBUL-2013

Deniz ARAS tarafından hazırlanan **Edirne'de 1912 Marmara Depremi ve Afet Yönetimi** adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince Oybirliğiyle / Oyçokluğuyla Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 28 / 06 / 2013

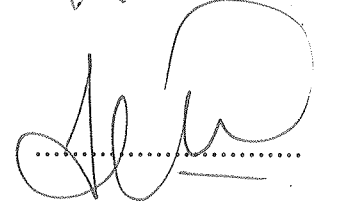
(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

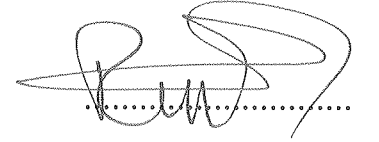
Jüri Üyesi : Prof.Dr.Abdulvahap KARA

Jüri Üyesi : Doç.Dr.Fatma ÜREKLİ (Danışman)

Jüri Üyesi : Doç.Dr.Recep KARACAKAYA
(İstanbul Medeniyet Üniv.Öğr.Üy.)

İÇİNDEKİLER

	Sayfa no:
ÖNSÖZ	IV
ÖZET	VI
ABSTRACT	VII
KISALTMALAR	VIII
1.GİRİŞ	
1.1. Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Önemi	1
1.2. Konunun Kaynakları	1
1.3. Çalışmanın Yöntemi	1
1.4. Osmanlı Döneminde Edirne Tarihine Genel Bir Bakış	2
1.4.1. Başkent Edirne	2
1.4.2. XIX. Asırda Edirne	3
1.4.3. Edirne ve Çevresini Etkileyen Tabii Afetler	7
2.EDİRNE'DE 1912 MARMARA DEPREMİ VE ETKİLERİ	
2.1. Deprem Oluşu ve Etkilediği Alanlar	14
2.2. Deprem Sonrası Bölgede Hasar Tespiti	20
2.3. Ölü ve Yaralılar	28
3.AFET YÖNETİMİ ÇALIŞMALARI	
3.1. Afet Yönetimi Nedir?	31
3.2. Enkaz Kaldırma Çalışmaları	33
3.3. Afetzedelerin Barınmaları	37

3.4. Bölgeye Gönderilen Görevlilerin Çalışmaları	43
3.5. Bölgeye Giden Gönüllülerin Faaliyetleri	47
3.6. Bölgede Suiistimallere Karşı Alınan Tedbirler	48
4.YARDIM FAALİYETLERİ	
4.1. Yardım Komisyonlarının Kurulması	53
4.2. Bölgeye Yardımları Götürecek Araçların Temini	58
4.3. Bölgeye Yapılan Yardımlar	61
4.3.1.Hükümet Tarafından Yapılan Yardımlar	61
4.3.2. Hilal-i Ahmer Cemiyeti Tarafından Yapılan Yardımlar	70
4.3.3. Uluslararası Yardımlar	75
4.4. Depremzedelere Tanınan Muafiyetler	77
4.5. Yardım Amaçlı Sosyal Organizasyonlar	79
5.SONUÇ	82
6.EKLER	86
EK1. Zلزelenin Oluşu ve Süresine Dair	86
EK2. Ewvelisi Geceki Zلزele Başlıklı Yazı	87
EK3. Depremin Edirne'deki Etkisine Dair	88
EK4.Depremin İstanbul'daki Etkisine Dair	89
EK5. Zلزelenin İstanbul'da Meydana Getirdiğı Hasar	90
EK6. Deprem Sonucu Ölü Sayısını Gösterir Tablo	91
EK7. Şarköy'e Keşif Heyetinin Gönderilmesi	92
EK8. İane Komisyonu Hakkında	93
EK9 Yurt Dışından Gönderilen İaneye Dair	94

EK10.Depremzedeler Yararına Çiçek Satışı	95
7.FOTOĞRAFLAR	96
8.1.Namık Kemal'in Depremde Yıkılan Mezarı	96
8.2.Hilal-i Ahmer Cemiyeti Hastahane Gemisi	97
8.3.Hilal-i Ahmer'in Deprem Bölgesindeki Çalışmaları	98
8.4.Deprem Sırasında Hasara Uğramış Bir Ev	99
8.KAYNAKLAR	100
9.ÖZGEÇMİŞ	103

ÖNSÖZ

Depremlerin büyük bir kısmının gerçekleştiği Alp-Himalaya deprem kuşağı Türkiye üzerinden de geçen bir kuşaktır. Bu nedenle Türkiye tarih boyunca bir çok yıkıcı depremle karşılaşmıştır. Araştırmamıza konu olan 1912 Marmara depremi de bu kuşağın bir uzantısı olan Kuzey Anadolu Deprem Kuşağı üzerinde meydana gelmiştir.

Bilindiği gibi, deprem önlenmez veya engellenemez bir doğa olayıdır. Ancak, depremin meydana getireceği etkiler, hasarlar insanların yapacakları çalışmalar ile azaltılabilir. Ülkemizde de son yıllarda olası depremlerin etkilerini engellemeye yönelik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Tarih boyunca ülkemizde meydana gelen depremlerle ilgili olan çalışmalar genellikle jeofizikçilerin yaptıkları çalışmalarla sınırlı kalmıştır. Bu çalışmalar da daha çok depremin şiddeti, oluş zamanı ile ilgili bilgileri içermektedir. Tarihçilerin bu konu ile ilgili yapmış olduğu çalışmalar ise oldukça azdır. Oysa deprem sadece jeolojik bir hadise değil insanların hayatlarına yapmış olduğu etki, devletlerin kendi halklarına yaptıkları yardım çalışmalarının yanında, devletlerarası yapılacak yardımlar ile de bu devletler arasında ki bağların da artmasını sağlayabilecek aynı zamanda sosyal bir olaydır. Bu nedenle deprem öncesinde yapılan hazırlık çalışmaları ve sonrasında depremin yaptığı tahribatın giderilmesi için yapılacak afet yönetim çalışmaları yaraların sarılması için önemlidir.

1912 Marmara depreminin Edirne üzerindeki etkilerini ele alan bu çalışma Giriş bölümü ile beraber dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde konunun amacı, kaynakları ve yöntemi ile ilgili bilgi verilerek, Edirne'nin Osmanlı tarihi açısından önemine ve 1912 depremi öncesi bölgede yaşanmış olan tabii afetlere değinildi. Depremin oluş zamanı ve etkilediği alanlarla, deprem sonrası bölgedeki hasar durumu ve bölgede ölü ve yaralıların durumu ikinci bölümde ele alındı. Üçüncü bölümde, depremle ilgili afet yönetim çalışmaları kapsamında afet sonrası enkaz kaldırma çalışmaları ile afetzedelerin barınmalarının sağlanması üzerinde durularak, bölgeye gönderilen görevliler dışında deprem bölgesine gönüllü olarak giden kişilere değinilip, deprem nedeniyle meydana gelen ve olabilecek suiistimallere karşı alınan tedbirlere değinildi. Dördüncü bölümde, deprem bölgesine yardımların düzenli yapılabilmesi amacıyla yardım komisyonlarının kurulmasına ve bölgeye yardımları

götürecek araçların teminine değinilerek bölgeye yurt içinden yapılan yardımlar ele alındı. Ayrıca yurt dışından deprem bölgesine yapılan yardımlar hakkında da bilgi verilmiştir. Yardım faaliyetleri içinde depremzedelerin hayatlarını kolaylaştırmak amacıyla, kendilerine tanınmış olan muafiyetler belirtilerek bir değerlendirme yapıldı.

Bu araştırmamın bir tez olarak ortaya çıkmasında desteğini ve emeğini esirgemeyen sayın hocam ve danışmanım Doç. Dr. Fatma ÜREKLİ'ye çok teşekkür ederim.

Mayıs-2013

Deniz ARAS

ÖZET

Edirne’de 1912 Marmara Depremi ve Afet Yönetimi

1912 yılında meydana gelen Marmara depremi Edirne’nin birçok bölgesinde tahribat yapmıştır. Deprem hissedildiği ve depremden etkilenen yerlerle ilgili durum bilgileri hakkında Osmanlı Hükümetine düzenli bilgi verilmiştir. Deprem bölgesine görevliler gönderilerek bölgede yapılması gereken acil müdahaleye dair tespitler yapılmıştır.

Deprem sonrası afet yönetim çalışmaları tek merkezden yürütülmemiştir. İstanbul ve Edirne’de iane komisyonları kurulmuş bunlar vasıtasıyla yardımlar yapılmıştır. Yapılacak yardımlar bu komisyonlar aracılığı ile daha düzenli bir şekilde bölgeye gönderilmeye çalışılmıştır. Bu komisyonlar tarafından yapılan yardımların yanında, her türlü doğal afet nedeniyle yardımı beklenen Hilal-i Ahmer Cemiyeti tarafından bölgeye yapılmış olan yardımlar da önemlidir.

Afet yönetim çalışmaları içinde deprem nedeniyle yıkılmış olan yapıların enkazının kaldırılması ve bunun sonucunda açıkta kalmış olan insanların barınmalarının sağlanması ele alınan önemli konular arasında olmuştur.

1912 depreminde afetleri fırsata çevirmeye yönelik bir takım suiistimler üzerinde de durulmuştur. Afet yönetimi çalışmalarında karşılaşılan sıkıntılar aksaklıklar üzerinde durulmuş, halkın güvenliğini ve huzurunu bozan hususlar ve bunlara karşı alınan tedbirler de belirtilmiştir.

Deprem nedeniyle zor duruma düşmüş olan bölge halkına devlet tarafından çeşitli muafiyetler de sağlanmıştır. Bölgeye ülke içinden yapılmış olan yardımların yanında yurt dışından yapılmış olan yardımlar da ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Afet Yönetimi, Yardım Komisyonları, Balkan Savaşı, Edirne

ABSTRACT

Edirne 1912 Marmara Earthquake and Disaster Management

The earthquake that had been taken place in the Marmara region had a great scale of impact around Edirne. Upon the places that it was felt and affected regular reports were sent to the central government. Officials had been dispatched to the region in question and impressions were got on the course of rapid reaction.

Following the earthquake the act of disaster management was not conducted from a particular center. Commissions established and the injured were aided through them. And it became more organized by that way to bring the service up to the region. Apart from those commissions the help of Red Crescent, of whose service expected in every sense, must be taken into consideration.

It was among the significant issues to mention that the wreckage of the collapsed buildings were removed and that those were exposed to the disaster were provided housing.

It has also been dealt with that there were a few incidences of abuse to gain profit out of the 1912 earthquake. There has been focused on the difficulties encountered in disaster management deficiencies, and the issues regarding the disturbance of the peace and security of the people as well as the measures taken against them.

There had been particular exemptions offered for those in strain and the people of the region. It has also been touched that the region had received aid not only inside but also outside of the country.

Keywords: Earthquake, Disaster Management, Aid Commissions, Balkan War, Edirne

KISALTMALAR

a. g. k.	Adı geçen kitap
a. g. m.	Adı geçen makale
a. g. t.	Adı geçen tez
BEO.	Babıali Evrak Odası
bkz.	Bakınız
BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
Çev.	Çeviren
DH. İ. UM. EK.	Dahiliye İdare-i Umumiye Evrakı
DH. İD.	Dahiliye İdare Evrakı
DH. MB. HPS.	Dahiliye Hapishaneler Müdüriyeti
DH. MB. HPS. M.	Dahiliye Hapishaneler Müdüriyeti Mütferrik
DH. MTV.	Dahiliye Mütenevvia
H.	Hicri
haz.	Hazırlayan
M.	Miladi
MV.	Meclis-i Vükela
R.	Rumi
S.	Sayı
s.	Sayfa

1.GİRİŞ

1.1.Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Önemi

Bu tez 1912'de meydana gelen Marmara depreminin Edirne ve çevresi üzerindeki etkilerini ve özellikle deprem sonrasında yürütülen afet yönetim çalışmalarını ele almaktadır.

Deprem sonrasında bölgede meydana gelen hasarları, hasar tespiti için bölgeye gönderilen görevlileri ve bunların yaptıkları çalışmaları ele alarak afet yönetim faaliyetleri ile ilgili düzenlemeleri belirtmektedir. Kurumlar arasında depreme yönelik yapılan haberleşmeler ile devlet tarafından yapılan çalışmaların ve yardımların dışında, dış ülkelerden yapılan yardım faaliyetleri de ele alınmıştır.

Afet yönetimi için yapılan çalışmalar sırasında bölgede meydana gelen suiistimler ve bunların önlenmesi amacıyla alınan tedbirler üzerinde de durulmuştur. Özellikle depremin bina üzerindeki etkisinin yanında toplum üzerindeki etkileri ele alınarak sosyo-ekonomik sonuçları tespit edilerek Balkan savaşlarına olan olumsuz yansımaları belirtilmiştir.

1.2.Konunun Kaynakları

Bu tez araştırmasında konu ile ilgili öncelikle arşiv belgelerinden yararlanılmıştır. Belgelerdeki bilgiler dönem gazetelerinde çıkan haberlerle paralel olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca araştırma konumuzla ilgili yapılmış olan yayınlar, makalelerde incelenmiştir. Böylece bütünlüğünü koruyarak konuyla ilgili daha ayrıntılı değerlendirme yapmamızı sağlayacak her türlü yayın incelenmiştir.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Bu tez, 1912 yılında Marmara'da meydana gelen depremin Edirne üzerindeki etkilerini, deprem sonrası ortaya çıkan ihtiyaçların karşılanması için yapılan afet yönetim çalışmalarını, Başbakanlık Osmanlı Arşivindeki konu

ile ilgili kaynaklar başta olmak üzere, dönem gazetelerinde çıkmış olan haberler de incelenerek, elde edilmiş olan bilgiler analiz edilerek, bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Bunların dışında konu ile ilgili farklı eserlerdeki bilgilerden de yararlanılmıştır.

1.4.OSMANLI DÖNEMİNDE EDİRNE TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ

1.4.1. Başkent Edirne

Osmanlılar kuruluş devrini müteakiben Trakya'ya ve Balkanlara doğru yayılmaya başlamışlardır. I. Murad Çorlu ve Keşan alındıktan sonra Edirne'nin alınması görevini Lala Şahin Paşa'ya vermiştir. 1360-1361 yıllarında Dimetoka'nın alınmasından sonra 1362'de Edirne Türklerin egemenliğine girmiştir. 1362'de Murad Hüdavendigâr tarafından fethedildikten sonra XV. yüzyılın başında "Mahrusa-i Edirne" resmi adıyla Osmanlı Devleti'nin "Payitaht-ı Sanisi" yani ikinci başkenti olmuştur.¹ Edirne'nin adı Osmanlı tarihine Dar-ün Nasır, Dar-ül Karar ve Dar-ül Mülk sıfatları ile geçmiştir.²

I. Murad'ın Cenevizlilerle anlaşarak 1363'de önemli bir Türk nüfusunu Rumeli topraklarına geçirmesiyle başlayan fetih hareketi, başkentin Bursa'dan Edirne'ye taşınmasıyla nihayet buldu. İstanbul'un fethine kadar olan dönemde Edirne en parlak dönemini yaşadı.³

Yıldırım Bayezid İstanbul'u kuşatmak için giriştiği hareketleri Edirne'den yönetirken, ölümünden sonra şehzadeleri arasında başlayan mücadelede bu şehir daha da bir önem kazanmıştır. Bayezid'in şehzadelerinden Süleyman Çelebi, devlet hazinesini Bursa'dan Edirne'ye taşıyarak burada tahta çıkmış,

¹ Necdet SAKAOĞLU, "20. Yüzyıl Başında Osmanlı Coğrafyası (1907-1908)" Deniz Kültür Yayınları, 2007, İstanbul, s.57

² Esin KARLIKAYA, "Tarih İçinde Edirne" Türkiye İş Bankası Yayınları, Eylül, 1998,Ankara, s.17-18

³ Ramazan ÖZEY, "19.Asırda Edirne Vilayeti Coğrafyası" Marmara Coğrafya Dergisi, Temmuz 2002,İstanbul, s.1

şehir daha sonra kardeşlerden Musa Çelebi'nin eline geçmiş, 1413 yılında da I. Mehmed Çelebi Edirne'yi kardeşinin elinden almıştır.⁴

Edirne İstanbul'un fethine kadar Osmanlı Devletinin başkenti olmaya devam etmiştir. İstanbul'un fethinden sonra da önemini koruyan bu şehir siyasal bakımdan XIX. yüzyıla beraber bir çok işgale uğramıştır.

1.4.2. XIX. Asırda Edirne

XIX. asırda Edirne vilayeti siyasi bazı mücadele ve savaşlara sahne olmuştur ve bunun sonucunda bazı değişimler yaşanmıştır. Bu siyasi mücadelelerin en önemlisi, Edirne'nin bir asır içinde üç kez düşman işgaline uğramış olmasıdır. Bunun sonucu olarak Edirne ve çevresinde sık sık siyasi sınırlar değişmiştir. Savaşlar ve salgın hastalıklar da bölge insanını derinden etkilemiştir.⁵

1828-1829 Osmanlı-Rus savaşı sırasında Edirne, Rus ordusunun işgaline uğramış, yenilgiyle sonuçlanan bu savaştan sonra, 14 Eylül 1829'da imzalanan Edirne Antlaşması ile şehir Osmanlılara bırakılmıştır. Bu savaşın Edirne'yi olumsuz yönde etkilemesi üzerine, Müslüman halk başka bölgelere göç ederken, şehre Hristiyanlar yerleşmeye başlamıştır. Bu durum karşısında halkın moralini düzeltmek için şehre gelen II. Mahmud, gezisi anısına Edirne damgalı paralar bastırmıştır.

XIX. yüzyılın sonlarında Edirne vilayetinin sınırlarını, toplum yapısını ve nüfusunu şu şekilde belirtebiliriz: Edirne vilayeti Avrupa-i Osmaniye'de yer alan vilayetlerden biri olarak, Çatalca mutasarrıflığının batısında yer alır. Kuzeyinde Karadeniz ve Bulgaristan, batısında Selanik vilayeti yer alır. Güneyi Marmara Denizi, Kala-i Sultaniye ve Adalar Denizi ile sahilidir.⁶

⁴ KARLIKAYA, a. g. m. s.14

⁵ ÖZEY, a. g. m. s.2

Tarih bilimcileri yüzyılları belirli olaylarla başlatırlar ve sona erdirirler. Yapmış olduğumuz bu tarihi coğrafya araştırmasında 19. Yüzyıl olarak tarih bilimcilerin görüşleri doğrultusunda 1815 yılından 1914 yılına kadar olan dönemi 19. Yüzyıl olarak kabul edeceğiz.

⁶ ÖZEY, a. g. m. s.6

Edirne merkez olmak üzere Tekfurdağı, Gelibolu, Kırkkilise, Dedeoğlu ve Gümölcine olarak altı sancaktan oluşmaktadır.⁷ 1895 yılı salnamesine göre Edirne Sancağı'nda toplam 136.738 yerli erkek, 130.935 yerli bayan, 5.051 yabancı erkek ve 2.269 yabancı bayan kaydedilmiştir. Edirne merkez kazasında ise 45.073 İslam, 29.353 Rum, 3.782 Ermeni, 9.806 Bulgar, 643 Katolik ve 9.002 Yahudi kaydedilmiştir. 1876 yılında Bulgar ayaklanması ve 1877-1878 Osmanlı Rus harbi sonrası Edirne'deki Bulgar nüfusu azalmıştır. Balkanlardan şehre 140.000 Türk muhacir gelirken Doğu Rumeli'de kalan Hristiyanlardan 60.000'i bölgeyi terk etmiştir.⁸ Edirne'de 1889 tarihinde ki nüfus oranı ile ilgili başka bir eserde ise şu bilgiler verilir: *“Ahalisi 777.676 kişi olup, bunlardan 377.000'i Müslüman, 225.000'i Rum, 104.000'i Bulgar, 15.000'i Ermeni ve diğer 50.000 kadarı ise Yahudi ve Kıptilerdir.”*⁹ Balkan savaşları öncesinde Edirne nüfusu ile ilgili ise şu bilgiler verilir: *“Savaşın önce Edirne'nin nüfusu toplamda 1.500.000'e yakındır. Bu nüfusun yüzde elliden fazlasını Müslüman halk oluştururken Rumlar 395.000, Bulgarlar ise 170.000 civarındadır. Edirne kent merkezinin nüfusu ise 75.000 civarındadır. Bunun 35.000'i Türk, 18.863'i Rum 2121'i Bulgar, 4004'ü Ermeni, 13.703'ü Yahudi, 801'i de Kıpti'dir.”*¹⁰

Osmanlı'nın bu dönemde iç sorunlarına yoğunlaşması ve dış politikayı tam anlamıyla takip edememesi Balkan İttifakı'na engel olmaktan ziyade bu ittifakın kurulmasını kolaylaştırmıştır.¹¹

Rusya, Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkan topraklarını Slav kökenli oldukları gerekçesiyle Balkanlar'daki çeşitli uluslar arasında paylaşmak ve sonra hem bunlara, hem de Boğazlara egemen olmak istiyordu. Osmanlı İmparatorluğunun gitgide zayıflayışını gözleyen Balkan ülkeleri ise, Rusya'nın kışkırtmalarından ve vaatlerinden destek alarak aralarında Osmanlı'ya karşı örgütlendiler. Zaten 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşındaki Osmanlı yenilgisi

⁷ SAKAOĞLU, a. g. k. s.56

⁸ Sevgi Edirne KUTLUKAN-Ahmet YİĞİT-Veysi AKIN-Rıdvan CANIM, **“Edirne Müdafii Mehmet Şükrü Paşa”** haz. Sabri KOZ, Zaman Kitap, Ekim 2008, İstanbul, s.65

⁹ ÖZEY, a. g. m. s.9

¹⁰ Necdet HAYTA-Togay Seçkin BİRBUĞAK, **“Balkan Savaşlarında Edirne”** Genelkurmay Basımevi, 2010, Ankara, s.27

¹¹ N. HAYTA-T.S.BİRBUĞAK, a. g. k. s.8

ve bunu izleyen Ayastefanos Anlaşması, daha sonra da bu anlaşma ile Rusya'nın elde ettiği kazançların kaygısına düşen İngiltere'nin öncülüğünde yeni düzenlemeler için toplanan Berlin Kongresi, Avrupa ülkelerinin Balkanlar'daki emellerini su yüzüne çıkartmıştı.

Bulgaristan, II. Meşrutiyetin duyurulmasından kısa bir süre sonra, 5 Ekim 1908'de bağımsızlığını duyurmuş, Büyük Bulgaristan hülyasıyla gözlerini de Makedonya'ya dikmişti. Oysa aynı topraklarda hem Sırbistan'ın hem de Yunanistan'ın gözü vardı. Yunanistan'da 1910 yılı sonunda yapılan seçimleri kazanıp başbakanlığa getirilen Elefteros Venizelos'un "Megali İdea" düşüncesinin yanı sıra, başka bir düşüncesi de Girit adasını Yunanistan'a katmaktı. Bu çıkarlar, adı geçen ülkeleri Osmanlı İmparatorluğuna karşı anlaşmaya itti. Rus Çarının da etkisi ile Bulgaristan, ilk olarak Sırbistan, sonra da Yunanistan ile anlaştı. Böylece Üçlü İtilaf ve Üçlü İttifak olmak üzere iki bloka ayrılmış olan Avrupa büyük devletleri, Balkanlar'daki gelişmeleri merakla izlerlerken, Sırbistan ile anlaşmazlıkları olan Karadağ'ın Bulgaristan'ın kışkırtmasıyla 8 Ekim 1912'de Osmanlı İmparatorluğu'na savaş duyurusunda bulunmasıyla Balkan Savaşı patladı.¹²

Balkan ülkeleri Karadağ'ı Osmanlı'ya savaş duyurusunda yalnız bırakmamışlardı. Bu ülkeler 13 Ekim'de Osmanlı İmparatorluğuna verdikleri bir nota ile Rumeli'ye özerklik verilmesi ve illerin nüfusa göre ayrımını içeren isteklerde bulundular. Makedonya'daki paylaşma girişiminin de bu isteklerle birleşmesi sonunda 17 Ekim'de Bulgaristan ve Sırbistan, iki gün sonra da Yunanistan, Osmanlı İmparatorluğu'na savaş ilan ettiler. Savaş duyuruları üzerine İmparatorluk, daha İtalyan savaşını sonuçlandıramadan kendini iki aşamada gerçekleştirecek Balkan Savaşları içinde buluverdi.¹³

1912 yılında Osmanlılara karşı birleşen Balkan ülkelerinin saldırıları sırasında Şükrü Paşa'nın yüz atmış gün süren kahramanca savunmasına karşın, Edirne Balkan ve Sırp kuvvetleri tarafından 26 Mart 1913'de işgal

¹² Seçil AKGÜL KARAL-Murat ULUĞTEKİN, "Hilal-i Ahmer'den Kızılay'a", Kızılay 2002, s. 97-98

¹³ S. AKGÜL KARAL-M. ULUĞTEKİN, a. g. k. s.98

edilmiştir. Bilindiği gibi Osmanlı Devleti gerekli hazırlıkları yapmaya fırsat bulamadan bu harbe girmek zorunda kalmıştı. Bundan dolayı da Türk ordusunun teşkilat projesi, harbin çıkmasından çok önce tamamlanabilmişti. Bu esnada Türk kuvvetlerinin genel olarak eğitimi zayıf ve bakımsız bir durumda idi.¹⁴ Osmanlı ordusu Balkan savaşının arifesinde acınacak bir durumdaydı. Ordunun örgütü ve eğitimi yetersizdi. Alaylı subaylar ordudan çıkarılmış, okuldan yetişen subayların azlığı nedeniyle, alaylı subayların yerleri doldurulamamıştı. Ordunun geri hizmeti, iletişim ve sağlık hizmetleri de perişan durumdaydı.¹⁵

Edirne'nin savaşa hazırlanmasında sorun oluşturan özel durumlardan birisi de Bulgarların neler tasarlayıp neler yaptıkları konusunda savunma düzenini etkileyecek bilgilerin edinilememesiydi. Buna karşılık kentte çok sayıda yabancı konsolosluk bulunuyordu. Her çeşit hazırlık konsolosluk görevlilerinin gözleri önünde sürdürülüyordu. Özellikle Bulgar ve İngiliz konsolosları sık sık av partileri düzenliyor, Edirne çevresinde gezip görmedikleri yer bırakmıyorlardı. İngiliz konsolosu Kurmay Binbaşı Samson'un da barış döneminde kentin savunması konusunda edindiği bilgileri Bulgar konsolosuna aktarmış olabileceğinden kuşku duyuluyordu.¹⁶

1913'de imzalanan Londra Antlaşması ile şehir Bulgarlara verilmiş, ancak müttefiklerin Osmanlı topraklarını paylaşırken anlaşamaması üzerine çıkan II. Balkan Savaşı sırasında, Enver Paşa komutasındaki Osmanlı birlikleri 22 Temmuz 1913 tarihinde hiçbir direnişle karşılaşmadan şehre girmişlerdir. 10 Ağustos 1913'de imzalanan Bükreş Antlaşması ile de Edirne yine Osmanlı toprakları içine dahil edilmiştir. Bu şekilde yaşanmış olan işgallerin dışında, bölge insanını olumsuz etkileyen ve 1912 depreminden önce meydana gelmiş olan farklı tabii afetler de bulunmaktadır.

¹⁴ Nuri YAVUZ, "Türk Arşiv Belgelerine Göre Birinci Balkan Harbi" Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, 1989, Ankara, s.210

¹⁵ Hüner TUNCER, "Osmanlı'nın Rumeli'yi Kaybı (1878-1914)" Kaynak Yayınları, Mart, 2010, İstanbul, s.151

¹⁶ Güney DİNÇ, "Mehmet Nail Beyin Derlediği Kartpostallarla Balkan Savaşı (1912-1913)" Yapı Kredi Yayınları, Ekim, 2008, İstanbul, s.175

1.4.3. Edirne ve Çevresini Etkileyen Tabii Afetler

XVIII. yüzyıldan itibaren yaşanan tarihi olaylar ile yangın, deprem, su baskını, veba salgını gibi felaketler Edirne'yi bir hayli yıprattı.¹⁷ XVIII. yüzyılda Edirne'de meydana gelmiş olan iki önemli afet ve bu afetlerin Edirne üzerindeki etkileri farklı kaynaklarda şu şekilde belirtilmiştir: "XVIII. yüzyılla birlikte, Edirne'de gerileme dönemi başlamıştır. Temmuz 1745'de çıkan ve altmış kadar mahalleyi tahrip eden büyük yangın ile Ağustos 1751'de meydana gelen ve pek çok binanın yıkılmasına neden olan deprem bu süreci hızlandırmıştır."¹⁸ "1745'deki büyük yangından sonra, 1751 yılındaki deprem Edirne'nin bir anlamda gözden düşmesine neden oldu."¹⁹ Aynı afetlerle ilgili olarak bir başka kaynakta ise "XVIII. yüzyılın ortalarında meydana gelen iki afet Edirne'de büyük bir hasara yol açtı.1745'de çıkan yangında 60 mahalle harap oldu, 1751'deki zelzele ise birçok binanın yıkılmasına ve can kaybına yol açtı"²⁰ denilerek afetlerin şehre verdiği hasarlardan bahsedilmiştir.

Edirne'de vilayet nüfusu meydana gelmiş olan savaşların dışında, yaşanan yangınlar, salgın hastalıklar ve afetlerle değişime uğramıştır. Edirne'de 1912 yılında meydana gelmiş olan ve sonrasında ortaya çıkan yangınlarla tahribatın artmasına sebep olan depremden öncede birçok yangının bölgede ortaya çıktığı görülmektedir. "10 Eylül 1889 (H.14 Muharrem 1307) tarihinde Kıyak Caddesinde yangın çıkmıştır. Attar dükkanında çıkan yangında cami ve mescitler de yanmıştır. 1887 senesinde yapımına başlanan ve 1889 yılında tamamlanan süvari kışlasında da yangın çıkmıştır. 13 Eylül 1891 (H.8 Safer 1309) tarihinde Üç Şerefeli Cami yakınında bir yangın çıkmıştır. 12 Ekim 1892 (H.20 Rebiü'l-evvel 1310) tarihinde Noktacı Camii karşısında Sakçı Murad Mahallesi'nde ve Piyade Kışlasında yangın çıkmıştır."²¹ 1905 ve 1915 yıllarında çıkan iki yangında ise Edirne kale içinde bulunan bütün cami, kilise ve havralar, resmi ve özel

¹⁷ Ayşe TERZİOĞLU, "I. Balkan Savaşı ve Edirne'nin İşgali" Türk Dünyası Araştırmaları Yayınları, Ağustos 2005, İstanbul, sayı157,s.163

¹⁸ KARLIKAYA, a. g. m. s. 17-18

¹⁹ Engin ÖZENDEŞ, "Osmanlı'nın İkinci Başkenti Edirne" Yem Yayın, 1999, İstanbul

²⁰ Emin Nedret İŞLİ-Sabri KOZ, "Edirne: Serhattaki Payitaht" Yapı Kredi Yayınları, s.58

²¹ S.E. KUTLUKAN-A. YİĞİT vd. a. g. k. s.65

binalar tamamen yanmıştır. Edirne'ye daha önce gelmiş ve yerleşmiş olan Yahudi cemaatleri bu yangınlardan sonra büyük oranla dağılmışlardır.²²

Ortaya çıkmış olan yangınlar dışında Edirne'de 1912 depreminden önce yaşanan salgın hastalıklar ise şu şekilde sayılabilir: "1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı sırasında Rusların önünden kaçıp Edirne ve İstanbul'a gitmek isteyen Türk göçmenleri arasında tifüs ve çiçek salgını görülmüştür. Edirne'de önce Rus askerleri arasında yayılan tifüs çok geçmeden halk arasında da yayılarak çocuk ölümlerine neden olmuştur. 1892 yılında Osmanlı Devleti ve Balkanlar'ın bir kısmı hariç Avrupa koleraya teslim olmuştu. Osmanlı Devletinde etkisi görülmemekle birlikte bazı yerlerde örneklerine rastlanmıştır. 3 Kasım 1891 tarihinde İstanbul'dan Edirne'ye gelen bir Musevi ailesinde 60 yaşında bir hanımda hekimler tarafından kolera tespit edilmiştir. Kadının ölümünden sonra hastalığın yayılmaması için gerekli tedbirler alınmıştır. Edirne'de hastalığın yayılmaması için bir taraftan gerekli önlemler alınırken, diğer taraftan manevi yollara da başvurulmuş, şehrin temizliğine özen gösterilmiştir. Hekimlerin önerilerine uyularak içme suları kaynatılmış, hamam ve lokantaların temizliği göz önüne alınmıştır."²³

Edirne'ye koleranın bulaşmasıyla ilgili bir başka kaynakta ise şu bilgi verilmektedir: "1891 Kasım'ının üçüncü Çarşamba günü İstanbul'dan Edirne'ye gelen bir Musevi ailesi içinde altmış yaşlarında bir kadında, bir gün sonra yani Cuma sabahı kolera hastalığı belirtileri görülmüştür. Toplanan asker ve sivil hekimler bunun kolera olduğunu bildiren bir rapor düzenlemişlerdir. Hasta Pazar gecesi ölmüş ve gerekli önlemler alınıp gömülmüştür. Hastalığın yayılmasının önlenmesi için bir taraftan gereken maddi önlemler alınırken, diğer taraftan manevi yollara da başvurulması kararlaştırılmıştır."²⁴

²² S.E. KUTLUKAN-A. YİĞİT vd. **a. g. k.** s.66

²³ Ratıp KAZANCIGİL- Nilüfer GÖKÇE-Ender BİLAR "**Edirne'nin Sağlık ve Sosyal Yardım Tarihi**" I. Cilt, s.157

²⁴ Ahmet BADİ "**Riyaz-ı Belde-i Edirne**" Çev. Ratıp KAZANCIGİL, Edirne Valiliği Yayınları, 2000, İstanbul, s.265

Edirne'de görülen bulaşıcı hastalıklar daha ziyade işgaller sırasında meydana gelmiş, Balkanlar'dan Edirne'ye göç eden ve uygun olmayan şartlarda yaşayan göçmenler arasında çıkarak, yöredeki yerli halk arasında yayılmıştır.²⁵

Balkan Savaşı sırasında askerler arasında kolera, lekeli humma, tifüs gibi salgın hastalıklar çıkmış, salgın hastalıklarla mücadele sırasında pek çok subay ve er hayatını kaybetmiş, hekimlerden de salgın hastalıklara yakalanıp ölenler olmuştur. Edirne Merkez Hastanesi'nin bahçesinde bulunan çeşme, Balkan Savaşı sırasında salgın hastalıklardan ölen askerlerin anısına yapılmıştır. Çeşmenin kitabesinde yazan yazıda salgınların 1914 yılı Mayıs ayında son bulduğu, koleradan 1070, tifüsten 984, humma-i raciadan 501 kişinin hastalanarak hastaneye yatmış olduğu, bunlardan 1558 kişinin iyileştiği, geri kalan 581 kişinin koleradan, 344 kişinin tifüsten ve 72 kişinin de humma-i raciadan öldüğü yazılıdır.²⁶ Buradan da anlaşılıyor ki 1912 yılında meydana gelen ve Edirne'de de etkili olan depremin dışında bölge insanını etkileyen önemli bir durum da savaş sırasında ortaya çıkmış olan bu salgın hastalıklardır.

Sıtma da Edirne'de halkın sağlığını olumsuz yönde etkileyen bir başka hastalık olmuştur. Edirne'de çağlar boyunca en sık görülen hastalıklardan biridir. Edirne'den geçen Meriç, Tunca ve Arda nehirleri karların erimesi, yağışların artması sonucu taşarak, çevrelerinde bulunan mahallelerin sular altında kalmasına neden oldukları gibi, suların çekilmesinden sonra bu alanlarda bataklıklar meydana gelmekte, bu bataklıklar sivrisineğin çoğalmasına ve dolayısıyla sıtma hastalığının yayılmasına neden olmaktadır. Halk sıtmaya neden olan sivrisineği yok etmek için çeşitli yollara başvurmuş, ateşler yakarak, tütsüler yaparak sıtmanın taşıyıcısı olan sivrisineği yok etmeye çalışmıştır.²⁷

²⁵ R. KAZANCIGİL-N. GÖKÇE-E. BİLAR a. g. k. s.155

²⁶ R. KAZANCIGİL-N. GÖKÇE-E. BİLAR a. g. k. s.123

²⁷ R. KAZANCIGİL-N. GÖKÇE-E. BİLAR a. g. k. s.163

1888-1889 yılında Edirne’de şiddetli çiçek hastalığı da görülmüş, bu hastalık nedeniyle bazı aileler Edirne’den başka yerlere göç etmeye başlamışlardır. Hastalığın yayılmasını önlemek için gerekli sağlık önlemleri alınarak, hastalığın daha fazla yayılması engellenmiştir. 1894-1895 yılında Edirne’de bulunan II. Ordu’daki askerler arasında, çiçek hastalığı görülmüştür. Bunun üzerine orduda bulunan aşısız askerlere çiçek aşısı yapılmıştır. Osmanlı hükümeti bu hastalığa karşı savaş başlatmış, gerek çiçek aşısı üretme yerleri kurarak, gerekse çiçek hastalığı ile ilgili yazılar yazarak halkın bu hastalık karşısında bilinçlenmesi sağlandığı gibi, yeni yönetmelikler çıkartılarak vilayetlere gönderilmiş ve her yıl aşısız olanlara çiçek aşısı yaptırılarak, hastalığa karşı koruyucu önlemler alınmaya çalışılmıştır.²⁸

Edirne’de meydana gelmiş olan diğer afetler ise şu şekilde örneklendirilebilir: “1892 yılı kışı Edirne şehrinde oldukça sert geçmiş, kışın etkisi ile kıtlık baş göstermiştir. 25 Aralık 1895 tarihinde de kış şiddetli kar yağışı ile kendini göstermiştir. Yoğun kar yağışından dolayı biriken kar üç metreyi bulmuş, Edirne’nin İstanbul ve Avrupa ile demiryolu bağlantısı kesilmiştir.

16 Mayıs 1897 tarihinde yağın şiddetli yağmurdan sonra Tunca, Arda ve Meriç nehirleri yükselerek, 1845 yılındaki büyük taşkından beri en çok hasara sebebiyet veren ikinci su baskını meydana getirmiştir.”²⁹

Edirne’de etkili olan bu doğal afetlerin dışında, araştırmamızın konusu olan 1912 depreminden önce bölgede etkili olmuş depremler ve bu depremlerin bölgede etkili olma sebeplerinden de bahsetmek gereklidir. Büyük can ve mal kayıplarına neden olan, birey ve toplum üzerinde sosyal ve psikolojik yönden büyük olumsuzluklar oluşturan deprem, Osmanlı coğrafyasında en sık yaşanan doğal afetlerin başında gelmektedir.³⁰

²⁸ R. KAZANCIGİL-N. GÖKÇE-E. BİLAR a. g. k. s.164

²⁹ S. E. KUTLUKAN-A. YİĞİT vd. a. g. k. s. 65-66

³⁰ Selahattin SATILMIŞ, “Osmanlı’da bir Afet Yönetimi Örneği:1883 Çeşme ve Urla Depremi” History Studies, 2012, s. 503

Yakın bir jeolojik devirde sayısız denecek kadar çok kırıklarla parçalanmış olan Türkiye, Eski Dünya karalarının ortasından geçen Akdeniz deprem kuşağı üzerinde yer alır ve zaman zaman şiddetli depremlere sahne olur.³¹ Dünyanın en önemli deprem kuşaklarından biri üzerinde bulunan Türkiye'nin yüzölçümünün %42'si I. Derece Deprem Bölgesi üzerinde bulunmaktadır. %24'ü ise II. Derece Deprem Bölgesindedir.³² Halkımızın %96'sı hayatı boyunca deprem tehlikesi altında yaşamaktadır. Can ve mal kaybı açısından dünya ülkeleri arasında maalesef ön sıralardayız.³³

Deprem olgusu insan zekasının bilinmeyen karşısında düşmüş olduğu çaresizliğin somut ifadelerinden birisidir. Depremler ve deprem sonrası oluşan yangın, açlık ve yoksulluk gibi diğer afetler depremin olumsuz etkisini ve can kaybını artırmaktadır. Günümüzde jeomorfoloji uzmanlarının çalışmaları sayesinde Anadolu'da deprem bölgelerini tespit edebilmekteyiz.³⁴ Bu deprem bölgelerinden bir tanesi de 1912 Edirne depreminin de meydana gelmiş olduğu Kuzey Anadolu Fay Hattıdır. Kuzey Anadolu Fay Hattı Dünya'nın ve Türkiye'nin en hareketli, oynak ve aktif bir tektonik yapısıdır. Bu hat doğuda Bingöl'den, batıda Mudurnu vadisine kadar bir yay gibi uzanır. Adı geçen fay hattının İzmit'in altından Marmara Denizi'ne ve buradan da Ege'ye doğru uzandığı bilinir. Kuzey Anadolu Fay Hattı hala oturmamıştır ve doğal gelişimini hala sürdürmektedir. Canlı ve kıpır kıpır oluşuyla diğer fay hatlarından farklı olarak, çok şiddetli depremler bu kuşakta görülür.³⁵ Yaklaşık uzunluğu 1500 km. olan Kuzey Anadolu Fay Hattı'nın yapılan araştırmalarda dünyanın en yıkıcı fay hattı olduğu açıkça ortaya konuyor.³⁶

Birinci dereceden deprem bölgesi olan Kuzey Anadolu Fay Hattı'nda tarih boyunca birçok yıkıcı deprem meydana gelmiştir. Bu fay hattı üzerindeki depremlerden etkilenen Edirne vilayeti 1509, 1510, 1511, 1557, 1558, 1751, 1762 ve 1766 tarihlerinde meydana gelen depremler ile sarsılmıştır. Ayrıca

³¹ Sırrı ERİNÇ “Jeomorfoloji” İstanbul Matbaası, 1968, İstanbul, s.161

³² Süleyman PAMPAL “Depremler” Alfa Yayınevi, s. XI

³³ Mehmet SILAY “Yüzyılın Depremi” Birey Yayınevi, Kasım, 1999, İstanbul, s.15

³⁴ Mehmet Yavuz ERLER “1912 Marmara Havzası Depremi” Toplumsal Tarih Dergisi, Sayı 35, Cilt 6, Kasım 1996, s.30

³⁵ SILAY, a. g. k. , s. 16

³⁶ İdris GÜRSOY, “Türkiye'yi Sarsan Deprem” Kaynak Yayınları, 2000, İstanbul, s.259

1745 ve 1751 tarihlerinde geçirmiş olduğu yangınlar da bu şehrin gelişiminde durak noktalarını teşkil etmiştir.³⁷

Edirne 1893 yılında ise iki deprem felaketini birden yaşamıştır. Birincisi 21 Ocak 1893 (H.3 Recep 1310), ikincisi ise 26 Temmuz 1893 (H.12 Muharrem 1311) tarihinde meydana gelmiştir.³⁸

Edirne’de 1912 depremi olmadan önce yakın zamanlarda görülen depremlerle ilgili Ahmed Badi bize “Riyaz-ı Belde-i Edirne” adlı eserinde sırasıyla şu bilgileri vermektedir:

“1891 senesi 24 Temmuz Cuma ertesi günü sabahı on iki sıralarında Dimetoka ve Cısr-i Ergene de hafifçe, Pazar ertesi gecesi saat ikiye beş kala da Edirne’de önce hafif, beş dakika sonra şiddetli ve sürekli, üç buçukta hafifçe yer sarsıntısı olmuştur. Merkezde bir zarar görülmemiş, ancak merkez etrafındaki diğer yerleşim yerlerinde de duyulan depremde bazı evlerin bacaları yıkılmıştır. Kırcaali de bacadan düşen bir taş sonucunda bir çocuk ölmüştür.

1892 senesi 2 Şubat (Recep’inin üçüncü) ve 1890 Ocak’ının dokuzuncu Cuma gecesi saat ikiyi on geçe hafifçe ve bir çeyrek sonra şiddetlice ve sürekli ve saat dördü kırk iki dakika geçe yine hafifçe ve altıya on yedi kala hafifçe yediyi beş geçe şiddetlice beş defa yer sarsıntısı olmuştur. Ancak, Edirne’de binalara hiçbir zarar olmamış olup bu sarsıntı vilayete bağlı olan yerlerde de duyulmuştur.

1894 3 Ağustos Çarşamba gecesi saat sekiz sıralarında hafif suretle art arda yer sarsıntısı olmuştur.

³⁷ ERLER, a. g. m. s. 30

³⁸ S. E. KUTLUKAN-A. YİĞİT vd. a. g. k. s. 65-66

1896 28 Haziran Salı günü saat dört buçuk sıralarında, Edirne'de birbiri ardından yedi sekiz dakika ara ile oldukça şiddetli ve sürekli olmak üzere iki defa yer sarsıntısı olmuş ise de nüfusça bir kayıp olmamıştır.”

Bu bilgilerden de anlaşıldığı gibi XIX. Yüzyıl sonlarında Edirne ve civarında bazı depremler kaydedilmiş, ancak bu depremler önemli bir etki meydana getirmemişlerdir.

2.EDİRNE'DE 1912 MARMARA DEPREMİ VE ETKİLERİ

2.1. Deprem Oluşu ve Etkilediği Alanlar

1912 tarihinde meydana gelen Marmara depreminin Edirne, Çorlu, Gelibolu, Mürefte, Şarköy ve Dedeoğlu'nda etkili olduğu görülmektedir. Deprem meydana geliş saati ve süresi ile ilgili kaynaklarda çeşitli bilgiler yer almaktadır. Deprem 28 Temmuz gecesi Gelibolu'da şiddetli bir sarsıntıyla başlamış, saat 7.30'da hafifçe ve 29 Temmuz günü saat 03.55'te şiddetli bir şekilde etkisini göstermiştir.³⁹

8-9 Ağustos 1912 gecesi İstanbul'da hafif şiddette hissedilen deprem, Mürefte, Şarköy ve Gelibolu'da büyük yıkım ve can kaybına neden olmuştu. Gece yarısı saat 3.30'da meydana gelen deprem, İstanbul'da da hissedilmişse de, asıl etkisini Tekirdağ yöresindeki sahil kasabaları, Mürefte ve Şarköy'den başlayarak Edirne vilayetinin güney kesimlerinde göstermiştir.⁴⁰

Deprem önemli ölçüde öncü şokları da olmuştur. Öncü şoklar 25 Temmuz 1912'de başlamış olup, 9 Ağustos'taki ana şoka kadar bunların sayıları 25'i bulmuştur. Ayrıca 4 Ekim 1912'ye kadar 228 atçı sarsıntı da tespit edilmiştir.⁴¹

1999 yılında meydana gelen ve İstanbul'da da etkili bir şekilde hissettiğimiz depremden sonra, bölgede otuz yıl içinde oldukça yıkıcı bir deprem beklenmesi nedeniyle, meydana gelen her deprem öncü şok mu diye jeofizikçilere sorulmaktadır. 1912 yılında meydana gelen ve araştırmamızın konusu olan büyük depremden önce birçok öncü şokun olduğu, yaşanan bu öncü şokların dışında, bir önceki bölümde ele aldığımız gibi yakın zamana kadar da birçok depremin meydana geldiği görülmektedir.

³⁹ ERLER, a. g. m. s. 30

⁴⁰ Said ÖZTÜRK, "Afetlerin Gölgesinde İstanbul" İstanbul Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı Çevre Koruma Müdürlüğü Yayınları, s. 359

⁴¹ Recep KARACAKAYA, "Şarköy-Mürefte Depremi" İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırma Merkezi, 2002, İstanbul, s.204

Meydana gelen depremin birkaç kırılma sonucu ortaya çıktığı ile ilgili olarak da kaynaklarda çeşitli bilgilere rastlanmaktadır. *“Büyük bir hareket-i arzın münferid bir hadise olduğu nadirdir. Ekseriya birinci ve büyük sarsıntıyı gittikçe şiddetleri azalan birçok recfeler takip etmektedir. Bu müteakip recfeler bazen haftalarca hatta aylarca devam eder dururlar.”*⁴²

O dönem gazetelerinden birinde meydana gelen zelzelenin birkaç fasılda ortaya çıktığı ile ilgili haberlerde de durum ele alınmaktadır. *“Hareketi arz pek az fasıllarla üç defa mahusus olmuştur. Zelzelenin ikincisi birincisinden hayli şiddetli idi. Üçüncü hareket ise gayet hafif idi”*⁴³ denilmektedir. Verilen bilgilerden de anlaşılmaktadır ki deprem, bir tek kırılma ile değil, birkaç kırılma ile meydana gelmiştir.

Meydana gelmiş olan bu kırılmaların her biri birbirinden farklı süre devam etmiştir. Kaynaklarda yer alan bilgilerden birinde *“Deprem sonrasında meydana gelmiş olan sarsıntıların devamı hakkındaki fikirlerde pek karışıktır. Muhakkak olan bir şey varsa ilk tezelzülün üç müteferrik sarsıntıdan ibaret olduğudur. Bunlardan ilk recfe hafif, ikincisi şedid, üçüncüsü ise en şiddetliydi. Rivayetler arasında bu üç recfenin müddetlerini birleştirip 40 hatta 50-60 saniyeye çıkaranlar olduğu gibi münfeliden sarsıntıların müddeti 35-40 saniye kadar müddet-i devam etmiştir diyenler de vardır. Yine takribi bir hakikat söylemek lazımsa hareketin bütün müddeti 25-30 saniyeyi geçmemiştir”*⁴⁴ denilmekte ve meydana gelen depremin süresi hakkında bu şekilde bilgi verilmektedir.

Edirne Valisi Halil Bey'in bildirdiğine göre ise deprem gece saat 03.30'da, Edirne'de batıdan doğuya doğru şiddetlice hissedilmiş ve bir dakika kadar devam etmiştir.⁴⁵ Çatalca Mutasarrıfı ise depremin vasati saat ile 03.40'da meydana geldiğini ve yaklaşık 50-60 saniye sürdüğünü, Karesi Mutasarrıfı ile

⁴² Kemal GÜRULKAN, “7.2'lik Marmara Depremi” Tarih ve Düşünce, Sayı 5, Mart, 2000, s.46

⁴³ İkdam, M.10 Ağustos 1912/H.26 Şaban 1330,s. 3

⁴⁴ GÜRULKAN, a. g. m. s.46

⁴⁵ KARACAKAYA, a. g. m. s. 205

Kala-i Sultani Mutasarrıfı da depremin saat 03.15'de meydana geldiğini belirtmektedir.⁴⁶ Bir başka kaynakta ise depremin yerel saatle 03. 30'da şafaktan önce meydana geldiği belirtilmektedir.⁴⁷

Meydana gelen zelzelenin süresi ile ilgili olarak dönem gazetelerinden birinde yazılmış olan haberde ise "Zelzelenin Müddeti Devamı" başlığı altında durum ele alınmış ve belirtilmiştir. "*Zelzelenin müddeti devamı hakkında birçok rivayetler devam ediyor. Kırk beş saniye kadar devam ettiği söylenmekte ise de bu cihet tahminden ileri geçemez.*"⁴⁸ Bir başka kaynakta ise depremin süresinin yaklaşık 50 saniye kadar sürdüğü belirtilmektedir.⁴⁹ Depremin süresi ile ilgili aşağı yukarı birbirine yakın bilgiler verilmekle birlikte gazetelerde çıkmış olan haberlerden depremin süresinin yaklaşık 40-45 saniye sürmüş olduğu belirtilebilir.

Deprem hareketinin olduğu gece ve deprem sabahı ile ilgili çalışmalarını bizzat bölgeye giderek gözlemleyip küçük bir kitapçıkta toplayan Dr. Sadi bize deprem sırasında meydana gelen durumla ilgili bilgileri vermektedir. "*Temmuz'un o sıcak gecesinde herkes, kendisini intizar eden şeamet-i taliden haberdar olmaksızın tatlı uykusuna dalmış idi. Tam saat üçde sur-ı israfili andıran çanhıraş sadalar, gürültülü vaveylalar herkesi uykudan uyandırmış idi. O zaman o bedbaht yerlerde kıyamet kopuyordu. Yer muttasıl sallanıyor, bütün arz yıkılacak zannolunuyordu. Küçük büyük herkes kendini sokağa atıyordu. O esnada evler yıkılıyor, minareler, kilise kuleleri devriliyor, hayatını kurtarmaya çabalayan biçare insanlar ise bu enkaz arasında mezar felaketi buluyordu. Ortalık mahşere dönmüş idi. Arası pek geçmedi, her taraftan yangın var sadaları da yükselmeye başladı. Hareket-i arzdan, o müthiş felaketten daha hanumansız bir beliye baş göstermiş idi. Alevler yükseldikçe yükseliyor, semalara bile bir renk-i ateşin veriyordu. Çoluk çocuk kadın erkek herkes artık bütün bütün şaşırılmış idi.*"⁵⁰

⁴⁶ Bülent TEREKELİ, "1912 Şarköy-Mürefte Depremi ve Etkilediği Alanlar" Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi, 2011, İstanbul, s. 7-8

⁴⁷ N.N. AMBRASEYS-C.F. FINKEL, "The Saros-Marmara Earthquake Of 9 August 1912" Earthquake Engineering and Structural Dynamics, S.15,1987, s.197,

⁴⁸ İkdam, M.10 Ağustos 1912/H.26 Şaban 1330,s. 3, Gazete için bkz. Ek: 1

⁴⁹ TEREKELİ, a. g. t. s.93

⁵⁰ GÜRULKAN, a. g. m. s. 48

1912 Marmara depreminin Edirne ve çevresindeki etkileri ile ilgili arşiv belgelerinde depremin bölgede etkili olduğu yerler, yardım çalışmalarının başlatılması⁵¹ ve deprem sonrası meydana gelen olaylarla ilgili bilgilere ulaşılmaktadır. “Meydana gelen hareket-i arz Edirne vilayetine bağlı yerlerden Mürefte kasabasını şiddetli bir şekilde etkilemiştir. Deprem sonrası yangında ortaya çıkmış, kasabaya bağlı köyler de ortaya çıkan yangından tamamıyla etkilenmiştir. Telgraf haberleşmesinde kesinti meydana gelmiştir. Halkın sahilde toplandıkları belirtilmiş ve bunlara ilaç ve gerekli levazımın sevki için yardımın başlatıldığı bildirilmiştir. Depremin Edirne’ye bağlı Dedeagaç, Tekfurdağı, Keşan, Dimetoka, Kırcaali, Lüleburgaz kasabalarında da etkili olduğu belirtilerek, binaların yıkıldığı bildirilmiş olmakla beraber, kara sularının kuruduğu, yetmişe yakın kişinin hayatını kaybettiği birçok kişiden haber alınamadığı belirtilmiştir. Gelibolu Mutasarrıflığından ahali için yüz bin kuruşluk yardım isteğinde bulunulmuş, aynı zamanda ahalinin tedavisi için de gerekli ilaçların sağlanması amacıyla yardım talebinde bulunulmuştur.”⁵² Bu belgeden de anlaşılmaktadır ki deprem Edirne ve ona bağlı yerlerde oldukça etkili olmuştur. Depremin ortaya çıkardığı yıkımın dışında, depremin sebep olduğu yangınlarda bölgede olumsuz durumun artmasına sebep olmuştur. Verilmiş olan arşiv belgesindeki ifadelerde kara sularının kuruduğu belirtilmekte iken o dönem gazetelerinden bir tanesinde kurumuş olan bazı sularla ilgili verilen bilgi ise daha farklı olmuştur. *“Edirne vilayetinin bir çok noktalarıyla Marmara havzasını müteessir eden son tezelzülâtı arziye cezair bahrı safide de müthiş hasarat ve tahribat icra etmiştir. Bu tezelzülattan en ziyade düçarı hasar olan adalardan biri de İmroz’dur. Tezelzülâtın şiddetinden adanın iki noktasında arz birer karış çatlamış ve sahil boyundaki çatlaklardan sular zuhur etmiştir. Bundan başka mukaddema mevcud iken bil ahire kurumuş olan bazı sular da yeniden zuhur ederek akmaya başlamıştır.”*⁵³ Bu belirttiğimiz iki bilgiden de anlaşılıyor ki meydana gelen hareketi arz bazı yerlerde su kaynaklarının kurumasına sebep olurken, bazı

⁵¹ Yardım çalışmaları ile ilgili ayrıntılı bilgi dördüncü bölümde ele alınacaktır.

⁵² BOA, MV. 167/69.

⁵³ Tanin, M.22 Ağustos 1912/H.9 Ramazan 1330, s. 4

yerlerde ise tam tersi bir durum ortaya çıkartarak, kurumuş olan su kaynaklarının tekrar akmasına sebep olmuştur.

Dahiliye Nezareti'nden Sadaret'e yazılan 11 Ağustos 1912 (R.29 Temmuz 1328) tarihli telgrafta depremin hissedildiği yerler ve buralarda meydana getirdiği hasarlarla ilgili bilgiler verilmiştir. "Edirne, Çorlu, Gelibolu, Mürefte, Şarköy ve Dedeoğlu'nda depremin hasara sebep olduğu, Selanik ve İzmir'de ise meydana gelen depremden hasarın olmadığı" gönderilmiş olan telgraflarla belirtilmiştir.

Selanik'ten Dahiliye Nezareti'ne çekilen telgrafta depremin etkisi ve hasar verip vermediği ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. "Selanik'te de hareket-i arzın hissedilmiş olduğu bildirilmiş, ancak depremin bölgede her hangi bir hasara sebep olmadığı belirtilmiştir."

İzmir'den Dahiliye Nezareti'ne gönderilen telgrafta ise depremin İzmir'deki etkisi ve zarara sebep olup olmadığı ile ilgili durum hakkında bilgi verilmiştir. "Meydana gelen hareket-i arzın İzmir'de de hissedilmiş olduğu belirtilmiş ve depremin İzmir'de hasara sebep olmadığı bildirilmiştir." İzmir'den gönderilen diğer bir telgraf ise şu şekildedir: *"Bu gece saat üçü çeyrek geçe şiddetli bir hareketi arz hissedilmişse de bina ve nüfusça bir kayıp olmadığı anlaşılmıştır."*

Gelibolu Mutasarrıflığından Dahiliye Nezareti'ne çekilen telgrafta depremin saati ve Gelibolu'daki etkisi ile ilgili bilgiler verilmiştir. "Cuma gecesi alafranga saat ile üçte şarktan garba doğru yaklaşık otuz saniye devam eden şiddetli bir hareket-i arzın meydana gelmiş olduğu belirtilerek, bunun sonucunda bir çok hanenin harap olduğu belirtilmiştir."⁵⁴ Gönderilmiş olan bu telgraflardan da depremin sadece Marmara bölgesinde hissedilmediği, oldukça geniş bir alanda hissedildiği anlaşılınca beraber, etkisinin merkezden uzaklaştıkça azaldığı görülmektedir.

⁵⁴ BOA, DH. MTV. 16-2/33. Bu dosya ve gömlek numaraları ile belirtilen ve gönderilmiş olan toplam 18 adet belge bulunmaktadır.

1912 depreminden önce ve sonra tespit edilen ortaya çıkmış bazı doğa olayları hakkında kaynaklarda farklı bilgiler yer almaktadır. “Bir kaynaktan depremden önce meydana gelen hadiselerin hissedilmemiş olduğu belirtilmiş, fakat İstanbul Kadıköy’de denizde kabarmaların olduğu ve kum fırtınası şeklinde rüzgarın oluştuğu ile ilgili haberin Fransızca yayınlanan Stamboul gazetesinde zikredilmiş olduğu belirtilmiştir.”⁵⁵

Dr. Sadi ise gazetede bu bilginin aksi olarak bilgi vermektedir. *“Zelzelenin sadmesi deniz sahilinden epeyce yere isabet ettiği halde Tsunamis denilen o korkunç dalgaları vücuda getiremedi. Yalnız buna temas eder bazı garip rivayetler vardır. İstanbul’da Fransızca olarak intişar eden Stamboul gazetesi bir hadise-i tabiiye ser levhasıyla o günlerde şu fıkrayı ilan ediyordu: Gece saat 11’de Kadıköy’ünde Mühürdar’da deniz pek mütemevvic idi. Nısfu’lleylden bir saat sonra sahile çarpan dalgalar kesretle yağmur yağmakta olduğu zehabını veriyordu. Halbuki bir katre bile yağmur yağmamıştı. Aynı zamanda şiddetli bir rüzgar toz bulutları kaldırmakta idi. Saat ikide hareket-i arzdan takriben bir buçuk saat mukaddem hararet pek ziyade artmış ve denizde temevvücat fazlalaşarak bir hadise-i fevkaladenin karibul vuku olduğu anlaşılakta bulunmuş idi. Denizdeki kaynaşma şiddetli hareket-i arzdan ancak yarım saat sonra sükun bulmuştur. Bu fıkradaki ihbaratın hemen kaffesi uydurmadır. Bu gibi hadisat-ı tabiya zelzelelerin efaliyle katiyen münasebettar değildir.”*⁵⁶

Depremin tsunami meydana getirmesiyle ilgili olarak farklı bilgiler de bulunmaktadır. “Bu depremlerle tsunami olduğu belirtilmiş, meydana gelen tsunaminin Tekirdağ kıyılarında etkili olmuş olduğu belirtilerek, zarar vermediği belirtilmiştir. Tsunaminin Çanakkale kıyılarında da etkisini göstermiş olduğu belirtilmiştir. Yeşilköy’de dalganın tırmanma yüksekliği 2.7 m. olarak saptanmış olduğu ve bu durumun bazı kayıkların zarar görmesine sebep olmuş olduğu belirtilmektedir. Dalgaların boğazın içine girerek Paşabahçe’de Hidiv Paşa’nın Mahrusa adlı yatına zarar vermiş olduğu da

⁵⁵ GÜRULKAN, a. g. m. s. 39

⁵⁶ GÜRULKAN, a. g. m. s. 47

belirtmiştir.⁵⁷ Bu bilgilerden de anlaşılıyor ki o dönemde meydana gelen depremlerin günümüzde herkesin bildiği tsunami adı verilen büyük dalgaları meydana getirebileceği ile ilgili görüşlerde farklılıklar bulunmaktadır.

O dönemde gazetelerde çıkmış olan haberlerden biri “Evvelisi Geceki Zelzele” başlığı ile deprem olmadan önceki hava ile ilgili bilgilere yer vermektedir. *“Bir iki günden beri İstanbul’da kasvet verici bir hava ve fazla bir sıcak hüküm sürüyordu. Evvelisi gece vasati saat on birde şiddetli bir rüzgar sağanağı İstanbul afakını sarmış, ortalığı toza dumana bürümüştü. Nihayet ulumi havaiyenin bu cilvelerinden sonra vasati saat üç buçuğa beş kala hatırı sayılır derecede bir zelzele his edildi”*⁵⁸ denilerek yaşanan birbirinden farklı ve ani doğa olayları sonrasında depremin meydana geldiği anlatılmaktadır. Bir başka gazete *“Gece saat on bir de hafif hafif başlayan rüzgar bire doğru bir fırtına halini almış ve denizin üstünü örten keşif ve ince sisi dağıtmaya başlamış idi”* haberi ile deprem öncesi havada meydana gelen değişiklikleri belirtmektedir.⁵⁹

1912 yılında meydana gelen ve 7.3 şiddetinde olduğu kayıtlara geçen bu deprem oldukça şiddetli olması nedeniyle sadece Marmara’da değil bir çok yerde etkisi hissedilen bir deprem olmuştur. Depremin etkisi sonucu birçok evin yıkılmasının dışında, evlerin içlerindeki eşyaların da tutuşarak yanması nedeniyle ortaya çıkan hasar durumu oldukça artmıştır.

2.2. Deprem Sonrası Bölgede Hasar Tespiti

9 Ağustos 1912’de gece saat 3.30 civarında olduğu kayıtlara geçen deprem birçok yerde hissedilmesine rağmen en çok hasarı Edirne vilayetinin güneyinde yapmıştır. Vilayetin özellikle Gelibolu sancağında etkili olan deprem, Mürefte ve Şarköy’e büyük zarar vermiştir. Tekfurdağı’nda da etkili olan deprem, vilayetin diğer sancaklarında şiddetlice hissedilmesine rağmen

⁵⁷ Hüseyin TUROĞLU-Mehmet Fatih DÖKER “İstanbul’un Afetlerden Zarar Görebilirliği Sempozyumu Bildiriler Kitabı” Golden Medya Matbaacılık, 2011, İstanbul, s.40

⁵⁸ İkdam, M.10 Ağustos 1912/H.26 Şaban 1330, s. 3, gazete için bkz. Ek:2

⁵⁹ Tanin, M.10 Ağustos 1912/H.27 Şaban 1330, s. 2

çok az hasar yapmıştır.⁶⁰ Deprem sonrası Edirne'deki hasar durumu ile ilgili gazetelerde ilk çıkan haberlerden birinde Edirne vilayeti merkezinde ve bağlı yerlerde depremin pek şiddetli bir şekilde his edildiği belirtilmiş, depremin mühim bir tahribata sebep olduğu söylenmekle birlikte, durumun tahkikatının henüz yapılmadığı da belirtilmiştir.⁶¹

Hasar tespiti ve ihtiyaçlara dair hükümet merkezine gönderilen 13 Ağustos 1912 tarihli bir arşiv belgesinde depremin zamanı ve meydana getirdiği hasar hakkında bilgi verilmektedir. “Temmuzun yirmi yedinci gecesi meydana gelen depremde, Şarköy kazası merkezinin bin kadar olan hanesinden yedi yüz ellisinin yıkılıp, iki yüz ellisinin de meydana gelen yangında mahvolduğu bildirilmiştir.”⁶² Burada Temmuz ayında depremin meydana geldiğinin belirtilmiş olması Rumi Takvime göre olan bir bilgidir. Deprem bölgesine giderek çalışmalar yapmış olan ve bunu hazırladığı eserinde de belirten Dr. Sadi ise Mürefte’de bulunan toplam 3736 haneden 3382 tanesinin yıkıldığını, Şarköy’de 3523 haneden 2647’si, Gelibolu’da 6699 haneden 2890’ının yıkılmış olduğunu belirtmektedir.⁶³ Bu bilgilerden de anlaşılmaktadır ki Şarköy’de ve Mürefte’de deprem sonucu hanelerin yarısından çoğu yıkılmıştır. Bu durumda kalacak yer sorununun ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

Deprem sonucu Şarköy ve Mürefte’nin merkezindeki durumla ilgili olarak bir başka kaynakta ise şu bilgiler yer almaktadır; “Gece yarısı İsrail’in suru gibi bir sesle meydana gelen depremde Mürefte’de 850 ve Şarköy’de 1085 haneden sağlam bina kalmamıştır.”⁶⁴ Bunun dışında arşiv belgelerinden birinde, Şarköy’deki durumla ilgili Sadaret makamına acil ibaresiyle yazılan telgrafta durum hakkında bilgi verilmiştir. Şarköy’e gidilerek kasabada bizzat gezildiği ve keşifler yapıldığı belirtilmiştir. Bin seksen beş hane olan kasabada, yedi yüz elli beş hanenin yıkılmış olduğu ve iki yüzünün de yanmış olduğu belirtilmiş ve sadece seksen iki tanesi oturulabilecek durumdadır

⁶⁰ KARACAKAYA, a. g. m. s. 205

⁶¹ İkdam, M.10 Ağustos 1912/H.26 Şaban 1330,s. 3, gazete için bkz. Ek: 3

⁶² BOA, BEO. 4072/ 305366.

⁶³ M. SADİ, “Marmara Havzasının 26-27 Temmuz 1328 Hareket-i Arzı” Resimli Kitap Matbaası, 1328, İstanbul, s.39-43

⁶⁴ GÜRULKAN, a. g. m. s. 39

denilerek, bölge ile ilgili bilgi verilmiştir. Kasabanın harap bir halde olduğu belirtilmiştir.”⁶⁵ Görüldüğü gibi bölgede binaların tamamına yakını yıkılmıştır. Tamamen yıkılmayan ancak hasarlı binalar da bulunmakla beraber, bunların ise çok az bir kısmı oturulabilecek durumdadırlar.

Dahiliye Nezareti'ne gönderilen yazıda Ezine, Ayvacık ve Bayramiç kazalarında da depremin hissedilmiş olduğu, ancak oralarda hasar olmadığı, Lapseki, Biga kazalarında ise yıkılmaya yakın bazı evler ve duvar parçaları olduğu, Bergos köyünde iki caminin minaresinin yıkıldığı bildirilmektedir. Hasan Ağa çiftliğinde ise bir adamın enkaz altında kalarak vefat ettiği belirtilmektedir.

13 Ağustos 1912 (R.31 Temmuz sene 1328) tarihinde gönderilen yazıda da, İmroz'da depremden büyük hasar olduğu, Limni'den bildirilmiş ve bölgeye yardım edilmesine dair telgraf yollanılmıştır. İmroz kaymakamlığından gelen telgrafta meydana gelen depremden Akrid köyünde iki yüz elli evin tamamen yıkılmış olduğu, dokuz kişinin yaralı ve bir başka köyün de tamamen harap olduğu bildiriliyor ve bütün ada iskanı için en az beş yüz çadıra ihtiyaç duyulduğu belirtilerek, gerekli yerlere emirler verilmesi istenilmiştir.⁶⁶

11 Ağustos 1912 (H.27Şaban 1330) tarihli bir başka arşiv belgesinde de Edirne ve bağlı yerlerde meydana gelen depremin etkileri belirtilmektedir. “Çorlu kasabasında depremden sonra meydana gelen yangında iki yüz evin ve iki yüze yakın dükkanın yandığı, Şarköy'de depremden sonra çıkan yangında iki yüze yakın binanın yandığı, Edirne'de, meydana gelen depremin bir dakika kadar sürdüğü belirtilmiş, bu sarsıntıda yirmi beş cami-i şerif ve binaların yıkılmasının ardından, yangın meydana geldiği bildirilmiştir.”⁶⁷ Gönderilmiş olan bu belge, depremin yıkıcı etkisinin yanında, deprem sonrası meydana gelmiş olan ve hasarı arttıran yangının, bölgedeki kötü durumun daha da vahim hale gelmesine sebep olduğunu göstermektedir.

⁶⁵ BOA, DH. MTV. 16-2/63.

⁶⁶ BOA, DH. MTV. 16-2/63.

⁶⁷ BOA, MV. 167/69.

Dahiliye Nezareti'ne bölgeden gönderilen 15 Ağustos 1912 (H.2 Ramazan 1330) tarihli belgede deprem ve sonrasında meydana gelmiş olan yangından bahsedilmektedir. *“Sabah vasati saat ile on buçukta meydana gelen hareket-i arz esnasında Şarköy kasabası harap olduğu gibi depremin akabinde meydana gelen yangınlardan da hasar olmuş olup nüfusça kayıplar da verilmiştir. Şimdiye kadar enkaz altından on beş ceset çıkarılmıştır. Bunun yanında ahali yiyecek bulamamaktan da sıkıntıya düşmüştür. Şiddetli yangından Mürefte ve Şarköy ile sahildeki yerlerde mahvolmuştur. Bu nedenle zarara uğrayanlara en acil şekilde yardım edilmesi gerekmektedir.”* Buralardaki tespitleri yapan Maliye Müfettişi Arif, Gelibolu'ya gittikten sonra çektiği telgraflarda da durumu belirtmiştir.

Maliye Müfettişi Arif Bey tarafından Gelibolu'dan çekilen bir başka telgrafta ise çıkmış olan yangınlarda belirtilerek, bölgedeki durum şu şekilde anlatılmıştır: *“Şarköy'de meydana gelen zelzeleden sonra ortaya çıkan yangın hala devam etmektedir. Hükümet konağı yıkılmıştır. Vezne odası dört tarafı açıkta kalmış kasa görünüyor ise de içeri girip para ve evrakı dışarı çıkarmak oldukça tehlikeli. Veznede yaklaşık yirmi bin kuruş bulunuyor. Etrafında jandarmalar bekliyor. Telgrafhane de tamamen yanmıştır. Şehir tamamıyla harap olmuştur. Şimdiye kadar on beş ceset çıkarılmıştır. Halk bu tarafta tamamen açtır. Bunun için süratle yiyecek ve yardım gönderilmesi gereklidir.”⁶⁸ Şarköy'deki durumun Gelibolu'dan çekilen telgrafla bildirilmesinin sebebi ise Şarköy'de bulunan telgrafhanenin kullanılamayacak duruma gelmesinden kaynaklanmaktadır. Bu belgeden de anlaşıldığı gibi deprem bölgesine görevliler en kısa zamanda giderek incelemelerde bulunmaya başlamışlar ve tespitlerini gönderdikleri telgraflarla belirtmişlerdir. Bölgeye gönderilen ve bölgede çalışmalar yapan görevlilerle ilgili bilgiler bir sonraki bölümde daha ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.*

Dahiliye Nezareti'ne gönderilen 13 Ağustos 1912 (H.29 Şaban 1330) tarihli bir yazıda ise depremin oluş zamanı ve etkilenen yerler ile ilgili bilgiler verilmiştir. *“Yirmi yedi Temmuz Cuma gecesi vasati saatle üç buçuk civarında*

⁶⁸ BOA, DH. MTV. 16-2/33.

daha önce görülmemiş bir deprem meydana gelmiş olduğu belirtilmektedir. Deprem sonrasında meydana gelen yangında, Mürefte kasabesindeki dokuz yüz elli haneden ancak elli tanesinin az bir zarar aldığı geriye kalanının ise tamamıyla yanmış olduğu, Hora köyünün sahip olduğu hanelerin tamamının harap olduğu ve yandığı, Ganoz köyünün sahip olduğu beş yüz hanenin hepsinin yıkıldığı, Uçmaktare köyünün sahip olduğu iki yüz elli haneden yüz ellisi tamamen diğerlerinin kısmen harap olduğu, Meylan köyünün sahip olduğu iki yüz elli hanenin tamamen yıkıldığı, Mürselli köyünün sahip olduğu hanelerin hepsinin yıkıldığı, Yenice köyünün sahip olduğu üç yüz hanenin bir kısmının yıkıldığı diğerlerinin harap bir halde buldukları belirtilerek, Mürefte kazasına dahil olan on dört kazanın tamamen mahvolduğu belirtilmiştir.⁶⁹ Deprem sonrası hasar durumunu belirten bu belge birçok köyün oturulamayacak derecede yıkıma uğramış olduğunu göstermektedir.

1912'de meydana gelen deprem en büyük hasarı Edirne ilinde ve ona bağlı yerlerde vermesinin dışında İstanbul'da da etkili olmuştur. Deprem İstanbul'daki etkileriyle ilgili o dönem gazetelerde yazılan yazılardan biri "Dün Geceki Hareket-i Arz" başlığı ile depremin İstanbul'da meydana getirdiği hasarla ilgili bilgileri belirtmektedir. *"Dün gece saat 3.30 gibi şehrimiz ahalisini her tarafta his olunan şiddetli bir zelzele şaşkın bir halde yatağından fırlattı. Şimdiye kadar icra edilen tahkikatta nüfusça zayıf olmadığı anlaşılıyor. Fakat bir çok bacalar yıkılmış, bir çok duvarlar çatlamış ve bazı telgraf direkleri devrilmiştir. Ortaköy Camii'nin iskele cihetindeki minaresinin birinde derin bir çatlak meydana geldiği gibi, İstanbul cihetinde de bazı evler oldukça hasara uğramıştır. Tezelzülâtın en ziyade adalarda his edildiği"*⁷⁰ belirtilmektedir. XIX. asrın sonlarına doğru meydana gelmiş olan 1894 depreminin İstanbul'da meydana getirdiği etkiler nedeniyle gazetelerde çıkmış olan haberlerde 1912 depreminin etkilerinin yanında, aynı zamanda daha önce meydana gelmiş olan bu depremden de bahsedilmiştir.⁷¹

⁶⁹ BOA, DH. MTV. 16-2/20.

⁷⁰ Tanin, 114/11 (10 Ağustos 1912)

⁷¹ Gazetelerde çıkmış yazı için bkz. Ek: 4

Deprem hareketinin olduğu gece ile ilgili bir başka gazete de yine depremin İstanbul'daki etkilerinden bahsetmiştir. İstanbul'da hareketi arzun herkesin uykuda bulunduğu bir saatte meydana gelmiş olduğu belirtilmiş, bu nedenle ahalinin dehşetle uykularından uyanmış olduğu ve uykunun korkuya dönüşmüş olduğu sersemliğinde verdiği durumdan dolayı şaşkınlık içinde bir çok insan geceliklerle sokaklara dökmüştür denilerek depremden etkilenen insanların durumları açıklanmaya çalışılmıştır. İdare-i örfiye beyannamesi gereğinden dolayı geç saatte sokaklarda bulunmak yasak olduğu için halkın meydanlara gitmek arzusunda oldukları, bunun yanında evlerinin kapıları önünden ayrılmakta da tereddüt ettikleri yazılmıştır. Biraz sonra günün ağarmaya başladığı söylenmiştir. Zabıta memurlarının da fevkalade bir durum mevcut olduğu için ve aynı zamanda zaten sabah olmaya başladığı içinde halka meydanlara gitmeleri için müsaade verdiği belirtilmiştir. Zelzelenin tekrarı ihtimaliyle de pek çok kimsenin meydanlara dökülmüş oldukları belirtilmiş ve yaşanan korku nedeniyle insanların evlerinde kalmadıkları anlatılmıştır.⁷²

Depremin İstanbul'daki etkisiyle ilgili durumu anlatan başka bir kaynaktan durum şu şekilde belirtilmektedir: *“Sarsıntı sonucu birçok evin bacası yıkılmış, duvarları çatlamaştır. Bazı telgraf direkleri devrilmiş, kimi yerlerde telgraf tellerinin koptuğu görülmüştür. Ortaköy Camii'nin minarelerinden birinde derin çatlaklar meydana gelmiştir. Haydarpaşa istasyonunun küçük kulelerinden birisi yıkılmıştır. Beyoğlu Mutasarrıflığı binasında bazı çatlaklar meydana gelmiştir. Ancak İstanbul'da can kaybı olmamıştır.”*⁷³ Meydana gelen depremin İstanbul'da hasar verip vermediği ile ilgili dönem gazetelerinden birinde çıkan başka bir haber daha olmuştur. *“Zelzeleden laelhamd nüfusça hiçbir kaza vuku bulmamıştır. Bazı binalarda cüzi bir hasarat vuku bulmuş ve bazı bacalar kısmen münhadim olmuş veya çatlamaştır. Beyazıd'da süpürgeci hanının duvarları çatlamaştır. Ortaköy'de iskele başı camii şerifinin denize nazır cepheleri bir çok mahalinden hasar zede olduğu gibi yeni mahallede kargir bir hanede de hasar olduğu”*⁷⁴

⁷² İkdam, M.10 Ağustos 1912/H.26 Şaban 1330, s. 3

⁷³ ÖZTÜRK, a. g. k. s.359

⁷⁴ İkdam, M.10 Ağustos 1912/H.26 Şaban 1330,s. 3, gazete için bkz. Ek: 5

belirtmiştir. Gazetelerde verilmiş olan bilgiler de göstermektedir ki deprem İstanbul'da fazla hasara sebep olmamış, ancak bunun yanında insanların yaşamış olduğu panik nedeniyle evlerinde kalmalarını da engellemiştir.

*“Her hangi bir hareket-i arz neticesiyle yıkılan, devrilen evler, saat kuleleri, dikili taşlar, kilise çanları, cami minarelerinin suret-i sukutu tetkik edilecek olursa sarsıntıların nevi hakkında takribi bir fikir edinebilir. Mesele zelzele esnasında sakil bir cisim, koca bir baca, bir evin bütün bir katı havaya doğru oldukça ehemmiyetli bir yüksekliğe fırladığı görülürse o sarsıntıya amudi denir.”*⁷⁵ Belirtilmiş olan bu bilgiden de anlaşıldığı gibi 1912 depremi amudi olarak tarif edilebilir. Yapılan incelemeler sonucunda vilayet merkezinde yirmi beş cami ile ahaliye ait bazı binaların az çok hasar gördükleri, yangın kulesinin baştan aşağıya ve bazı kısımları tehlikeli surette çatladığı, nüfusça kayıp olmadığı anlaşılmaktadır.⁷⁶

Mürefte ve Şarköy kazalarında depremden sonra gece saat 4'te ortaya çıkan yangın hızla yayılmıştır. Depremi yıkmış olduğu binaların yanı sıra, depremde sağlam kalmış olması gereken ahşap binaları da tahrip etmiştir. Yıkıntılar altında yaralı olarak kalan insanların bu yangın esnasında ölmüş olma ihtimali hayli yüksektir. Deprem ve yangın sonrasında tahrip olan binaların miktarı bütün deprem sahası içinde 9.000 civarındadır.

Hareketin ertesi günü halkın bir kısmı Gelibolu'ya, Kale-i Sultaniye'ye, İstanbul'a öteye beriye taşınmaya başladı. Birkaç gün içinde ahalinin hemen yarısı dağılmış idi. Kasabalarda ve köylerde kalan halkın hali cidden ağlanacak bir surette idi. Her aile kırlarda, bahçelerde eline geçirdiği bir parça bez, bir keçe parçası, bir çuval ile birer kulübe yapmışlar, sefil, acıklı bir hayat geçiriyorlardı. Herkesin su içecek bir bardağı bile kalmamış idi. Bütün halk öteden beriden gelecek bir lokma ekmeği, en ufak muaveneti sabırsızlıkla bekliyordu.⁷⁷

⁷⁵ M. SADİ, a. g. k. s.16.

⁷⁶ KARACAKAYA, a. g. m. s. 205

⁷⁷ GÜRULKAN, a. g. m. s. 50

Edirne ve bağılı yerlerde meydana gelen deprem ve sonrasında alınan önlemler hakkında Dahiliye Nezareti'ne bilgi verilerek yardım talebinde bulunulmuştur. "Çorlu'da hareketi arzdan sonra meydana gelen yangında yetmiş altısı hane, yetmiş beş dükkan, on iki mağaza, ikisi fırın ve ikisi de han olmak üzere toplam yüz altmış yedi binanın tahrip olduğu belirtilmiş, gerek hane gerek dükkan ve gerekte mağazaların içlerindeki eşyaların hiçbirinin kurtarılamadığı meydana gelen maddi hasarın seksen bin lira civarında olduğu burada bulunan bir kısmı Rum ve Ermeni olan halkın toplam iki yüz seksen altı kişinin açıkta ve zor durumda kaldıkları" Edirne vilayetinden gönderilmiş olan telgraf ile belirtilmiştir.⁷⁸

Edirne vilayeti ve bağılı yerlerde meydana gelen depremden dolayı ahalinin durumunu belirten telgraf, Dahiliye Nezareti'nden Dersaadet'e gönderilmiş olan yazılarla bildirilmiştir. "Çorlu'da depremi takiben meydana gelen yangında yetmiş altısı hane ve yetmiş beşi dükkan ve on ikisi mağaza ve ikisi fırın ve ikisi de han olmak üzere toplam yüz altmış yedi binanın yanmış olduğu belirtilmiş, gerek hanelerin gerek dükkan ve mağazaların içlerindeki eşyadan hemen hiçbir şeyin kurtarılamadığı ve maddi hasarın seksen bin lira raddesinde bulunduğu anlaşıldığı belirtilmiştir. Yangından etkilenenlerin iki yüzü Musevi seksen altısı Rum olmak üzere toplam olarak iki yüz seksen altı kişinin açıkta kaldığı, bunların ihtiyaçlarının giderilmeye çalışıldığı belirtilmiştir."⁷⁹

Binaların yapımı esnasında kullanılan malzeme enkaz altında kalanların sağ olarak kurtulma oranlarını doğrudan etkilemektedir. Osmanlı taşrasının bazı bölgelerinde oluşan bilinçsiz yapılaşma depremin olumsuz etkisini arttırmaktadır. Taştan yapılmış ya da tavanı kalın bir toprak tabakası ile kapatılan binalar çökme esnasında ağırlığı arttırıcı etkide bulunduğu için enkaz altında kalanların yaşama oranlarını azaltmaktadır. Ahşap evler ise daha hafif malzeme ile yapıldıkları için enkaz altından sağ kurtulma olasılığı

⁷⁸ BOA, DH. MTV. 16-2/20.

⁷⁹ BOA, BEO. 4075/305570 Bu dosya ve gömlek numarası ile ilgili gönderilmiş belge adedi 5'tir. Bunlardan yukarıda ele aldığımız bölümde durum belirtilirken daha sonra ele alınacak bölümlerinde ise depremden etkilenen halk için yardım komisyonlarının kurulmasından bahsedilmektedir.

bir hayli yüksektir. Ancak bunlar da ortaya çıkış olan yangınlar nedeniyle güvenirlüklerini kaybetmektedirler.⁸⁰

Edirne ve Gelibolu'da un fabrikalarının bacaları yanarak kullanılmaz hale gelmiştir. Depremi hasat mevsiminde olması can kaybının az olmasını sağlamıştır. Halkın bir kısmı kırlarda, harmanlarda ve bağ evlerinde yattığından zarar görmemişlerdir. Depremi gece vaktinde olması yerleşim merkezlerinde bulunan halk üzerinde olumsuz etkide bulunmuştur.⁸¹

Meydana gelen deprem sonucu birçok bina yıkılmış olmakla beraber, ahşaptan yapıldıkları için deprem sırasında yıkılmayan evlerin de deprem nedeniyle, ortaya çıkan yangınlar sonucu yanmalarından dolayı hasar durumunun arttığını görüyoruz. Bu durum sadece depremin yıkıcı etkisini arttırmakla da kalmamış meydana gelen yaralanma ve ölüm olaylarını da arttırmıştır.

2.3.Ölü ve Yaralılar

Evkaf Nazırı Mehmet Fevzi Paşa yaptığı incelemeler sonucu bölgede bulunan insanların durumuyla ilgili tespitlerini belirtmiştir. “Şarköy’de elli yedi kişinin ölmüş olduğunu, yetmiş aşkın yaralının bulunduğunu, tedbirlerin alınması gerektiğini belirtmiştir. Ağır yaralıların İstanbul’a gönderilmekte olduğunu, hafif yaralı olanların buldukları yerde tedavi edilmekte olduğunu, Hilal-i Ahmer Cemiyeti’nin de çok yardımcı olduğunu bildirmiştir.”⁸²

Meydana gelen deprem sonucunda Edirne vilayetine bağlı yerlerde oluşan hasarın sebep olduğu ölüm ve yaralanma durumu ile ilgili bilgiler, yapılmış olan yazışmalarla belirtilmeye devam etmiştir. “Kumbağı köyünde on beş hanenin tamamen, üç yüz hanenin kısmen harap olduğu bildirilmiş, bir kişinin öldüğü altı kişinin yaralı olduğu belirtilmiştir. Naib köyünü oluşturan iki yüz haneden yüzünün tamamen, geri kalanının ise kısmen hasara uğradığı bildirilerek ahaliden yirmi kişinin yaralı olduğu belirtilmiştir. İncecik köyünde dört hanenin tamamen yıkıldığı, yüz yirmi hanenin kısmen hasara uğradığı

⁸⁰ ERLER, a. g. m. s. 31

⁸¹ ERLER, a. g. m. s. 31

⁸² BOA, DH. MTV. 16-2/63.

bildirilerek, burada nüfus bakımından kayıp olmadığı da bildirilmiştir. Samanlı köyünü oluşturan beş yüz haneden yüz hanenin tamamen yıkıldığı, geri kalan dört yüz hanenin ise kısmen yıkıldığı belirtilmiş, burada beş kişinin öldüğü, iki kişinin de yaralı olduğu bildirilmiştir. Malkara'da ise binaların yarısına yakınının hasara uğradığı belirtilmiş, nüfus olarak üç kişinin kaybedildiği bildirilmiştir.”⁸³

Ölü ve yaralıların durumu ile ilgili yapılmış olan tespitler 14 Ağustos 1912 (H.1 Ramazan 1330) tarihinde gönderilmiş olan yazılar ile de belirtilmiştir. “Gelibolu'da idarecilerden bir kişinin öldüğü, halktan üç dört yaralının olduğu ve askerden de üç kişi enkaz altında kalarak ölmüş olduğu bildirilmiştir. Gelibolu'ya iki saat mesafede Yeniköy'de pek çok hanenin yıkıldığı, yirmi beş kadar nüfus kaybı olduğu yaralıların olduğu belirtilerek diğer günlerde de birkaç kişinin vefat haberi belirtilmiştir. Gelibolu fenerinin tamir edilemeyecek bir şekilde harap olduğunun görüldüğü bildirilmiştir. Bolayır istikametinden Yıldız Tabya'nın siperleri tamamen harap olmuş olduğu ve mevcut üç kıta on beş santimlik topların kuvvetleri ve tertibatı enkaz altında kaldığı bu nedenle temizlenememekte olduğu bildirilmiş ve Bolayır Askeri Kışlasının tamamen ve zabıt kısmının kısmen yıkılmış olduğu ve bu sırada zabıtlardan üçünün ve diğerlerinden de dokuz kişinin yaralı ve Kavaklı suyu üzerinde askeri hareket için gayet önemli olan eski köprünün tamamen yıkılmış olduğu İzmit Redif fırkası kumandanı Paşanın belirtmiş olduğu ifadelerinden anlaşılmıştır. Bu günlerde bir demir köprü ile Gelibolu'ya varan Şarköy kazası kaymakamı ise ifadesinden bu kazada yüz elli hanenin çıkan yangında yanmış olduğunu, bir çoğunun yıkıldığını çok az evin barınmaya uygun olduğunu bildirerek, altmış yetmiş kadar kişinin vefat ettiğini, yüz elli kadar da yaralının olduğu bildirilmiştir.”⁸⁴

O günkü nüfus ile kıyas edilince yüksek bulunabilecek 1115 ölüm hadisesi ve deprem sonrasında meydana gelen yangınlar bölge halkını perişan etmiştir.⁸⁵ Deprem sonucu gönderilen belgelerden birinde Lüleburgaz da iki

⁸³ BOA, DH. MTV. 16-2/20.

⁸⁴ BOA; DH. MTV. 16-2/29.

⁸⁵ GÜRULKAN, a. g. m. s. 39

kişinin hayatını kaybettiği belirtilmektedir. Mürefte'ye bağlı yerlerde ise yirmi kişinin hayatını kaybetmiş olduğu belirtilmektedir.⁸⁶

Ölü sayısına baktığımızda Mürefte'de 707, Şarköy'de 183, Gelibolu'da 33, Çanakkale'de 3, Limni Adası'nda 1, Erdek 1, Tekfurdağı'nda da 110 olmak üzere toplam 1038 kişidir.⁸⁷ Deprem sonucu 1250'ye yakın insanın ölmüş olduğu belirtilmekle beraber⁸⁸ başka bir kaynakta toplam ölü sayısı 2836 olarak verilmektedir.⁸⁹

Verilmiş olan bu bilgilerden de anlaşıldığı gibi deprem sonucunda meydana gelmiş olan hasarlar, can kayıpları ve yaralanmalara neden olmakla beraber, bunun dışında depremin ortaya çıkarmış olduğu yangınlar da bölge insanın hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Bu da deprem nedeniyle ortaya çıkan ölüm ve yaralanma olaylarının sayısının artmasına sebep olarak, depremin meydana getirdiği olumsuzlukları arttırmıştır.

⁸⁶ BOA; MV. 167/69.

⁸⁷ TEREKELİ, a. g. t. s.94

⁸⁸ ÖZTÜRK, a. g. k. s.359

⁸⁹ N.N. AMBRASEYS-C.F. FINKEL'in verdiği bilgilere göre ölü sayısını gösteren tablo için bkz. Ek:6

3. AFET YÖNETİMİ ÇALIŞMALARI

3.1. Afet Yönetimi Nedir?

Afet Arapça kökenli bir isimdir. Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım anlamına gelir. En kısa tanımı ile afet, insanlara zarar veren olaydır. Başka bir ifade ile ise afetler; can ve mal kaybına yol açan olaylardır.

Genel olarak ekonomik, sosyal yaşamı kısa sürede alt üst ederek, büyük maddi kayıplara, ölüm ve yaralanmalara yol açan insan faaliyetlerini durduran olaylar afet olarak tanımlanır. En geniş anlamıyla afetler; insanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen ve etkilenen topluluğun kendi imkan ve kaynaklarını kullanarak üstesinden gelemeyeceği, doğal, teknolojik veya insan kökenli olaylara afet denilmektedir.⁹⁰

Afetler oluşumlarına göre ikiye ayrılırlar. Bunlar Doğal Afetler ve Beşeri Afetler olarak adlandırılırlar. Konumuz olan 1912 yılında meydana gelen deprem bir doğal afet olduğu için kısaca doğal afetini tanımını yapacak olursak: Doğal afetler önlenmesi insan eliyle olmayan, sel, fırtına, dolu gibi felaketlerin her biridir. Doğal afetler çok kısa zamanda meydana gelirler. Çok fazla can ve mal kaybına yol açarlar ve başladıktan sonra insanlar tarafından engellenemezler.⁹¹

Doğal olaylar insanlara zarar verdiği ve etkilediği sürece afettir. Sözcüğü, insanların yaşamadığı coğrafi mekanlarda meydana gelen deprem, heyelan, sel, yanardağ patlaması ve aşırı sıcaklar hiçbir zaman afet sayılmazlar. Nitekim çöllerdeki aşırı sıcaklar ne kadar şiddetli olursa olsun insanlar için tehlike oluşturmadığı sürece afet kabul edilmezler.⁹²

⁹⁰ Ramazan ÖZEY “Afetler Coğrafyası” İstanbul 2006, s.1

⁹¹ ÖZEY, a. g. k. ,s.1

⁹² ÖZEY, a. g. k. ,s.3

Yönetim ise toplulukların amaçlarını gerçekleştirmek için başlıca planlama, örgütleme, yöneltme ve denetim süreçleri yoluyla tüm kaynakları koordine ederek kullanmasıdır.

Bu tanımlardan hareketle Afet Yönetimini şu şekilde açıklayabiliriz: “Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılabilmesi için afet öncesi, afet sırası ve afet sonrasında yapılması gereken idari, yasal ve teknik çalışmaları belirleyen ve uygulamaya aktaran, bir olayla karşılaşıldığında etkili bir uygulama yapabilmeyi sağlayan ve her olaydan elde edilen derslerin ışığında mevcut sistemi geliştiren bir yönetim biçimi veya uzmanlık alanı” olarak açıklanabilir.⁹³

Afet yönetiminin amaçları, afet öncesi ve afet sonrası olarak iki bölümde ele alınır. Afet yönetiminin afet öncesindeki hedefleri, afetlere karşı teknik, idari ve yasal tüm önlemleri almak, olayları önlemek, kurtarma, ilk yardım ve iyileştirme çalışmalarını en hızlı ve verimli bir şekilde yapmak, afet zararlarını azaltmak, mevcut riskin artmasını önlemek, sürdürülebilir bir kalkınma sağlamak ve eğitim programları uygulamaktır. Afet sonrasında ise insanları kurtarmak ve sağlıklarına kavuşmalarını sağlamak, insan canını ve malını korumak, afetten etkilenen toplulukların hayati ihtiyaçlarını ekonomik ve sosyal kayıpları karşılamak, afetten etkilenen topluluklar için emniyetli ve gelişmiş yeni bir yaşam çevresi oluşturmaktır.⁹⁴

Bu bölümde afet yönetim çalışmalarının afet sonrası hedefleri ele alınmaktadır. Enkaz kaldırma çalışmaları başta olmak üzere depremzedelerin barınmalarının sağlanması için yapılan çalışmalar, bölgedeki durumu tespit için giden görevlilerin çalışmaları gibi durumlar ele alınarak afet yönetimi çalışmaları açıklanacaktır.

⁹³ ÖZEY, a. g. k. s.275

⁹⁴ ÖZEY, a. g. k. s.276

3.2.Enkaz Kaldırma Çalışmaları

Deprem sonrasında enkaz kaldırma çalışmalarının öncelikle ele alındığı görülmektedir. Mürefte ve Şarköy depremi enkazının kaldırılması ve depremin hasarını tespit için İstanbul'dan bir mühendis gönderilmiştir.⁹⁵ Bölgeye gönderilecek mühendis heyetiyle ilgili dönem gazetelerinden birinde çıkan haberde durum hakkında bilgi verilmiştir. “*Şarköy kazasının keşif ve inşası raddelerinin meydana çıkarılması için bir mühendis heyetinin izam edilmesi tahtı karara alınmıştır.*”⁹⁶

Evkaf Nazırı Mehmet Fevzi Paşa tarafından Sadaret'e gönderilen 15 Ağustos 1912 (R.2 Ağustos 1328) tarihli telgrafta enkaz kaldırma ve durumun düzenlenmesi çalışmaları ile ilgili bazı hususlar belirtilmiştir. “Mürefte ve Şarköy kasabalarının harita ve projelerini hazırlamak üzere gönderilmesi istenilen fen heyetlerinin İstanbul tarafından tedarik edilmesinin gerektiği ve heyetin gecikmemesi hususu belirtilmiştir. Bölgeye düzenleme için giden ve Meriç Nehri mecrasının haritasını yapmak üzere on iki kişiden oluşan Edirne'de bulunan heyetin bunların hazırlaması, daha sonra da görevlerine dönmelerinin gerektiği de Edirne Valisine gönderilmiş olan yazıyla bildirilmiştir. Bununla beraber bu çalışmaların kıştan önce bitirilmesinin önemi de Vali tarafından hatırlatılmıştır. Vali'nin yanında bulunan mimar ve mühendisler tarafından Şarköy ve Mürefte'nin sokaklarının düzenlenerek haritalarının çizilmesinin talep olunduğu da belirtilmiştir. İstenilen malzemeler ile fen heyetinin hemen gönderilmesi üzerinde durularak, çadır ve barakaların bir an evvel yaptırılmasına başlanması konusunda da Dahiliye Nezareti'ne acil ibaresiyle bir yazı gönderilmiştir.” Burada yazılanlardan da anlaşıldığı gibi deprem sonrası enkaz kaldırma çalışmalarının yanında, bölgenin düzenlenmesi amacıyla da görevliler gerekenlerin yapılması için çalışmışlardır.

İsmi geçen bakanlık tarafından yapılan tebligattan Fevzi Paşa'ya cevap olarak bilgi verilmesi gerektiği belirtilmiş ve yüz elli bin kuruşun Dahiliye

⁹⁵ ERLER, a. g. m. s.31

⁹⁶ Tanin, M.22 Ağustos 1912/H.9 Ramazan 1330, s. 4, bkz. Ek: 7

Nezareti'nden gelecek bildiri ile, inşaata ve ihtiyaç duyulan diğer malzemelere sarf edilmek üzere senetle mal sandığına teslim edilmesine karar verilmiştir. Mürefte'den Sadaret'e yazılan yazıda Şarköy'den Mürefte'ye ulaşıldığı, depremden etkilenen kasabanın halinin pek perişan olduğu belirtilmiştir. Yiyecek, içecek ve ilaca gerek olduğu bildirilmiştir. Sıhhiye'den Asım Paşa'nın ve Kızılay tarafından Nafiz Bey'le gönderilen sağlık ekiplerinin muntazam bir şekilde çalışmakta oldukları söylenmiştir. Köylere de sağlık ekiplerinin gönderildiği ve buralarda tedavilere devam edildiği belirtilmektedir. Diğer taraftan halkın iskan, yiyecek içecek ve sair ihtiyaçları ile ilgilenilmeye çalışıldığı belirtilmektedir. Dahiliye Nezareti'ne yazılan yazıda Mürefte ve Şarköy depremzedelerinin barınma ihtiyaçlarının giderilmesi için çadır ve barakalar inşa edilmesi üzerinde durularak, barakalar için kereste ve çivi gönderilmesi gerektiği bildirilmiştir. Yangın yerlerinde fen heyetleri tarafından buraların haritalarının oluşturulması çalışmaları ve sair ihtiyaçların da giderilmesi için yüz elli bin kuruş hakkında Evkaf Nazırı Mehmed Fevzi Bey tarafından gönderilen telgrafın Sadaret'e ulaşmış olduğu ve ihtiyaçların giderilmesi için gerekli olan meblağın senetle mal sandığına teslim edilmesi konusu da Paşa'ya bildirilmiştir.”⁹⁷

Deprem nedeniyle hasara uğramış olan Gelibolu'dan bölgede enkaz kaldırma çalışmalarından sonra, gerekli tamirin yapılabilmesi için, gönderilen yazıya *“Gelibolu'da hareketi arzdan zarara uğramış olan resmi dairelerden tamire muhtaç bulunanların tamir edilmesi için Nafia Nezaretinden mahallere mühendis gönderilmesi mümkün olmayacağı, Şehremaneti'nden alınan tezkirede, muamelelerin çokluğu nedeniyle belediye tarafında çalışan mühendis ve mimarlardan birinin gönderilmesi mümkün olmayıp ancak Sanayii Nefise Mimar kısmından mezun olan Vasil Efendi'nin münasip bir miktar ile tahkikat ve hizmete memur edilmesi ve nezarete müracaat eden Vasil Efendi bin beş yüz kuruş maaş ve ayrıca yol gideri verilmek şartıyla Gelibolu'ya gideceğini bildirmiş, bu nedenle harcırah ve maaşının verilmesi ile yola çıkması için Maliye Nezaretine tebligat gönderilmesine ve malumat verilmesine karar kılındı”* denilerek cevap verilmiştir.

⁹⁷ BOA, DH. MTV. 16-2/63.

Gelibolu'da meydana gelen depremde hasar gören resmi dairelerden tamire muhtaç bulunanların işinde istihdam olunmak üzere olay mahalline gönderilecek Mimar Vasil Efendi'ye verilecek maaş ve harcırahın temini ile, Edirne vilayeti ve bağlı yerlerde depremden zarar gören yardıma muhtaç kişilere masarif-i gayr-i melhuze tertibinden para dağıtılması ile ilgili yazılar da gönderilmiştir. "Gelibolu'da hareket-i arzdan zarara uğramış olan resmi dairelerden tamire ihtiyacı bulunanların tamiri işinde istihdam olunmak üzere oraya Sanayi-i Nefise Mimar kısmından mezun olan Vasil Efendi'ye bin beş yüz kuruş maaş ve ayrıca yol gideri verilmesi uygun görülmüştür. Bu hususta Maliye Hazinesinden verilen on bin liradan maaşın verilmesi münasip olacağı bildirilmiş ve durum ile ilgili bilgi Edirne vilayetine de bildirilmiştir."⁹⁸

Şehremanetinden Hapishaneler Müdüriyetine yazılan yazıda adı geçen mimarın bin beş yüz kuruş maaşla Gelibolu'ya doğru yola çıkmış olduğu belirtilmiştir. Maaşının hükümet konakları tamiri için gerekli görülen kısmının lazım gerekeni yapmak için muhasebe müdüriyetine havale buyurulmasına dair gönderilen 18 Eylül 1912 (R.5 Eylül 1328) tarihli tezkireye 23 Eylül 1912 (R.10 Eylül 1328) tarihli cevap olarak verilen yazıda ise hükümet konaklarının düzenlenmesinin hazine bütçesi dahilinde olduğu belirtilmiştir.

Dahiliye Nezareti Hapishaneler Müdüriyeti tarafından 19 Eylül 1912 tarihinde Maliye Nezaretine gönderilen yazıda Gelibolu hapishanesinin hareketi arzdan dolayı tehlike oluşturacak şekilde zarara uğramış olduğu, bundan dolayı şimdilik geçici olarak yapılmış olan ve hapishane olarak kabul edilen mağarada gardiyanların ikameti ve resmi evrakın muhafazası için inşa edilmesi lüzumlu görülen iki barakaya gerek görüldüğü bildirilmiştir. Yapılan keşfin neticesine göre iki bin iki yüz otuz dokuz buçuk kuruşun gerektiği Edirne vilayetinden alınan yazıda bildirilip adı geçen meblağı belirten havalenameye ait neticenin belirtilmesi istenmiştir.

⁹⁸ BOA, DH. MB. HPS. 18/23.

Dahiliye Nezareti'nden Nafia Nezareti'ne 21 Ağustos 1912 tarihinde yazılan yazıda, Gelibolu'da meydana gelen hareketi arzdan zarara uğramış olan resmi dairelerden tamire muhtaç bulunanların tamiratına nezaret etmek için mühendis Kilo Popos Efendi'nin gönderilmesini belirten yazıya, Nafia Nezareti tarafından verilen cevapta Gelibolu'daki hareketi arzda zarara uğrayan resmi binaların tamiratına nezaret etmek üzere gönderilmesi talep olunan mühendis Kilo Popos Efendi'nin Üsküdar ve Kadıköy suları komiseri olduğu ve yardımcısı da hasta olduğu için kendisinin vazifesinin başından ayrılamayacağı bildirilmiş, ancak Kilo Popos Efendi'nin adı geçen mahallere gönderilmesinin Nezaretçe uygun görülmesi nedeniyle bir süre için bölgeye gitmesine müsaade olunduğu ve durumun kendisine bildirilmiş olduğu belirtilmiştir.⁹⁹

Dahiliye Nezareti tarafından Edirne vilayetine gönderilen 13 Ağustos 1912 tarihli telgrafta, depremden etkilenen yerlerde enkaz kaldırma çalışmaları sonrası yapılması gerekli barakalarla ilgili bilgi de belirtilmiştir. "Çorlu, Mürefte ve Şarköy ile diğer yerlerde ne kadar baraka inşa edilmesi gerekiyorsa oralara gönderilmiş olan müfettişlerle beraber acil olarak durumun tespit edilmesi gerektiği ve masrafın bildirilmesi gerekmekte olduğu bildirilmiştir.¹⁰⁰ Tüm bu yazışmalardan da anlaşılan şudur ki enkaz kaldırma çalışmaları ile beraber bölgenin eski haline getirilebilmesi için hasar tespit çalışmaları da görevliler tarafından ele alınmış, gerekli olan düzenlemelerin kısa bir süre içinde yerine getirilmesine çalışılmıştır. Enkaz kaldırma çalışmalarının devam ettiği ve yeniden binaların inşa edilmesi için çalışıldığı bir sürede depremden evsiz kalan halkın barınması da ayrıca yapılan çalışmalar ile sağlanmaya çalışılmıştır.

⁹⁹ BOA, DH. MB. HPS. 18/23.

¹⁰⁰ BOA, DH. MTV 16-2/20.

3.3.Afetzedelerin Barınmaları

Yangın, deprem, sel gibi afetler meydana geldiğinde askeriyeden alınan çadırlarla ilgili yapılması gerekenler hakkında henüz 1912 depremi meydana gelmeden önce 13 Mayıs 1912 (H.26 Cemaziyevvel 1330) tarihinde yapılmış yazışmalar ve alınan kararlar bulunmaktadır. “Yangın, deprem ve sel gibi bir afet meydana geldiğinde ahalinin iskanı için askeriyeden alınan çadırların daha sonra askeriye iade edilmesi, bu çadırların kullanılmalrı elverişli ise tamir ettirilmesi eğer tamiri mümkün değilse kullanılmaz durumdaki eşyanın satımı hakkındaki usule uygun olarak satılması için hazineye malumat verilmesi ve bununla beraber lüzum görülen yeni çadırların alınması için önce Maliye Nezaretine yazı yazılmasına dair karar alınmıştır. Çadırların satımının sonucu elde edilen gelirin Dahiliye bütçesinden Harbiye bütçesine naklinin uygun olacağı bildirilmiş olup, önce muhtelif mahallerde askeriyeden alınmış ve eskidikleri için iadesi kabul edilmeyen ve sonra alınacak olan çadırların bedelleri hazine tarafından mülkiyeye mal edilerek ilerde ihtiyaç olduğunda kullanılmak üzere alınanlar iyi kullanılabilir iseler daha önce olan şikayetlerinde sona ereceği Dahiliye Nezareti tarafından bildirilmiş ve bu durum Maliye Nezaretine de sorulmuştur. Bunun karşılığında alınan cevapta ise bütçe haricinde sarfiyatın icrasının mümkün olamayacağı bildirilmiştir.”

“Muhtelif mahallerde bulunan çadırların yeterli olmadığı, bunun yanında esasen nerede ve ne vakit çadıra ihtiyaç olacağını da belli olmadığı, bu nedenle her vilayet merkezinde her ihtiyaca göre de çadır bulundurulmasının da yeterli olmadığı sıralarda meydana gelen afetten dolayı ahali için çadıra lüzum oldukça askeriyeye başvurularak alınan çadırların askeriye iadesi sırasında çadırlar yıpranmış ise satılmasına, tutarının da gelir olarak kayıt olunmak üzere mal sandıklarına teslimine ve tamiri mümkün olanlarının da tamir ettirilmesine dair karar verilmiştir.”¹⁰¹

¹⁰¹ BOA, BEO. 4051/303751.

Aynı şekilde, daha önce alınmış olan bir başka karar şu şekilde ifade edilmiştir: “Yangın, deprem ve sel gibi bir afet meydana geldiğinde ahalinin iskanı için askeriye den alınan çadırların iadesi ve çadırların tamir ettirilmesi tamiri mümkün değilse kullanılmaz olmuş eşyanın satımı hakkında usule uygun olarak satılması için hazineye malumat vermekle beraber, lüzum görülen yeni çadırların alınması önce yazı ile bildirilip buna karar verilmesi durumunda çadırların satımından çıkan tutarının dahiliye bütçesinden harbiye bütçesine aktarılmasının uygun olacağı harbiye nezareti tarafından bildirilmiştir.”¹⁰² Bu belgeler afet yönetim çalışmalarıyla ilgili afet öncesinde yapılması gerekli olan hedeflerin yerine getirilmesinin üzerinde durulduğunu ve afet ortaya çıktığı zaman hazırlıklı olarak çalışmaların yapılmasına özen gösterilmeye çalışıldığını gösteriyor.

Deprem sonrası evleri yıkılan ve dışarda kalan halk için en acil yetiştirilmesi gereken yardımlardan biri çadır teminidir. Bunun temin edilmesi için gönderilmiş yazılar ile ilgili pek çok arşiv belgesi bulunmaktadır. “Hasara uğrayanların iskanlarının sağlanması gerekli olduğundan, mümkün olduğu kadar çadırın gönderilmesi, Harbiye Nezareti’ne bildirilmiş, gerekli olan mahallere çadır gönderilemezse, baraka yaptırılması için Dahiliye Nezareti’ne acil ibaresi” ile yazı gönderilmiştir.¹⁰³

Şarköy, Gelibolu ve Mürefte depremzedelerinin iskanının sağlanmasına dair yapılanlar da belirtilmiştir. “11 Ağustos 1912 tarihinde Şarköy, Mürefte ve Gelibolu depremzedeleri için tedarik edilen yüz çadırın Basra Torpidosuna yüklenecek gönderilmiş olduğu belirtilmiş, ancak oralarda daha pek çok çadıra ihtiyaç olduğu bildirilmiştir. Bu nedenle askeriye den, çarşı pazardan hızlı bir şekilde yeterli miktarda çadır tedarik edilmesine çalışıldığı, ancak buna da imkan olmadığı bildirilmiştir.”¹⁰⁴

İmroz kaymakamlığından alınan telgrafta merkez kaza olan Penai kazasında, depremden evlerin büyük hasar gördüğü ve hükümet konağının

¹⁰² BOA, BEO. 4036/302639.

¹⁰³ BOA, BEO. 4072/305366.

¹⁰⁴ BOA, DH. MTV. 16-2/8.

oturulamayacak bir halde harap olduğu belirtilmiştir. Burada nüfus kaybı olmadığı bildirilmiş, yalnız halk ve askerin barınması için yüz çadır istenilmiştir. Çadırlar için gerekli durum Kala-i Sultaniye kumandanlığına bildirilmiştir. Dahiliye Nezareti'ne gönderilen bir telgrafta ise İmroz kazası ile Eşkenet nahiyesi müdürlüğünden gelen telgrafta depremden İşkendere'de otuz ev ve üç tel değirmenin tamamen ve iki yüzü bulan hanenin kısmen yıkılmış olduğu ve bir vefat üç yaralı bulunduğu bildirilmiştir. Bir başka nahiyede Bergos iskelesinden ev ve damların büyük bir kısmının harap olmuş olduğu belirtilmiştir. Merkez kaza olan Penai'de de bu derecede hasar meydana gelmiş olduğu belirtilmekte ise de, ne kadar olduğu anlaşılamadığı bildirilmiş ve açıkta kalan halkın istirahatini temin etmek için 100 çadıra ihtiyaç olduğu ve bu çadırların acilen gönderilmesi istenilmiştir. Dahiliye Nezareti'ne gönderilen yazıda yangın, deprem, sel ve saire gibi afetlerin meydana gelmesinde askeriye tarafından gerekli çadırın verilmesi ve gönderilmesine teşebbüs edilmekte ve bu şekilde halkın iskanları ve istirahatleri temin edilmekte ise de verilen çadırların kullanıma elverişli olmayanların satılmasıyla parasının maliye hazinesine teslim edilmesi ve askeriye tarafından on beş bin lirayı geçen çadır verildiği halde bu miktarın verilmesinin uygun bulunmamasından yerlerine diğerleri temin edilememesinden ve şu andaki savaş dolayısıyla çadırların tedarik edilmesine uğraşılmasından dolayı bildirilen mahaller için çadır verilmesinin imkansız olduğu bildirilmiş ve cevap olarak gönderilmiştir.¹⁰⁵

13 Ağustos 1912 (H.29 Şaban 1330/R.31 Temmuz 1328) tarihinde Edirne Vilayeti ve dahilinde, meydana gelen depremden zarar görenler için acil tedbir olarak çadır gönderilmesi ile ilgili yazışmalarda "Harbiye Nezareti'ne gönderilen yazıların dışında Dahiliye Nezareti'ne de bir yazı gönderilmiştir. Dahiliye Nezareti'nce alınan karar da, 12 Ağustos 1328 (R.30 Temmuz 1328) tarihli yazılmış olan yazıya cevap olarak, Edirne'deki depremden dolayı buradaki halkın iskanı için lazım olan çadırın tedariki mümkün olmadığı için, baraka yapılmasının kararlaştırıldığı belirtilmiştir."¹⁰⁶

¹⁰⁵ BOA, DH. MTV. 16-2/53.

¹⁰⁶ BOA, BEO. 4072/305366.

Edirne Vilayeti ve dahilinde, meydana gelen depremde dolayı, depremzedeler için çadır yollanarak yardımda bulunulmasına dair gönderilen bir başka yazı da ise; “Erdek kazası ve bağlı olan yerlerde meydana gelen depremde bir çok binanın yıkılmış olduğu ve çoğunun ağır hasar görmüş olduğu belirtilmiştir. Depremzedelere 65-70 kadar çadırın gerekli olduğu Karesi Mutasarrıflığından bildirilmiş, gerekli yardımın yapılması istenilmiştir. İmroz kazası ve ona bağlı yerlerde de meydana gelmiş olan depremde dolayı, evlerden birçoğunun yıkılmış olduğu ve bir kısmının da büyük hasar görmüş olduğu belirtilmiştir. Bunun bildirilmesiyle halkın ve askerlerin depremde dolayı açıkta kalmamaları için Limni ve diğer yerlere çadır gönderilmesi, Kala-i Sultaniye Mutasarrıflığından telgrafla Harbiye Nezaretine bildirilmiş ve bu konunun halledilmesi için Sadaret’ten gerekli emrin buyurulması, konusunda yazı gönderilmiştir.”¹⁰⁷

“Erdek kazası ve bağlı bulunan yerlerde meydana gelen depremde dolayı birçok bina yıkılmış birçoğu da büyük hasar görmüştür denilerek, evsiz kalan halkın daha fazla açıkta kalmaması için, Karesi Mutasarrıflığından gelen ikinci telgrafname de Harbiye Nezareti’nden altmış beş, yetmiş çadır istenildiği bildirilmiş ve bunun için gerekli emrin beklendiği ile ilgili yazı gönderilmiştir.”¹⁰⁸

1912 yılında meydana gelen deprem ordunun yaklaşmakta olan Balkan Savaşı’na hazırlandığı bir dönemde meydana gelmiş, depremde yaklaşık iki ay sonra savaş vuku bulmuştur. Bu nedenle deprem bölgesi için Harbiye Nezareti’nden istenilen çadırların gönderilmesi konusunda gerekli yardım tam olarak yapılamamıştır. Bununla ilgili arşiv belgesinde çadır yardımı istenilmesine karşılık yazılan yazıda durum şu şekilde belirtilmiştir: “*Edirne vilayeti dahilinde meydana gelen depremde bir çok binanın yıkılmış olduğu ve bir çoğunun da büyük hasar görmüş olmasından dolayı, halkın evlerinden çıktığı ve barınma konusunda sıkıntı çektiği bildirilmekle, çadır ihtiyacı olduğu fakat ordunun savaş durumundan dolayı çadır tedarik edilemeyeceği bildirilmektedir. Şarköy’de 1000 kadar evden 700 kadarının yıkıldığı ve acilen*

¹⁰⁷ BOA, BEO. 4074/305485.

¹⁰⁸ BOA, BEO. 4074/305485.

çadıra ihtiyaç olduğu buraya acilen çadırların gönderilmesi istenilse de yine aynı sebepten ihtiyaca cevap verilememektedir. Hal böyle iken bu ihtiyacın giderilmesi mühimdir. İlgili olan her yere, makama tebligat gönderilmesi gereklidir”¹⁰⁹ denilmiş ve durum açıkça belirtilmiştir.

Bu şekilde yapılan haberleşmeler dışında gerekli olan çadırın temini ile ilgili bilgiler ve çadırın neden tedarik edilemediği ile farklı bilgilerde verilmektedir. “Depremzedeler adına Çatalca’dan on, Tekirdağ’dan on beş, Çorlu’dan on ve Bandırma’dan on beş çadır verilmiş, depremden etkilenen şehir ve kasabaların etrafındaki asker taburlarının çoğunun seferberlikte olduğundan çadır bulunulamaması ve çadır imalatçılarının azlığı nedeniyle istenilen miktarda çadır bulunamadığı Harbiye Nezaretinden bildirilmiştir.”¹¹⁰

“Mürefte ve Şarköy kazalarında, meydana gelen depremden etkilenenlere, gönderilecek olan çadırların ne zaman ve ne halde teslim edileceği meçhul olduğundan, yerine yüz adedinin tekrar ilave edilmesi ve çadırların on kişilik olanlarının fiyatının üç yüz otuz beş kuruş olduğu belirtilerek yüz çadırın toplam bedelinin otuz üç bin beş yüz kuruş olduğu Şehremaneti’nden gönderilmiş olan yazı ile bildirilmiştir. Masraf makbuzlarının gönderildiği, istenilen yüz çadırın bedelinin kalan para olan elli dört bin on dört kuruştan harcanması durumunda, geriye çok az bir akçe kalacağından, bu paranın daha acil durumlar için saklanması gerektiği, istenilen çadırların bedelinin de daha önceden sarfına izin verilen üç yüz bin kuruştan karşılanması gerektiği konusu Maliye Nezareti’ne bildirilmiştir.”¹¹¹

16 Eylül 1912 (H.4 Şevval 1330) tarihli belgede meydana gelmiş olan hasarın büyüklüğü nedeniyle yirmi bin kuruşun gönderilmesi gerektiği belirtilmiştir. Mürefte ve Şarköy ahalisi için, gerekli olan yüz çadırının tutarı otuz üç bin beş yüz kuruşun harcanmasına izin verilmiş olduğu, depreme yakalananların ihtiyaçlarını kolaylaştırmak üzere hükümet olarak nakdi yardım ödenmesine karar verildiği bildirilmiştir. Gelibolu’ya gönderilen Evkaf-ı

¹⁰⁹ BOA, BEO. 4074/305485.

¹¹⁰ BOA, BEO. 4074/305485.

¹¹¹ BOA, BEO. 4075/305570.

Hümayun Nazırı Paşa Hazretlerinin emrine yüz elli bin kuruş havale edilmiş ve Paşa'nın göstereceği lüzuma göre gerekli olan tahsisatın yapılmasına karar verilmiş olduğu da belirtilmiştir.¹¹²

Edirne vilayetindeki depremzedeler için çadır temini ve Dersaadet'te iskanları ile ilgili Şehremaneti ve Harbiye Nezareti'ne gönderilen bir yazıda "Sadarettten ayrıntılı olarak bildirildiği üzere Edirne'deki depremzedeler için mümkün olduğu miktarda çadırın bir an evvel gönderilmesinin Harbiye Nezaretine yazıldığı bildirilmiş ve çadırların mahallerine hızla gönderilmesi hususu belirtilmiştir. Mürefte ve Şarköy depremzedelerinden İstanbul'a gelenlerin iskan ve diğer ihtiyaçları için boş yer bulunamamasından dolayı mı yoksa bulunan yerlerin ücretinin verilememesinden mi ileri geldiğinin bildirilmesi hakkında da bilgi istenmiştir. Dahiliye Nezaretine gönderilen 25 Ağustos 1912 tarihli yazıda, Mürefte ve Şarköy depremzedelerinden İstanbul'a gelip de parça parça gelecek olanların iskanları için belediyece bir yer ayarlanmasına imkan olmadığı bildirilmiştir."¹¹³

Bu sırada Mürefte'de bulunan Edirne Valisi Halil Bey de Şarköy'e gönderilmiş ve burada da incelenmelerde bulunmuştur. Mürefte, Şarköy ve sahilde bulunan köylerde bin adet baraka inşası, Mürefte'nin köylerinde ve Manastır vilayetinde yangın çıkan köyler için bin beş yüz kadar çadır gönderilmesi lazımdır denilerek tespitler hakkında bilgi verilmiştir. Yapılacak barakalar için gerekli olan keresteler ve sair ihtiyaçlar için Şarköy'de bulunan bakanlık mimarı Kemaleddin Bey ve valinin refakatinde Nafia Nezareti baş mühendis beye incelemeler ve gerekli malzemenin cinsi ve miktarının ortaya çıkarılması, ne kadar kereste ve çivi lazım olduğunun bildirilmesiyle, bu malzemelerin acilen gönderilmesi ve çadırların da acilen gönderilmesiyle ihtiyaçların giderilmesine çalışılacağı belirtilmiştir. Malzemelerin vapura yüklenip gönderildiği de haber verilmiştir.¹¹⁴ Tüm bu yazışmalar gösteriyor ki açıkta kalan halk için Harbiye Nezareti de dahil gerekli yerlerden çadır istenilmiş Harbiye'den istenilen çadırlarla ilgili yardım yaklaşmakta olan

¹¹² BOA, BEO. 4083/306222.

¹¹³ BOA, DH. MTV. 16-2/56.

¹¹⁴ BOA, DH. MTV. 16-2/63.

Balkan Savaşı nedeniyle sağlanamamış ise de diğer yerlerden gerekli çadırın temini sağlanmaya çalışılmış, çadır temini dışında barakaların yapımına da başlanılarak çalışmalara bölgeye gönderilmiş olan görevliler tarafından devam edilmiştir. Bölgeye gönderilmiş olan görevlilerin yaptığı çalışmalara da daha ayrıntılı şekilde bakmak gerekmektedir. Çünkü görevlilerin yaptığı çalışmalar afet yönetim çalışmalarının daha düzenli yapılmasında önemli bir yer tutmaktadır.

3.4.Bölgeye Gönderilen Görevlilerin Çalışmaları

Deprem nedeniyle bölgede inceleme yapmak ve ihtiyacı belirlemek için “Gelibolu’ya hareket eden Evkaf-ı Hümayun Nazırı Mehmet Fevzi Paşa Hazretlerinin emrine yüz elli bin kuruşun masarif-i gayri melhuz bütçesinden verilmesine dair yazı Maliye Nezareti’ne 13 Ağustos 1912 (R.31 Temmuz 1328) tarihinde bildirilmiştir.” Bu yazı depremden sonra birkaç gün içinde bölgeye yetkililerin gönderilmeye başlandığını göstermektedir.¹¹⁵

Edirne Valisi Halil Bey tarafından Dahiliye Nezareti’ne yazılan 13 Ağustos 1912 tarihli telgrafta, Çorlu’ya gidip deprem sonrası durumu inceleyen vali tespitlerini şu şekilde belirtmiştir: *“Dün gece Çorlu’ya gittim. Meydana gelen depremden sonra burada ortaya çıkan yangından hasara uğrayan binaları bizzat inceledim. Yapılan incelemelerde yetmiş altı ev, yetmiş beş dükkan ve on ikisi mağaza, ikisi fırın, ikisi han olmak üzere toplam yüz altmış yedi adetten oluşan binaların hiç birisi kurtarılamayıp yanmıştır. Meydana gelen maddi hasarın seksen bin lira civarında olduğu anlaşılmıştır. Hasara uğrayan yapılardan sekiz dükkanın İslam, yirmi sekiz hane, otuz dört dükkan, beş mağaza, iki fırın ve iki hanın Rum, iki dükkanın Ermeni, kırk sekiz hane, otuz bir dükkan ve bir mağazanın Musevi ahaliye ait olduğu, bu ahalinin açıkta kaldıkları ve zor durumda buldukları belirtilmiştir. Bu ahali için hanelerinin inşasının hemen mümkün olmadıkları bu nedenle baraka yapılmasının gerekli olduğu bu nedenle bölgeye gönderilen Nafia Mühendisi’nin durumu tetkik ve tespit ettiği”*¹¹⁶ belirtilmiştir.

¹¹⁵ BOA, MV. 167-71.

¹¹⁶ BOA, DH. MTV. 16-2/19.

Dahiliye Nezareti'nden Sadaret'e gönderilen 13 Ağustos 1912 (R.31 Temmuz 1328/H.29 Şaban 1330) tarihli bir telgrafta "Depremi, Tekfurdağı merkez ve bağlı yerlerinde de önemli miktarda hasara sebep olduğu ve burası için gerekli olan elli bin kuruşun acilen yetiştirilmesi gerektiği, Tekfurdağı'na gitmiş olan Edirne Valisi tarafından gönderilmiş olan telgrafta" ek olarak belirtilmiştir.¹¹⁷

15 Ağustos 1912 tarihli bir belgede ise "Hareket-i arz sebebiyle Tekfurdağı merkezi ve ona bağlı yerlerde meydana gelen tahribat nedeniyle, adı geçen sancak için elli bin kuruşluk masrafın Maliye Nezareti'ne bildirilmesine karar verilmiştir"¹¹⁸ denilerek gerekli olan masrafla ilgili bilgi verilmiştir.

Bandırma Vapuru Kaptanı Hüseyin Efendi de bizzat müracaat ederek, her türlü hizmeti gerçekleştirmeye hazır olduğunu belirtmiş ve gerekli olan erzakı aynı gün Mürefte'ye yetiştirmiştir.¹¹⁹

Hamidiye Kruvazörü Süvarisinin deprem bölgelerinde yaptığı incelemeleri içeren 14 Ağustos 1912 (H.1 Ramazan 1330) tarihli bir raporun gönderilmesi ve depremzedelere yardımı dokunan bazı bahriye görevlilerine teşekkür edilmesi ile ilgili belge şu şekildedir: "*Mümeyyiz Osman Kumandan emir gereğince Gelibolu ve Lapseki depremzedelerinin hallerinin incelenmesinin mümkün olabildiği, ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda bu ayın yirmi yedinci günü öğleden sonra saat iki de hareketle doğruca Gelibolu'ya gitmiş ve mutasarrıf beyle İzmit Redif Fırkası Kumandanı Erkan-ı Harbiye Mirlivası Fahri Paşa'ya müracaat ile kruvazör mevcut vasıtalarıyla mümkün olabilen yardımın yapılması hususunda görevlendirildiği bildirilmiştir. Mevcut telgrafta arz olunan yaralılar Operatör Rasih Bey tarafından tedavi ettirilerek şehrin durumuyla ihtiyaçları bildirilmiştir. Gelibolu'da bulunan resmi binaların hemen tamamı yıkılmış ve kısmen harap olmuş, bu konuda liman dairesi iskan*

¹¹⁷ BOA, DH. MTV. 16-2/20.

¹¹⁸ BOA, MV. 168-1.

¹¹⁹ BOA, DH. MTV. 16-2/20.

olunamaz bir haldedir denilerek durum belirtilmiştir. Halk evlerinden çıkmış, binaların hemen hemen tamamı az veya çok hasara uğramıştır.”

“Gelibolu’da asker fırkasının un ihtiyacını gidermeye mahsus iki adet neccarlı değirmen bacaları ve diğer kısımları yıkıldığından, kullanılmayacak bir haldedir. Bundan dolayı İstanbul’dan hızlı bir şekilde un yetiştirilmesi gerektiği, yetiştirilemediği takdirde insanların ancak dört günlük ve halkın belki de kısa bir süre yetecek kadar unu bulunduğu bildirilmiştir. Gelibolu’dan tedarik edilebilen dört yüz kıyye kadar ekmek Mutasarrıflıkça Kaymakama teslim edilmiş ve bu miktarın kesinlikle yeterli olmayacağı anlaşıldığından sefinede bulunan bin altı yüz kilo ekmek ile ayrılabilen miktar tıbbi malzemelerin demir gürele Şarköy ve Mürefte muhtaçlarına gönderilmiştir. Gelibolu’da askeri divandan mevcut otuz kadar çadır asker hastalarına tahsis edilmiştir. Meskensiz, susuz ve ıssız kalan Gelibolu ve bağlı yerlerin halkının korunması için en az beş yüz çadıra şiddetle ihtiyaç görüldüğü Mutasarrıfın ifadesinden anlaşılmıştır. Gelibolu’dan emir üzerine Lapseki’ye giderek hasarın pek az olduğu anlaşılmış ve bir kişinin yaralı olduğu bunun da tedavi ettirildiği, Çardak’ın da az bir hasara uğradığı anlaşılmakla, geri yola çıkılmış güneş battıktan sonra saat onda dönülmüştür.”

“Bahriye Bakanlığına 11 Ağustos 1912 (R.29 Temmuz 1328) tarihli gönderilen yazıda depremzedelerinin ihtiyaçlarının giderilmesi için bakanlık tarafından açıklanan kolaylıklar ve yardımlar teşekküre şayan bulunmuştur denilmektedir. Özel hizmetleri geçtiği bildirilen Bandırma Vapuru Kaptanı Hüseyin Efendi ile Mürefte Reisi Abdullah, Basra Torpido ve Mahrebi Süvarisi Cemil Bey’e de takdir ve verilmesi temenni olunur. Dahiliye Nezaretine gönderilen yazıda da Gelibolu ve Lapseki depremzedelerinin hallerinin mümkün olduğunca incelenmesi ve ihtiyaçlarının giderilmesi için gönderilen Hamidiye Kruvazörü tarafından düzenlenmiş olan raporun gönderilmiş olduğu¹²⁰ belirtilmektedir.

¹²⁰ BOA, DH. MTV. 16-2/29.

Bölgede bulunan çalışanların yaptıkları hizmetler üzerinde durularak, yapılan çalışmalarla ilgili bilgi verilmeye de özen gösterilmiştir. “Bölgede bulunan tabip Hakkı Beyin geldiği ilk iki günde oldukça çok çalışmış olduğu ve bu nedenle yorulmuş olduğu belirtilmişse de buraya İstanbul’dan ve Tekfurdağı’ndan birçok tabibin yola çıkarak gelmiş oldukları bildirilmiştir. Belediye tabiplerinden Emin Beyin de bölgeye gelerek çalışmaya başlamış olduğu belirtilmiştir. Cemil Beyin kaptanı olduğu Basra torpidosu ile gerekli kadar ekmele beraber, yirmi dokuz çadır ve ecza malzemesi getirmiş olduğu bildirilmiştir. Jandarma Kumandanı İsmail Hakkı Efendinin maiyetindekilerle beraber son derece iyi hizmet vermiş olduğu söylenmiştir. Bunların dışında Liman Reisi Abdullah ve Belediye Reisi Hasan, Komiser Muavini Kasım Efendilerin de yaptıkları hizmetlerin takdir edilir şekilde olduğu belirtilmiştir.”¹²¹

13 Ağustos 1912 tarihli belgede depremzedelerin iskan, iaşe ve tedavileri için görevlilerin yaptıkları çalışmalar hakkında başka bilgilerde verilmiştir. “Depremden musibete uğrayanlar ve yaralıların tedavisi için Bahriye Nezareti tarafından Bahriye hastanesinden bir fırkateyn ile beraber tabip Hakkı Şinasi Bey ile tabip yardımcısı Selahaddin ve Mehmet Beylerle, Kemal, Nuri, Sami Beyler, Eczacı Kolağası Ali ve eczacı Abdullah, cerrah Ali ve tımarcı Abdullah ile Kemal Efendilerden meydana gelen bir heyetin oluşturularak aynı gün hareket edecek olan Bezm-i Alem vapuruyla yola çıkacakları belirtilmiştir. Bunlardan Hakkı Şinasi Beye yevmiye olarak bin lira, diğer tabip ve eczacılara yarımşar lira, tımarcılara da otuzar lira kuruşun verilmesi münasip görülmüş olup, bunların lüzum göreceği ilaçların ve aletlerinde hemen yetiştirilmesine de karar verilmiştir.”

Edirne valisi Halil Bey tarafından Dahiliye Nezareti’ne gönderilen telgrafta da “Mürefte ve Şarköy kazalarında meydana gelen depremden dolayı zor durumda olanların iskan ve taşınmalarına yardımcı olacaklara nezaret etmek

¹²¹ BOA, DH. MTV. 16-2/20.

üzere vilayet jandarma alayının diğer kazalarındaki askerlerden beş altı askerin bölgeye geldikleri belirtilmiştir.”¹²²

6 Ekim 1912 (H.24 Şevval 1330/R.23 Eylül 1328) tarihli bir arşiv belgesinde; “Gelibolu, Şarköy ve Mürefte de meydana gelen hareket-i arzda enkaz altında kalan resmi evrak ve dosyaların çıkartılması için on bin kuruşluk meblağın masarif-ı gayr-ı melhuze tertibinden karşılanması isteğinde bulunulmuştur.”¹²³ Bölgeye giden görevlilerin yapmış oldukları tespitlerin ilgili yerlere bildirilmesi ile beraber deprem bölgesindeki afet yönetim çalışmaları daha bilinçli yapılmış ve yazışmalardan da anlaşıldığı gibi, bu çalışmalar sırasında karışıklık çıkmasını engellemek amacıyla askeri kuvvetlerden de yardım alınmıştır.

3.5.Bölgeye Giden Gönüllülerin Faaliyetleri

Dahiliye Nezareti Muhaberatı Umumiye Dairesinden 15 Ağustos 1912 tarihinde Kala-i Sultaniye, Gelibolu ve Tekfurdağı Mutasarrıflıkları ile Şarköy ve Mürefte Kazaları Kaymakamlıklarına gönderilen yazıda bölgeye kendi isteği ile gitmek isteyen doktor Sadi Bey’e İlmi Tabakatül Arz (Jeoloji) ile ilgili araştırmalarda bulunmak için yapacağı çalışmalarda kolaylık gösterilmesine dair bir yazı gönderilmiştir.¹²⁴

Dahiliye Nezareti tarafından Edirne vilayetine çekilen 17 Ağustos 1912 tarihli gönderilmiş olan bir başka telgrafta bölgeye gidecek Rum Patriği ile ilgili şu husus belirtilmiştir: “Rum Patriği hareket-i arzdan hasara uğrayan mahallere hareket edeceğinden Patriğe karşı iyi davranılmasının gerektiğinin ilgili yerlere bildirilmesi gerektiği belirtilmiştir.”¹²⁵

Dahiliye Nezareti Muhaberatı Umumiye Dairesinden 31 Ağustos 1912 tarihinde Edirne Vilayetine gönderilen telgrafta ise hareketi arzla ilgili

¹²² BOA, DH. MTV. 16-2/19.

¹²³ BOA, MV. 169-63.

¹²⁴ BOA, DH. İD. 28-2/5.

¹²⁵ BOA, DH. MTV. 16-2/37.

araştırmalar yapmak üzere Marmara sahillerine gidecek olan Belgrad Darülfünunu muallimlerinden Mösyö Larenko Mihailovic ile Vlademir Petrovic'e kolaylık gösterilmesine dair yazı gönderilmiştir.¹²⁶ Bu belgelerden aynı ay içinde bölgeye bir çok kişinin gönüllü olarak giderek durumla ilgili tespitlerde bulduklarını görüyoruz. Bölgeye gönüllü olarak giden Dr. Sadi Bey'in bölgede yaptığı tespitlerden bazılarını daha önceki bölümlerde belirtmiştik.

4 Mayıs 1914 (H.8 Cemazeyilahir 1332) tarihinde, depremden yaklaşık iki yıl sonra Rum Patrikliğine gönderilmiş olan bir belgede, "Önce hareketi arzdan harap olmuş olan Mürefte ve şarköy kasabalarıyla bunlara bağlı yerlerde ikamet eden ahalinin sonra savaş nedeniyle de sıkıntıya düşmüş olduğu belirtilmiştir. Buradaki insanların bu nedenle şiddetli musibetlere uğradığı belirtilerek, bir lokma ekmeğe muhtaç olduğu, bu nedenle kendilerine yardımda bulunulması gerektiği, Rum Patrikliğinin de bu husustaki görüşlerinin yazı ile bildirilmesinin istenmesine karar verilmiştir" denilerek bölgeye gitmiş olan Patriğin görüşlerinden birkaç yıl sonra yararlanıldığını da görüyoruz.¹²⁷

3.6. Bölgede Suiistimallere Karşı Alınan Tedbirler

Deprem bölgesinde birçok muzur şahıs ve yankesicinin İstanbul'dan ve diğer yerlerden gelerek yangından kurtulan malları çalmak istemeleri asayişi ve mahalli intizamı sağlamayı güçleştirmiştir. Mürefte kaymakamı, yankesiciler ile diğer eşhas-ı muzuranın takip ve yakalanmaları için jandarma kuvvetinin pek az ve yetersiz olduğundan şikayet etmiş ve acil olarak en az 60 nefer asker gönderilmesini istemişti. şarköy'de de 12 kişiden ibaret olan jandarmadan ikisi ölmüş, beş altısı hafif ve ağır yaralanmıştı. Boş kalan evlere serseriler tarafından saldırılarda bulunulduğundan asayişin temini için hemen İstanbul'dan yirmi otuz nefer asker gönderilmesi istenmişti.¹²⁸

¹²⁶ BOA, DH. İD. 28-2/6.

¹²⁷ BOA, DH. İ.UM. EK. 68/10.

¹²⁸ KARACAKAYA, a. g. m. s.216

Depremden sonra Mürefte’de oluşan durumla ilgili olarak “Mürefte ve kazasına dahil iki bin nüfusun tamamen açıkta, aç ve ilaçsız kaldığı, bölgeye İstanbul’dan ve diğer yerlerden gelen yankesicilerin açıkta kalan malları çalmalarının dışında, halkın da yaşamlarını rahatsız ettikleri belirtilerek bölgede asayişin oldukça gerekli olduğu belirtilmiştir.”¹²⁹

Deprem sebebiyle asayişin temin için Tekfurdağı ve Gelibolu’ya gönderilmiş polis memurlarının gerekli yerlerde istihdamları hakkında da bilgi gönderilmiştir. “Tekfurdağı ve Gelibolu Mutasarrıflıklarına 13 Ağustos 1912 (R.31 Temmuz 1328) tarihinde deprem sebebiyle asayişin sağlanması için üç polis memuru gönderilmiş olduğu belirtilerek, bunların gerekli yerlerde görevlendirilmeleri bildirilmiştir.”¹³⁰

Jandarma Kumandanlığına 12 Ağustos 1912 (R.30 Temmuz 1328) tarihinde gönderilen yazıda “Meydana gelen deprem sırasında Şarköy’de bulunan on iki askerden ikisinin hayatını kaybettiği, beş altı askerin ağır yaralandığı belirtilerek bölgeye yeterli askerin düzeni sağlamak için gönderilmesinin gerekli olduğu” durumla ilgili Kaymakamlıktan bildirilmiştir. Gönderilen yazı jandarma kumandanlığına geldikten sonra Jandarma Kumandanlığından 13 Ağustos 1912 (R.31 Temmuz 1328) tarihinde Dahiliye Nezaretine, Jandarma Kumandanı Tuğgeneral Latif tarafından gönderilmiş olan belgede bölgeye sevk edilecek askerlerle ilgili bilgiler verilmiştir. “Edirne jandarma alayı için İzmir’den gönderilen yüz askerden ve Edirne’deki mevcut askerlerden yeterli olacak kadar askerin Mürefte ve diğer gerekli yerlere gönderildiği bildirilmiştir.”¹³¹

Edirne Valisi Halil Bey’in Dahiliye Nezareti’ne 10 Ağustos 1912 tarihinde yazdığı yazısında “Meydana gelen depremden hasar zede olan Gelibolu, Tekfurdağı ve bazı yerlerdeki hapisanelerdeki mahpusların vilayet merkezindeki hapisane ve tehlikeden uzak olan diğer sancak ve kazalardaki

¹²⁹ BOA, DH. MTV 16-2/20.

¹³⁰ BOA, DH. MTV. 16-2/16.

¹³¹ BOA, DH. MTV. 16-2/34.

hapishanelere nakillerinin gerekli olduğu bildirilmiş, suçluların sevk masrafları için mevcut olan sekiz bin kuruş yeterli olmadığı için on beş bin kuruşu bulacak tahsisatın yapılmasına izin istenmiş ve yazı acele ibaresi ile gönderilmiştir.”¹³²

Dahiliye Nezareti'ne gönderilen üç ayrı belgede Edirne'ye bağlı yerlerden Keşan, Lüleburgaz ve Mürefte'de bulunan hapishanelerin durumları ile ilgili bilgi verilmiş ve gerekli tedbirlerin alınıp yapılması istenilmiştir. Bu belgelerden Keşan'la ilgili olan belgede hapishanenin durumu şu şekilde belirtilmiştir. Edirne vilayeti dahilinde Keşan kazası hapishanesinin döşemelerinin tahtalarının arasında meydana gelen tahribattan dolayı ortaya çıkan kirlilik nedeniyle mahkumların sıhhatlerinin kötü olduğu hapishanenin temizliğe son derece çok ihtiyacı olduğu belirtilmiş mahkumların ihtiyaçlarını toprak kaplara yapmak zorunda kaldıkları belirtilerek bunun için gerekli şeylerin yapılması konusunda haber verildiği, Edirne'ye bağlı Lüleburgaz hapishanesinin meydana gelen hareket-i arzdan dolayı çok fazla zarara uğradığı hatta yıkılmaya yüz tuttuğu gönderilen liste ile belirtilmiş, Mürefte kazası hapishanesinin meydana gelen hareket-i ardan dolayı duvarlarının kısmen yıkıldığı, bazı pencerelerin demir parmaklıklarının çıktığı bu nedenle içinde bulunan mahpusların da muhafaza edilmesinin oldukça zor olduğu gönderilen hapishane listesinde belirtilmiş ve gerekli olan tedbirlerin yapılması için haber verilmiştir.¹³³

Hasar bölgesinde öncelikle ele alınan konulardan birisi asayiş ve bölgenin güvenliğini temin etme meselesidir. Deprem bölgelerine asayiş için jandarmalar gönderilmiş, depremzedelerin mal ve canlarının güvenliği için Mürefte'ye bir bölük nizamiye askeri sevk edilmiştir. Deprem sonrası asayişin temini için üç polis memurunun Tekfurdağı ve Gelibolu'ya gönderilmesi istenmiştir. Deprem nedeniyle Tekfurdağı'nda bulunan hapishane tahrip olmuş ve mahkumlar can endişesi ile kaçmaya çalışmışlardır. Hapishanenin polis ve jandarma kordonu altına alınması ile cinayetten hüküm giymiş 100

¹³² BOA, DH. MB. HPS. 51/35.

¹³³ BOA, DH. MB. HPS. M. 7/24.

kadar tutuklunun kaçması engellenmiş ve bunların bir kısmının Edirne’de bir kısmının da sancak dahilinde tutulması kararlaştırılmıştır.¹³⁴

Deprem sonucu ortaya çıkan yağmalama başta olmak üzere bölgede asayiş bozarak durumdan faydalanıp açıkta kalan malları elde etmeye çalışan kişilere karşı alınan askeri tedbirlerin dışında bölge için harcanmak üzere gönderilen, ancak harcanmayarak artan paralarla ilgili de durum belirtilerek ortaya çıkabilecek olumsuz durumlar da engellenmeye çalışılmıştır. Gelibolu’da depremzedeler için yapılması gereken barakalarla ilgili gönderilmiş olan paraya dair yapılan haberleşmeler o dönem deprem ve yaklaşan savaş nedeniyle mali açıdan sıkıntıda bulunulması gibi nedenlerle de haber verilerek fazla olan ödemeler engellenmeye çalışılmıştır. Bununla ilgili, 29 Ağustos 1912 tarihinde Gelibolu’dan gönderilmiş olan yazıya, 14 Eylül 1912 tarihinde verilmiş olan cevapta; “Gelibolu’ya görevini yapmak için gönderilen memurun, inşa edilmesi gerekli olan barakalar için yollanılmış olan on beş bin kuruşun düzenlenmesi için, o esnada Edirne vilayeti defterdarlığından çekilen telgrafta gerekli barakaların inşası için on dört bin üç yüz kuruşun yeteceği” belirtilerek masrafın fazla olan kısmı belirtilmiş ve bunun hakkında bilgi verilmiştir.¹³⁵

Bunların dışında o zamanki durumla ilgili bilgi veren başka bir kaynaktan ise farklı hususlar belirtilmektedir. “Çorlu Metropolit Hristomos imzasıyla gönderilen telgrafta Karaca ve Belgrad köyleri Rum halkının mahalli memurlar tarafından yerlerini terk etmeye zorlandıkları bildirilmiştir. Çatalca mutasarrıfı Dahiliye Nezareti’ne gönderdiği yazıda Silivri’ye giden Çorlu metropolit ve Patrikhane’den gönderilmiş olan papazların vapura binmek üzere olan Karaca ve Belgrad köyleri halkından bazılarını görmüş olduklarını bildirilmiştir. Bu halkın bir kısmının kendi yörelerine gittikleri ve Podime Köyü halkından bir kısmının birkaç gün için İran kumpanyasından kiraladıkları Şiraz Vapuru ile hicret ettikleri ve zor kullanılmadığına dair bilgi verilmektedir. Ayrıca İstanbul Rum Patrikhanesi’nin kendi kaynakları ile deprem

¹³⁴ ERLER, a. g. m. s.33

¹³⁵ BOA, DH. MB. HPS. 18/23.

bölgesindeki bilgilerin devlet tarafından yapılan tahkikat neticesinde asılsız ve çarpıtılmış bilgilerden ibaret olduğu sonucuna da varılmıştır.

Patrikhane'nin iddia ettiği gibi Mürefte Kaymakamı Cevdet Efendi'nin Rum halkına yüklediği ağır vergiler ve bu halkın yörelerini terk etmeleri yönünde yaptığı baskıların ve muhacirlerin Hristiyanlara saldırıları yönündeki haberlerin, bölgedeki devlet memurları ile yapılan yazışmalar neticesinde, Parikhane'nin yöre bürokratlarına yönelik şikayetlerinde haksız olduğu ve olayları çarpıttığına karar verilmiştir. Görüldüğü üzere deprem, beraberinde Osmanlı toplumunun yapı taşlarını oluşturan milletlerin ve dini grupların birbirine olan güvensizliğini açığa çıkarmış ve toplumun birlikteliğini zedeleyecek spekülasyonlara da ortam hazırlamıştır.”¹³⁶

¹³⁶ ERLER, a. g. m. s. 31-32

4.YARDIM FAALİYETLERİ

4.1. Yardım Komisyonlarının Kurulması

1912 depremi sonucu Dersaadet'te ve vilayette İane Komisyonlarının oluşturulması ve masraflarının karşılanması ile ilgili Dahiliye ve Maliye Nezaretlerine gönderilen bir çok belge bulunmaktadır. Gönderilmiş olan bu belgelerde halkın durumu belirtildikten sonra İane Komisyonlarının kurulmasının gerekliliği belirtilmiştir. "Daha önce bildirilen deprem mahallinde meydana gelen hasar ve sonrasındaki yangından dolayı halkın zor durumda olduğu belirtilmiştir. Yaklaşan kış aylarının şiddetinden dolayı soğuk havaya maruz kalınacağından on beş bin kuruştan başka iki yüz elli bin kuruş daha gönderilmesinin deprem nedeniyle ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarının giderilmesi ve inşaat masraflarında kullanılması için gerekli olduğu belirtilerek, İstanbul ve diğer vilayetlerde yardım komisyonları kurulmasına izin verilmesi konusunda da bilgi verilmesi istenilmiştir."¹³⁷

Dahiliye ve Maliye Nezaretlerine gönderilen bu yazılar sonucunda "Edirne vilayeti ve civarında, meydana gelen depremin ortaya çıkardığı hasarın büyüklüğüne nazaran iki yüz elli bin kuruşun daha gönderilmesine izin verilip, İstanbul ve diğer vilayetlerde yardım sandıkları kurulması gerektiğine karar verilmiştir. İstanbul ve diğer vilayetlerde kurulan yardım sandıklarının gelirlerinin de ihtiyaca göre dağıtılması gereği konusunda tebligat yapılmıştır ve gereğinin yapılması için de emir verilmiştir."¹³⁸

Edirne Vilayetine gönderilen bir telgrafta "12 Ağustos 1912 tarihinde tahsis olunan Bezm-i Alem vapuruyla tıpçı ve edevat ve sair ile lazım olan malzemelerin gönderileceği belirtilmiştir. Depremzedeler için yardım komisyonları kurulması için de Sadarettten izin istenildiği belirtilmekte ve durum hakkında bilgi verilmektedir."¹³⁹

¹³⁷ BOA, BEO. 4075/305570.

¹³⁸ BOA, BEO. 4075/305570.

¹³⁹ BOA, DH. MTV. 16-2/69.

Edirne vilayeti ve bağılı mahallerinde depremde zarar görenlerin ihtiyaçlarının karşılanması için talep olunan meblağı belirten ve bu konuda Dersaadet'te yardım komisyonlarının oluşturulması gerektiğini bildiren farklı yazışmalar da bulunmaktadır. “Edirne vilayetinin malum mahallerinde depremin sebep olduğu hasarlar nedeniyle, depremzedeler için iki yüz bin kuruş istenilmiştir. Bunun dışında Dersaadet'te ve vilayette yardım komisyonlarının oluşturulması da talep edilmiştir.”

Bununla beraber Şarköy için de gerekli olan yüz çadırın tutarı olan otuz üç bin beş yüz kuruşun daha önce harcanmasına izin verilmesi” ile ilgili 13 Ağustos 1912 tarihinde Dahiliye Nezareti'nden Sadaret'e yazı gönderilmiştir.¹⁴⁰ Gönderilmiş olan bu yazıya alınan karar sonucunda 17 Ağustos 1912 tarihinde verilmiş olan cevapta durum hakkında bilgi verilmiştir. “Şehrin ihtiyacı nedeniyle gerekli yardımı yapma ve gerekli meblağın temini için Gelibolu'ya gönderilen Evkaf Nazırının emrine yüz elli bin kuruşun havale edildiği belirtilmiştir. Nazırın lüzuma göre de icap eden tahsisatın yapılmasının kararlaştırılmış olduğu bildirilmiştir. Dersaadet'te ve vilayette yardım komisyonlarının oluşturulması ve resmi dairelerde yardım için basılmış olan biletlere karşılık olan yardım akçelerinin mal sandıklarına emanet edilmesi ve bunun maliye hazinesine gönderilmesi, çadırlar için talep olunan otuz üç bin beş yüz liranın da Dahiliye ve Maliye Nezaretleri tarafından ele alınmasına karar verilmiş olduğu belirtilmiştir.”¹⁴¹ Depremin meydana getirdiği hasarın genişliği ve afetzedelerin çokluğu da düşünülerek yardımsever insanların hizmetlerine başvurma düşüncesi ağırlık kazanmıştır. Bunun neticesinde İstanbul ve Edirne'de İane Komisyonlarının kurulması kararlaştırılmıştır.¹⁴²

Depremzedelere yardım için teşkiline karar verilen iane komisyonuna Harbiye Nezaretinin bir salonunun tahsis edilmesi ile ilgili yazıda “Edirne Vilayetinde yardım komisyonu kurulması için, Dahiliye Nezareti tarafından gönderilen yazıda depremin meydana getirdiği hasarın genişliğine bakılarak

¹⁴⁰ BOA, MV. 168-6.

¹⁴¹ BOA, MV. 168-6.

¹⁴² TEREKELİ, a. g. t. s.10

iki yüz elli bin kuruşun gönderilmesi ve İstanbul'da ve diğer vilayetlerde yardım komisyonlarının kurulması, Mürefte ve Şarköy depremzedeleri için gerekli olan yüz çadırın parası olan otuz üç bin beş yüz kuruşun daha önce sarfına izin verilmiş olan üç yüz bin kuruştan başkaca bir hesaptan ödenmesi hakkında gelen cevapta, hükümetçe Evkaf Bakanı Paşanın emrine yüz elli bin kuruşun havale edildiği, Paşanın göstereceği lüzuma göre de gerekli ödemenin yapılması kararlaştırılmış ancak hasarın genişliğine ve ehemmiyetine göre ve kereste ihtiyaçlarına göre, İstanbul ve diğer vilayetlerde yardım komisyonları teşkil olunarak, belediyelerde yardım toplamak için yardım biletleri basılıp satılacağı gelirin mal sandıklarına verileceği, ihtiyaçların karşılanması, çadır için gerekli olan otuz üç bin beş yüz kuruşun da farklı bir hesaptan ödenmesi Maliye Nezaretine bildirilmiş olduğu belirtilmiştir.”

Edirne hariç diğer vilayetlere de telgraf gönderilmiş olup bu telgrafta da “Edirne vilayetinde Kala-i Sultaniye livasında meydana gelen depremden etkilenenler için barınma ve diğer ihtiyaçlar için sarf olunmak üzere belediye daireleri tarafından matbu koçanlı biletler mukabilinde yardım toplanarak mal sandıklarına teslim olunması konusunda bakanlığa bilgi verilmesi istenilmiştir.”

“Şehzade Abdülmecid Efendi'ye Gelibolu, Mürefte ve Şarköy'de meydana gelen depremden etkilenenler için kurulacak olan yardım komisyonunun Harbiye Nezaretinin Bayezid'deki köşkünde toplanılması ve bu toplantıya Osmanlı hanedanına mensup olan bir zatın başkanlık etmesinin gerekli olduğu belirtilerek böylece yardımların bu nispette çok olacağı ve ihtiyaçların acilen giderilmesinin sağlanacağı” bildirilmiştir.¹⁴³ Osmanlı hanedanının şeref ve ehemmiyetinden yararlanılması durumunda halkın yardımlarının artacağı düşüncesi ile Şehzade Abdülmecid Efendi'ye iane komisyonunun fahri başkanlığı Sadrazam tarafından teklif edilmiştir.¹⁴⁴

¹⁴³ BOA, DH. MTV. 16-2/69.

¹⁴⁴ TEREKELİ, a. g. t. s.11

“Ticaret Odası Başkanı Ubud Efendi’ye, Adalet ve Din İşleri Bakanlığına, Donanma Yardım Cemiyeti Başkanı Şefik Beye gönderilen yazıda da Gelibolu, Mürefte ve Şarköy ve civarında depremde etkilenen insanların refahları için İstanbul’da Şehzade Abdülmecid Efendi hazretlerinin başkanlığında kurulmasına karar verilen ve İstanbul Valisi Beyefendi tarafından vekaleten başkanlık edilecek olan komisyonun, Harbiye Nezareti meydanında Beyazıd’a nazır köşklerinden birinde toplanması kararlaştırılmıştır” denilerek haber verilmiştir.

İane Komisyonu’nun toplanması için Harbiye Nezâreti’nden bir salon tahsis edilmesinin istenilmesine karşılık, Harbiye Nezareti tarafından verilen cevapta; “Harbiye Nezareti dairesi meydanında bulunan köşklere birinde evrakların muhafaza edildiği, diğerinde de birinci ordu müfettişliği memurlarının ikamet etmekte olduğu belirtilmiş, buraların tahliye edilemeyeceği belirtilmiştir. Fakat depremde etkilenenlerin yararına toplanacak olan ve Şehzade Abdülmecid Efendinin başkanlık edeceği komisyon için Harbiye Nezareti dairesinde büyük başka bir salonun tahsis edileceği” bildirilmiştir.¹⁴⁵

Depremzedeler için Şehzade Abdülmecid’in fahri başkanlığında teşkiline karar verilen İane Komisyonu’na katip seçimi ile ilgili 21 Ağustos 1912 tarihli yazıda durum şu şekilde belirtilmiştir: “Gelibolu, Mürefte, Şarköy ve civarında meydana gelen depremde hasara uğrayanlara yardım için İstanbul’da Şehzade Abdülmecid Efendi Hazretlerinin fahri başkanlıklarında bir yardım komisyonu oluşturulmasına karar verilmiştir. Komisyonun Harbiye Nezareti meydanının Beyazıd’a nazır köşklerinden birinde toplantı yapması uygun görülmüş olup komisyona iki katibin seçimine ve tayinlerinin yapılmasına karar verilmiştir.¹⁴⁶ Bu şekilde depremzedeler için çalışmasına karar verilen Hareket-i Arz İane Komisyonu kurulmuştur.

¹⁴⁵ BOA, DH. MTV. 16-2/69.

¹⁴⁶ BOA, DH. MTV. 16-2/49.

Depremzedelere yardım için Şehzade Abdülmecid Efendi'nin fahri başkanlığında teşkil olunan İane Komisyonu'na Ermeni Patrikhane'siyle, Hahamhane'den birer kişinin seçilmesine ve gönderilmesine dair 26 Ağustos 1912 tarihinde karar alınmıştır. "Gelibolu, Mürefte, Şarköy ve civarı depremzedelerinin rahatları için Şehzade Abdülmecid Efendi başkanlığında ve İstanbul valisinin ikinci başkanlığında İane Komisyonu oluşturulup, Harbiye Nezareti'nin Beyazıt'a nazır köşklerinde toplanacak olan bu yardım komisyonuna Patrikhane ve Hahamhane'den de birer kişinin seçilmesi ve gönderilmesi gerekli olduğu belirtilerek, patrikhane ve hahamhaneye durumun bildirilmesi kararlaştırılmıştır."¹⁴⁷

Yardım komisyonunun kurulması ile ilgili dönem gazetelerinden birinde "İane Komisyonu" başlığı altında *"Evvelki gün hareketi musabiyeni hususatıyla iştilal eylemek üzere Şehzade Mecid Efendi Hazretlerinin riyasetinde bir komisyon teşkil ettiğini yazmıştık. Mezkur komisyona İstanbul Valisi İbrahim Bey Reisi Sani tayin edilmiştir"*¹⁴⁸ denilerek komisyon hakkında bilgi verilmektedir. Bir başka gazete de "Atina'da Hareket Zedelere İane" başlığı ile farklı bilgiler verilmektedir. *"Mürefte ve havalisi hareket zedelerinin tehfil alem ve ihtiyacatına medar olmak üzere iane derci zamanında Atina'da Atina metropolidinin riyasetinde bir iane komisyonu teşkil edilmek üzere bulunduğu ve Atina'da bulunan Trakya (Edirne havalisi) cemiyetinin bu husus da bazı teşebbüsata giriştiği Atina'dan Prosodos Gazetesinde bildiriliyor"*¹⁴⁹ denilmektedir. Bu durum gazetenin yayınlanmış olduğu tarihe de bakılarak gösteriyor ki yurt dışında bulunan Trakyalılar İane Komisyonunun kurulması ile ilgili teşebbüslere daha önceden başlamışlardır.

Yardım komisyonlarının bu şekilde kurulmasının dışında bölgeye yardımların götürülmesi, ulaştırılması da önemli bir durumdur. Depremzedelere komisyon kurulmadan önce ve komisyonun teşkilinden sonra gönderilmiş olan yardımları ulaştırmış olan araçları kısaca ele almak gerekmektedir.

¹⁴⁷ BOA, DH. MTV. 16-2/59.

¹⁴⁸ Tanin, M.22 Ağustos 1912/H.9 Ramazan 1330,s. 4, bkz. Ek: 8

¹⁴⁹ Alemdar, M.14 Ağustos 1912/H.1 Ramazan 1330, s. 3

4.2. Bölgeye Yardımları Götürecek Araçların Temini

Mürefte ve Şarköy depremzedelerini tedavi için değişik makamlarca teşkil olunan sağlık heyetlerinin deprem bölgesine gönderilmesi ile ilgili 13 Ağustos 1912 (H.29 Şaban 1330) tarihli yazıda “Sadarete, Bahriye Nezaretine, Belediyeye, Kızılay Cemiyeti Başkanlığına, Mürefte ve Şarköy civarında meydana gelen depremde yaralı olanların tedavileri için meclis tarafından bir sağlık ekibi oluşturularak her iki heyetin Bezm-i Alem vapuruyla gidecekleri yere vardıkları belirtilerek, Amerika Sefaretince dahi muteber raporuyla Paris’ten üç doktorun gönderileceği de sefaretten haber verilmiştir denilmektedir.”¹⁵⁰ Gönderilmiş olan bu yazı henüz yardım komisyonu oluşturulmadan önce deprem bölgesine giden sağlık ekiplerinin bölgeye nasıl ulaştıklarını göstermektedir.

Depremzedelerin iaşesi, yaralıların tedavisi için gönderilecek doktor ve memurların, erzak ve diğer şeylerin taşınması için bir romörkörün temini ile ilgili 13 Ağustos 1912 tarihli telgraf Edirne Valisi tarafından gönderilmiştir. “Mürefte ve Şarköy kazalarının sahil yönündeki köylerinde depremden ve sonradan çıkan yangından etkilenmiş olanların yiyecekleri ve yaralıların tedavisi için gönderilecek doktorlar ve memurlar ile erzak ve vesaireyi nakletmek ve doğrudan doğruya vilayetin emrine uyulmak üzere gerekli olan romörkörün acil olarak Mürefte sahiline gönderilmesi Edirne vilayetinden gönderilmiş olan telgrafla bildirilmiştir. Durumun icap eden yerlere bildirilmesi Edirne Valisi Halil Bey’in Dahiliye Nezareti’ne acil ibaresiyle yazdığı telgrafta Mürefte ve Şarköy kazalarının güney sahillerindeki köylerinde depremden ve yangınlardan etkilenenlerin iskan ve yiyecek içecekleri, yaralıların tedavisi için gelecek olan doktorlar ve gerekli olan tıbbi malzemelerin hızlıca nakil ettirilmesi, ve bendenizin Amerika’ya tabi olan bir romörkörle Mürefte sahilinde bulundurulması için Bahriye Nezaretine tebligat gönderilmiş ve bu duruma izin verilmesi istenilmiştir.”¹⁵¹

¹⁵⁰ BOA, DH. MTV. 16-2/26.

¹⁵¹ BOA, DH. MTV. 16-2/23.

Hilal-i Ahmer Cemiyeti tarafından Dahiliye Nezaretine deprem bölgesindeki halka yardım için bir ekip gönderileceğini belirten, buna gerekli kolaylıkların gösterilmesinin istenmesine için tebligat gönderilmiştir. “Mürefte, Şarköy, Gelibolu ve civarında meydana gelen depremden dolayı, yaralı ve zor durumda bulunan halka her türlü yardımcı tıp malzemesi göndermek ve cerrahi tedavide bulunmak üzere Hilal-i Ahmer idaresi tarafından bir sıhhiye heyeti oluşturulacağı belirtilmiştir. Oluşturulacak bu heyetinde aynı akşam Giresun vapuru ile doğruca yola çıkacağı bildirilmiş olup adı geçen heyete her türlü kolaylığın gösterilmesi için Edirne vilayetine bir telgraf gönderilmesi istenmiştir. Bu isteğin üzerine vilayete çekilen telgrafta Mürefte, Şarköy, Gelibolu ve çevresinde meydana gelen hareketi arz nedeniyle yaralanmış olan ve zor durumda bulunan halka her türlü cerrahi yardımda bulunmak üzere Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti tarafından oluşturulacak sıhhiye heyetinin aynı akşam Giresun Vapuru ile yola çıkacağı belirtilmiştir. Adı geçen heyete kolaylık sağlanmasının gerekli olduğu bildirilmiştir.”¹⁵²

15 Ağustos 1912 tarihinde gönderilmiş olan yazıda Birinci Kolordu Kumandanlığı tarafından deprem bölgesine sevk olunacak sıhhiye heyetini götürmek için bir vapurun hazır bulundurulması ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. “Depremzedeler için birinci kolordu tarafından Şarköy ve Mürefte’ye gönderilecek olan sağlık heyetini götürmek için bir vapurun hareket etmek üzere hazır bulundurulduğu ve adı geçen kolordu kumandanlığıyla haberleşildiği belirtilmiştir. Harbiye nezaretine Şarköy ve Mürefte civarında meydana gelen depremden etkilenenler için gönderilecek olan sağlık ekibi birinci kolordu tarafından hazırlanmış ve harekete hazır bir halde buldukları birinci kolordu komutanı paşa hazretleri tarafından bildirilmektedir denilmiştir. Ayrıca hareket edecek olan posta Şarköy’e uğrayacak ve Mürefte’ye uğramadığı için sağlık ekibinin cumartesi gününe kadar hareketinin erteleneceği haberinin de alındığı bildirilmiştir. Mülki idareciler tarafından yardım hususunda bir vapur gönderileceği bu heyetin de o vapurla

¹⁵² BOA, DH. MTV. 16-2/11.

gönderilmesi hususunda bakanlığın emrine göre hareket edeceklerine dair haberleşmenin de yapılmış olduğu belirtilmiştir.”¹⁵³

Depremzedelerin tedavisi için Bezm-i Alem Vapuruyla deprem bölgelerine sağlık heyetleri gönderilmesine dair 13 Ağustos 1912 tarihli bir başka yazıda; “Edirne vilayetiyle Gelibolu mutasarrıflığına Mürefte ve Şarköy kaymakamlıklarına telgraf acildir ibaresi ile gönderilmiştir. Mürefte ve Şarköy ile civarında depremden etkilenenlere gerekli tedavide bulunmak üzere hükümet tarafından iki sağlık ekibi oluşturulacağı ve oluşturulan bu ekibin Bezm-i Alem Vapuruyla gönderilecekleri bildirilmiştir. Amerika Sefaretince dahi maiyet vapuruyla yarın üç doktorun gönderileceği belirtilerek müracaatlarında hükümetçe kolaylık sağlanması ve bundan da istifade edilmeye çalışılması gerektiği belirtilmiştir.”¹⁵⁴

“Bezm-i Alem Vapuruyla deprem bölgelerine gerekli levazımın gönderilmesi ile ilgili yazıda 13 Ağustos 1912 tarihinde Bezm-i Alem Vapuruyla, yirmi beş tane el arabası ve saplı kazma ve ellişer kıyye ekmek gönderilmiş olduğu belirtilmiştir. Mürefte’ye iki kanca ve 72 kıyye halat gönderilmiş olduğu da belirtilerek, Gelibolu’ya da lamba gönderilmiş olduğu haber verilmiştir.”¹⁵⁵

Dahiliye Nezareti’nden Gelibolu ve Tekfurdağı Mutasarrıflıklarına gönderilen 10 Ağustos 1912 tarihli telgrafta gönderilecek olan yardımların vapurdan karaya çıkarılması ile ilgili vesaitin temini için hareket-i arzdan etkilenmiş olanlar için lüzumu kadar ekmekle, tabiplerin ve ilaçların dışında yüz kadar çadırın Mürefte ve Şarköy’e torpido ile aynı gün gönderildiği ve bunların ulaştığı zaman karaya çıkarılması için gerekli olan vasıtanın hemen tedarik edilmesi gerektiği bildirilmiştir.¹⁵⁶ Yapılmış olan bu haberleşme bize sadece yardımların bölgeye gönderilmesi konusunun değil bölgeye varan

¹⁵³ BOA, DH. MTV. 16-2/31.

¹⁵⁴ BOA, DH. MTV. 16-2/24.

¹⁵⁵ BOA, DH. MTV. 16-2/17.

¹⁵⁶ BOA, DH. MTV. 16-2/4.

yardımların insanlara ulaştırılmasının öneminin üzerinde durulduğunu da göstermektedir.

4.3.Bölgeye Yapılan Yardımlar

4.3.1. Hükümet Tarafından Yapılan Yardımlar

Depremi etkilediği alanlarda ahaliye yapılacak yardımlarla ilgili yapılmış olan yazışmalarda ilk olarak depremden etkilenen yerlerin durumları belirtilmiştir. Durum hakkında bilgi verildikten sonra gerekli olan ihtiyaçlar bildirilmiştir. Dahiliye Nezaretine İstanbul Valisi tarafından yazılan yazıda depremde meydana gelen hasarın derecesini bizzat görmüş ve müşahade etmiş biri olarak Vali, halkın barınma ihtiyaçları hakkında bilgi vermiş ve kış ayları da yaklaşmakta olduğundan durumun pek mühim olduğunu bildirilmiştir. Toplanan yardım komisyonuna da durumun bildirilmesini istemiştir. Bunun dışında Edirne Valisi Halil Bey'in yapılacak olan komisyon toplantısında hazır bulunması için durumun kendisine bildirilmesi amacıyla telgraf gönderilmesi gereğine karar verilmiş ve gönderilen telgrafta durum Edirne Valisine bildirilmiştir.¹⁵⁷

Telgrafta Edirne Valisine depremden zarar görenler hakkındaki müşahadet ve görüşlerinden istifade etmek için cumartesi günü toplanacak olan Hareket-i Arz Musabini Yardım Komisyonunun toplantısına katılması bildirilmiştir.¹⁵⁸ Bu belgeler deprem bölgesinde durumu bizzat gezerek gören yetkililerin tespitlerini depremzedeler yararına kurulmuş olan İane Komisyonu toplantısına çağrıldıklarını ve tespitlerini komisyona bizzat belirttiklerini göstermektedir.

Depremzedeler için 13 Ağustos 1912 tarihinde bazı kararlar alınmıştır. "Temmuzun yirmi yedinci gecesi meydana gelmiş olan depremde Şarköy kazası merkezinin binden ibaret olan hanesinden yedi yüz ellisi tamamen yıkılmış ve geri kalan iki yüz ellisi meydana gelen yangında yanmıştır. Bu durumda göstermektedir ki adı geçen yerde insanların barınacak yerleri kalmamıştır. Buradakilere gerekli yardım için çalışmaların başlanmış olduğu

¹⁵⁷ BOA, DH. MTV. 16-2/74.

¹⁵⁸ BOA, DH. MTV. 16-2/74.

belirtmekle beraber buraya gerekli olan içme suyunun yetiştirilmesinin de acil olduğu bildirilmiştir. Bunun yanında kasabada bulunan on iki askerden ikisinin vefat ettiği, beş altısının da yaralı olduğu bildirilerek buraya gerekli askerin sevk edilmesi ve beş altı yüz kadar çadırın gönderilmesinin önemi Kaymakamlık tarafından Dahiliye Nezareti haberleşme dairesine bildirilmiştir.”¹⁵⁹

13 Ağustos 1912 tarihli tezkirede bölgeye gönderilmiş olan yardımlar ve gönderilecek olanlar şöyle belirtilmiştir: “Edirne vilayeti ve dahilindeki yerlerden, meydana gelen hareket-i arzdan etkilenmiş olan Şarköy, Mürefte ve Gelibolu’ya üç tabip ve eczacı ile orduya lüzumu kadar ekmek ve yüz çadır Basra torpidosuna yüklenerak gönderilmiştir. Bunun yanında Edremit Vapuruyla, iki mülkiye müfettişi ve beraberinde bin çuval ekmekle birer operatör, lüzumu kadar alet ve ecza malzemesi de gönderilmesinin kararlaştırılmış olduğu belirtilmiştir. Bunun dışında depremde açıkta kalanlara gönderilecek yüz çadırın yetmeyeceği belirtilmiştir. Bunların açıkta kalmaması için askeriyeden tedarik edilecek olan çadırların acilen sevki için harbiye nezaretine yazı gönderilmiştir. Gönderilmiş olan yazıya cevap olarak askeriye harp nedeniyle istenilen çadırların gönderilmesinin mümkün olmadığı bildirilmiştir. Bölgeye sevk edilecek erzak, levazım, tabipler, ilaçlar için iki yüz bin kuruşun Maliye Nezaretinden geldiği ve Şarköy’e büyük ihtiyaç olan suyun yokluğundan dolayı gemi ile içecek su gönderilmesine karar verilmiştir. Bunun için acil emir verilmiş ve durum Bahriye Nazırına tebliğ edilmiştir. Yaralılara yardımcı olmak üzere Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti tarafından da gezici bir sağlık heyeti gönderileceği bildirilmiştir.”¹⁶⁰

Mürefte, Şarköy, Dedeğaç, Tekfurdağı, Keşan, Dimetoka, Lüleburgaz, Çorlu kasabalarıyla köylerinde deprem ve yangında zarar görenler için hazine tarafından gönderilmiş olan meblağın dışında iki yüz bin liranın tahsis edilmesi ile ilgili 16 Eylül 1912 (H.4 Şevval 1330) tarihli yazıda Mürefte, Şarköy, Dedeğaç, Tekfurdağı, Keşan, Dimetoka, Ortaköy, Lüleburgaz ve Çorlu kasabalarıyla köylerinde depremin ve Mürefte, Şarköy ve Çorlu

¹⁵⁹ BOA, BEO. 4072/305366.

¹⁶⁰ BOA, BEO. 4072/305366.

kasabalarında depremden sonra meydana gelen yangınların meydana getirdiği tahribat ve bu nedenle meydana gelen telefata yüz bin kuruşluk havalename gönderilmesine dair Edirne vilayetinden ve Gelibolu'daki fabrikaların bacalarının çökmesinden dolayı Gelibolu Mutasarrıflığından yaralıların deva bulması için sevk edilecek erzak ve levazım ile tabipler ve ilaçlar için ayrıca iki yüz bin kuruşun gönderilmesi için Dahiliye Nezaretine gönderilen tezkire uygun görülmüştür. Yüz bin kuruşluk havalename ve levazım, ilaç ve diğer ihtiyaçlar için istenilen iki yüz bin kuruşun çabuk olarak gönderilmesi gerektiği de Maliye Nezaretine bildirilmiştir.¹⁶¹

“Edirne Vilayeti ve bağlı yerlerde depreme yakalanmış olanlar için hazine tarafından gerekli masraflar oluşturulmuştur. Oluşturulan bu masraflardan yirmi bin liranın tahsis edilmesine ve bunun on bin lirasının İstanbul Vilayetinde bulunan yardım komisyonuna verilmesine, geri kalan on bin lirasının ise sonradan görülecek lüzum ve verilecek karara göre düzenlenmesine dair 7 Eylül 1912 tarihinde karar alınmıştır. Alınmış olan karar yazılıda bildirilmiştir. Kararda zarara uğrayanların bir an evvel ihtiyaçlarının kolaylaştırmanın gerekli olduğu belirtilmiştir. Bunun için belirtilmiş olan on bin liranın hemen Edirne vilayetine gönderilmesi ve Vali'nin bizzat mahallere doğru yola çıkarak oluşturulacak komisyonlar vasıtasıyla adı geçen meblağın depremden zarara uğrayanların ihtiyacına göre harcanmasına, bunda yardım komisyonu başkanlığına malumat verilerek çabuk bir şekilde yerine getirilmesine karar verilmiştir.”¹⁶²

Edirne'de depremden zarar görenlere tahsis olunan meblağın dağıtılmasıyla ilgili 16 Eylül 1912 tarihli bir başka yazıda da durum tekrar açıklanmıştır. “Edirne vilayetine ve bağlı bazı yerlerde meydana gelen depremden etkilenenlere yardım olarak hazineden gönderilen 20 bin liranın 10 bin lirasının İstanbul'daki yardım komisyonuna gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Geri kalan 10 bin liranın da bizzat Edirne vilayetine gönderilmesi ve valinin bu mahalleri bizzat gezerek muhtaç olanlara

¹⁶¹ BOA, BEO. 4083/306222.

¹⁶² BOA, DH. MB. HPS. 18/23.

dağıtılması konusunun da Maliye ve Dahiliye Nezaretlerine bildirilmesine ve gereğinin yapılmasına karar verilmiştir.”¹⁶³Farklı belgelerde olan ancak aynı durumu belirten birkaç gün ara ile gönderilmiş bu iki belge, belirtilenlerin yerine getirilmesinin önemi üzerinde durulduğunu göstermektedir.

Bölge için gönderilen harcamaların yanında harcanmayıp artan meblağın hazineye kaydedilmesi ile ilgili yapılacaklara dair 6 Ekim 1912 (H.24 Şevval 1330) tarihli bir yazıda bulunmaktadır. “Gelibolu ve çevresinde meydana gelen deprem nedeniyle ihtiyaçlara yardım amacıyla harcanmak üzere toplanan ve gönderilmiş olan yardımdan harcanmayıp artan bin beş yüz liranın yardım komisyonu tarafından hazineye kayıt edilmesi, İane Komisyonu başkan vekili tarafından bildirilmiştir.”¹⁶⁴

Dahiliye Nezareti’nden Edirne Vilayetine gönderilen yazıda bölgeye gönderilen ve gönderilmesine karar verilen yardımlar hakkında bilgi verilmiştir. “Şarköy, Mürefte ve Gelibolu’ya üç doktor gönderilmiş olduğu belirtilmiştir. Bunun dışında şimdilik tedarik edilen sekiz bin okkaya yakın ekmek ve yüz adet çadırın Basra Torpidosuna yüklendiği ve aynı gece ya da bir sonraki sabah yola çıkacağı bildirilmiştir. Bunların yanında iki mülkiye müfettişinin de bölgeye gönderildiği bin çuval ununda gönderilmek üzere pazartesi veya salı günü birer operatörle beraber gerekli olduğu kadar tıp malzemesinin de gönderileceği belirtilmiştir.”¹⁶⁵

Evkaf Nazırı Mehmet Fevzi Paşa deprem bölgesinde incelemeler de bulunmuş ve bunun sonucunda depremzedelerin ihtiyaçlarını belirleme çalışmaları ile ilgili yazı göndermiştir. “Depremden etkilenenler için kurulan yardım komisyonu başkanlığına gönderilmiş olan yazıda Şarköy ve Mürefte’de önceki gece yağın yağmurdan açıkta bulunan depremzedelerin çok muzdarip olduklarından bahsedilmiştir. Bu nedenle bir hastalık meydana geleceği söylenip, Mürefte’de inşa olunan doksan üç adet barakada beş yüze yakın nüfusun iskan edilmiş olduğu belirtilmiştir. Gelibolu sancağının da

¹⁶³ BOA, BEO. 4083/306214.

¹⁶⁴ BOA, MV. 169/65.

¹⁶⁵ BOA, DH. MTV. 16-2/1.

ihtiyaçlarını karşılamının gerekli olduğu belirtilmiştir. Bölgede daha fazla baraka yapılamadığından bahsedilmiştir. İstanbul'dan gelecek olan kerestenin acilen gönderilmesinin de mümkün olmadığı durumda da mahallerinde kurulan komisyonlar marifetiyle kereste ve diğer lazım olanların buralardan gönderilmesi ve barakaların inşasına devam edilmek için münasip bir ödeneğe ihtiyaç olduğu Edirne vilayetinden gönderilmiş olan telgrafta bildirilmiştir. Depremın büyük üzüntüler yarattığı ve çok gözyaşı döktürdüğü belirtilmiştir. Allah'ın yardımı ile bu felaketten çıkılmaya çalışıldığı ve depremden etkilenenler için Edirne Valisi Halil Bey'in de büyük bir azimle çalıştığı ve işleri vaktinde yetiştirmeye çalıştığı da bildirilmiştir. Halkın maddi ve manevi olarak hissiyatının bozulmamasına özen gösterildiği söylenmiştir. Barakalar yapımı için gerekli olan kerestenin gönderilmesinin lazım olduğu tekrar bildirilmiştir. Depremzedeler için tahsis edilmiş olan yüz elli bin kuruşun İstanbul'dan gönderilmesini veya valiye senetle verilmesini ve baraka inşaatlarının da devam etmesinin gerekliliği belirtilmiştir.”¹⁶⁶

Gelibolu, Şarköy ve Mürefte depremzedelerinin su ihtiyacının karşılanması için 11 Ağustos 1912 tarihli yazışmalar bulunmaktadır. Yapılmış olan yazışmalar sonucu alınmış olan kararlar belirtilmiştir. “İstanbul'dan su tedarik edilmesi ve gönderilmesi gerektiği için durum Bahriye Nezareti'ne bildirilmiştir. Depremzedelere doktor, sağlık malzemeleri, çadır, un ve ekmek götürmek üzere dün akşam yola çıkan Basra Torpidosuyla, Edremid Vapurunun Kale'den Şarköy'e su götürmekle görevlendirildiği belirtilmiştir. Depremzedelerin ihtiyaçlarına bakmak üzere Şarköy, Mürefte ve Gelibolu taraflarına gönderilmiş olan mülkiye müfettişlerinden Ali Seydi ve Vahracya Efendiler ile birlikte suyun geç kalmadan gönderilmesi gerektiği bildirilmiştir. Gelibolu sancağına bağlı ve sahile bağlı Şarköy kazasındaki depremzedelerin susuzluktan son derece zor durumda oldukları belirtilerek, su gönderilmesi ve bu yardımın gönderilmesi için gerekli işlemlerin takip edilmesinin önemi de belirtilmiştir.”¹⁶⁷

¹⁶⁶ BOA, DH. MTV. 16-2/63.

¹⁶⁷ BOA, DH. MTV. 16-2/6.

Büyük Kabine diye anılan Ahmet Muhtar Paşa hükümeti ve mahalli idare, deprem sonrası iaşe temini açısından üzerlerine düşen görevi aciliyetle yerine getirmiştir. Civar bölgelerden deprem sahasına halkın ihtiyacını temin için un, ekmek ve eşya gönderilmiştir. İstanbul ise bu iaşe sorununa Edremit vapuruyla ilk etapta gönderdiği 1000 çuval un ve civar vilayetlerden temin edilecek olan erzak masrafının karşılanması için önce 100.000 kuruş ve sonradan Maliye Nezareti tarafından gönderilen 200.000 kuruşluk yardım ile katkıda bulunmuştur.¹⁶⁸

Sadaret makamına 18 Ağustos 1912 tarihinde Şarköy ve Mürefte depremzedelerine içecek su temini ve Kala-i Sultaniye depremzedelerinin iskanı için yazı gönderilmiştir. “Deprem neticesinde Kala-i Sultaniye kazasında ihtiyaç sahibi olanların kısmen yıkılan ve kısmen yıkılmaya yakın bir hale gelen evlerinin kış ayının girmesinden evvel yapılmayacak olursa çok sefalet çekecekleri belirtilmiştir. Bu konuda belediye tarafından veya diğer kurumların yardım etmelerinin mümkün olmayacağı beyanıyla bu masraflara harcanmak üzere hükümet tarafından yüz bin kuruşun tahsis edilmesi gerektiği Kala-i Sultaniye mutasarrıflığından alınan telgrafta bildirilmiş ve aynı zamanda bu durumun Maliye Bakanlığına bildirilmesi de istenilmiştir.”

“Daha önce gönderilen telgrafın, telgraf tellerinin bozukluğundan ancak yeni alındığı belirtilmiştir. Şarköy ve Mürefte de afetten etkilenenlerin suya ihtiyacı olduğu ve bu ihtiyacın karşılanması için Bahriye Nezaretin’den buradaki donanma kumandanlığına verilen emir üzerine Mecidiye Kruvazörü Salih’in otuz ton su ile depoyu arkasına bağlayarak aynı gün saat dörtte oraya doğru hareket ettiği donanma kumandanlığından ifade olunmuştur. Sururi Bey ile bunun dışındaki kişilere de bilgi verilmiş olduğu belirtilmiştir. Mutasarrıf Râşid tarafından Kale-i Sultaniye’den Dahiliye Nezaretine gönderilen yazıda da depremden Kala-i Sultaniye kasabasından ihtiyaç sahiplerinin evlerinin dahi kısmen yıkılmış olduğu ve bazılarının da kısmen yıkılmak üzere olduğu belirtilmiştir. Bunların şu mevsimde tamir ve inşaatı gerektirdiği ve fakat sahiplerinin vakit ve hali buna müsait olmadığı bildirildiği

¹⁶⁸ ERLER, a. g. m. s. 32-33

gibi belediyece ve sair bu hususta yardıma imkan olmadığı ve evlerin kış gelmeden önce yapılamayacak olursa daha sonra çok sefalet çekeceklerinin aşikar olduğu belirtilerek oluşturulan komisyon tarafından buralara sarf edilmek üzere yüz bin kuruş tahsis edilmesinin istenildiği söylenilmiştir.”¹⁶⁹Bu şekilde durum hakkında bilgi verilmiştir.

Bunun yanında bölgede meydana gelen deprem sonucu bölge halkının içecek su sıkıntısı yaşadıklarını belirten ve ihtiyaç duyulan suyun yetiştirilmesi üzerinde durulmuş olan bölge kaymakamlığından yazılan 17 Ağustos 1912 (H.4 Ramazan 1330) tarihli bir başka yazıda bulunmaktadır. Gerekli suyun bölgeye nakledilmek üzere romörkörle acele bir şekilde gönderilmesi gerektiği ve bunun için lüzumlu vasıtanın acilen oluşturulması için haber verilmiştir.¹⁷⁰

Deprem bölgesinde bulunanların en önemli ihtiyaçlarından biri olan su sağlanması ile ilgili bölgeye suların gönderilmesinin yanında kalıcı çözüm olan su yollarının düzeltilmesi de gerekmektedir. Su yolları ve su kuyularının düzenlenmesi için yapılan çalışmalarla ilgili bilgi “Su Yolları ve Kuyuları İçin” başlığı ile o dönem gazetelerinden birinde şöyle yer almıştır: *“Hareketi arzdan harap olan su yolları ve kuyuları için lüzumu kadar borular bugün mahallerine sevk edileceklerdir”* denilerek yapılacak kalıcı çalışmalarla ilgili bilgi verilmektedir.¹⁷¹

Dahiliye Nezareti’nden Sadaret’e yazılan ve Edirne’de ki depremzedelerin iâşe ve tedavileriyle ilgili yapılan çalışmaları anlatan 12 Ağustos 1912 tarihli yazıda “Edirne vilayeti ve ona bağlı yerlerde meydana gelen hareketi arzdan dolayı musibete uğrayanların ihtiyaçları ve tedavileri için Şarköy, Mürefte ve Gelibolu’ya üç doktor ile beraber sekiz bin okka ekmekle beraber yüz çadırın Basra torpidosuna yüklenerek gönderilmiş olduğu belirtilmiştir. Bunun dışında iki mülkiye müfettişi ile yanlarında bin çuval unun Edremit Vapuru ile beraber

¹⁶⁹ BOA, DH. MTV. 16-2/40.

¹⁷⁰ BOA, DH. MTV 16-2/34.

¹⁷¹ Tanin, M.23 Ağustos 1912/H.10 Ramazan 1330, s. 3

gönderilmiş olduğu ve birer operatör ile lüzumu kadar alet ve ecza malzemesinin gönderilmesi gerektiğinin de kararlaştırıldığı belirtilmiştir.¹⁷²

Dahiliye Nezareti'nden 19 Ağustos 1912 tarihinde bölgeye gönderilen ve zelzeleden zarar gören halkın tedavisi için gerekli ilaçların alımı ile ilgili meblağ ile ilgili yazıda bulunmaktadır. “Mürefte ve Şarköy depreminden etkilenenlerin tedavi edilebilmesi için gerekli olan ilaçların tutarlarının bildirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bunların hemen satın alınarak acele bir şekilde halka gönderilmesi gerekli olduğu için tutarının da acele bir şekilde bildirilmesi gerektiği belirtilmiştir.”¹⁷³

Yardım Komisyonu Başkanlığı'na Şehremaneti tarafından 2 Eylül 1912 (H.20 Ramazan 1330) tarihinde gönderilmiş olan yazıda ise “Mürefte ve Şarköy kazalarında meydana gelen depremden etkilenen ve Ağustosun 2, 3 ve 5. günleri İstanbul'a gelen yaralıların miktarıyla, nakil oldukları hastanelerin isimleri ve bilgilerini içeren defterin sureti de ek olarak bildirilmiştir.”¹⁷⁴ Bu belge deprem bölgesinde yapılan tedavi amaçlı çalışmaların ihtiyacı karşılayamamasından dolayı yaralıların başka şehirlere gönderilerek tedavi edildiklerini de göstermektedir.

Şarköy, Gelibolu ve Mürefte depremzedeleri için gerekli olan iaşenin ve mülkiye müfettişlerinin gönderildiğini haber veren 11 Ağustos 1912 tarihli yazılarda “Edirne'ye gönderilen telgrafta Mürefte, Şarköy ve Gelibolu depremzedeleri için toplanan bin çuval un dün gece Edremid Vapuruyla gönderilmiş ve iki mülkiye müfettişi de bunlarla beraber aynı vapurla yola çıkmıştır denilerek durum hakkında haber verilmiştir.”¹⁷⁵

Deprem bölgeleri için lüks lambası ile telefon santrali ve makinesinin temini ile ilgili 12 Ağustos 1912 (H.28 Şaban 1330) tarihli yazıda “Gelibolu hapisanesinin depremden hasar görmesinden dolayı mahkumların sahildeki mağaraya nakil edildiği belirtilmiştir. Buranın ve sair gerekli mahallerin

¹⁷² BOA, DH. MTV. 16-2/10.

¹⁷³ BOA, DH. MTV. 16-2/45.

¹⁷⁴ BOA, DH. MTV. 16-2/71.

¹⁷⁵ BOA, DH. MTV. 16-2/5.

aydınlatılması için on adet lüks lambasıyla, bağlı köylerde haberleşmek için santral ve telefon makinelerinin yerine her kaçlı olursa olsun bir adet santral ve telefon makinesinin tedarik edilmesi Gelibolu Mutasarrıflığından gönderilmiş olan yazı ile bildirilmiştir. Bunların ilk fırsatta satın alınıp gönderilmesi konusunda yardım istenilmiştir.”¹⁷⁶

Depremi tahrip etmiş olduğu haberleşme ağı ve ulaşım sistemi bölgeye yardımın ulaştırılması ve sahadaki hasar derecesini tespit etmede gecikmelere sebebiyet vermiş olsa gerektir. Bu nedenledir ki, devlet tarafından öncelikle ele alınan konulardan birisi de bölge ile olan iletişimin temini yönündedir. Depremden etkilenen köylere bir adet santral ve dört adet telefon makinesinin ilk vasıta ile gönderilmesi hususunda Gelibolu Mutasarrıflığına talimat verilmiştir. Gelibolu’da deprem nedeniyle telgraf direklerinin yıkıldığı ve bu nedenle bölgenin durumuyla ilgili sağlıklı bilgilerin alınamadığı bildirilmektedir.¹⁷⁷

Devletin üst düzey yetkililerinin bu yardım faaliyetine bizzat katkıda bulunduğu da görülmektedir. Padişah, Edirne depremzedelerinin ihtiyacı için sarf olunmak üzere nakdi yardımda bulunmuştur.¹⁷⁸

Edirne’deki depremzedelere verilmek üzere padişah tarafından 1000 lira gönderildiği 21 Ağustos 1912 tarihinde belirtilmiştir. Bunun hızlı bir şekilde ulaştırılması konusu da Hazine Müdüriyetinden Mabeyn-i Hümayûn Baş Katipliği’ne bildirilmiş olup durumun gereğinin yapılması da belirtilmiştir¹⁷⁹ 26 Ağustos 1912 tarihinde de Edirne depremzedelerine verilmek üzere Padişah tarafından gönderilen bin liranın Dahiliye Nezareti muhasebesine teslim olunduğu belirtilmiştir.¹⁸⁰

Deprem yardım komisyonu başkanlığına gönderilmiş olan 26 Ağustos 1912 tarihli yazıda “Edirne vilayetinin belli mevkileri ve Kala-i Sultaniye

¹⁷⁶ BOA, DH. MTV. 16-2/14.

¹⁷⁷ ERLER, a. g. m. s.32-33

¹⁷⁸ ERLER, a. g. m. s.36

¹⁷⁹ BOA, BEO. 4075/305562.

¹⁸⁰ BOA, BEO. 4076/305687.

sancağında meydana gelen depremde etkilenenler için yardım toplanmasına dair ortaya çıkan haberleşmenin dosyalarının Sadaret'e takdim edilmesi gerektiği bildirilmiştir. Deprem ve yardımlara dair ne kadar evrak var ise komisyon başkanlığınca durumun bildirilmesine dair karar haber verilmiş ve bilgi istenmiştir.”¹⁸¹ Bu şekilde hükümet tarafından yapılanların kontrolü ile ilgili bilgi akışının sağlanmaya çalışıldığı da görülmektedir.

Devlet tarafından yapılan bu yardımların dışında başta savaş durumu olmak üzere her türlü olumsuz durumda yardımı beklenen Hilal-i Ahmer Cemiyeti tarafından yapılan yardımları da ayrıca ele almak gerekmektedir.

4.3.2. Hilal-i Ahmer Cemiyeti Tarafından Yapılan Yardımlar

Hükümet tarafından gönderilen yardımların yanında, Harbiye Nezareti'nin depremzedelere çadır gönderemeyeceği ve Hilal-i Ahmer Cemiyeti tarafından oluşturulan bir sağlık ekibinin deprem bölgesine hareket ettiği ile ilgili 24 Ağustos 1912 tarihli yazıda durum belirtilmiştir. “Kale-i Sultaniye'den acil ibaresi ile Dahiliye Nezareti'ne gönderilen yazıda, depremde evleri yıkılmış olan ve açıkta kalan halkın barındırılması için yeterli miktarda çadır verilmesine dair Kala-i Sultaniye ordusu kumandanlığına yapılan müracaata cevap olarak, fertler mevsim gereği çadır altında bulunmalarından dolayı çadır mevcudu kalmadığı belirtilmiştir. Bu nedenle çadırların İstanbul askeri deposundan getirilmesinin zaruri olduğu ifade olunmuş ve en az yüz çadırın ilk vasıta ile gönderilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Dahiliye Nezareti'ne gönderilmiş aynı yazıda depremin Kala-i Sultaniye'de çok şiddetli olduğu ve çok tahribatta bulunduğu istenilen çadırların burada açıkta kalan ahalinin barındırılması için gerekli olduğu belirtilmiştir. İmroz'a bir sağlık ekibi gönderilmesi veya önce Gelibolu tarafına gönderilen heyetin İmroz'a sevk edilmesi hakkında da Kızılay cemiyeti başkanlığına acil ibaresi ile tezkire gönderilmiştir. Bu istek de çadırlar için gönderilen diğer telgraf ile birleştirilerek Sadaret'e ve Harbiye'ye bildirilmiştir.

¹⁸¹ BOA, DH. MTV. 16-2/61.

Hilal-i Ahmer Cemiyeti tarafından Dahiliye Nezareti'ne gönderilmiş yazıda, Cemiyete gelen bildiriye göre İmroz ve civarı depremzedelerine yardım etmek üzere derhal bir heyet oluşturulduğu belirtilmiştir. On üç kişiden oluşan heyetin önceki akşam Doktor Mahir Bey'in başkanlığı altında eşya ve tıbbi araç gereçleri temin edilerek özel olarak kiralanan vapurla beraber İstanbul'dan hareket ettiği bildirilmiş ve bu heyetin oradaki idareciler tarafından desteklenmesi istenilmiştir. Limni Mutasarrıflığına gönderilen 11 Ağustos 1912 tarihli telgrafa cevap olarak, İmroz ve civarı depremzedelerine yardım etmek üzere Doktor Mahir Bey'in başkanlığı altında on üç kişiden oluşan bir heyetin eşya ve tıbbi gereçleri içerir bir şekilde özel olarak kiralanan vapurla gönderildiğinden bahsedilmiştir. Sağlık heyetinin oradaki mahallî hükümet tarafından da desteklenmesi istenilmiş ve durum Osmanlı Kızılay'ı tarafından bildirilmiştir.

Sadaret'e ve Harbiye'ye gönderilen 13 Ağustos 1912 tarihli tezkireye ek olarak İmroz kazası ile bağlı olan yerlerde depremden birçok hasarın meydana gelmiş olduğu belirtilmiştir. Deprem sonucu evlerden büyük bir bölümünün yıkılmış olduğu ve birçoğunun da büyük hasar görmüş olduğu bildirilmiştir. Açıkta kalan halk ve askerlerin ikametleri için en az beş yüz çadırın gönderilmesi gerektiği Limni ve buna benzer yerlerde depremden dolayı barınmaktan mahrum olanların yerleştirilmesi için istenilen çadırların bir an önce gönderilmesi Kala-i Sultaniye Mutasarrıflığından telgrafla bildirilmiş ve Harbiye Nezareti'ne de durum yazılarak bildirilmiştir.

İmroz kazası ve bağlı olan yerlerde meydana gelen depremde hanelerin çoğu yıkılmış bir kısmı da büyük hasar görmüştür birçok şahıs yaralanmıştır. Durum Limni Mutasarrıflığından telgrafla bildirilmiş ve savaş nedeni ile hükümet tarafından oraya sağlık heyeti gönderilmesi istenilerek, Gelibolu tarafına gönderilen heyetin İmroz'a sevki de istenilmektedir. Ayrıca Kala-i Sultaniye Mutasarrıflığına acil ibaresi ile gönderilen telgrafta 11 Ağustos 1912'de istenen çadırlar Şarköy, Mürefte ve civarı depremzedeleri için mi istenilmektedir, yoksa Kala-i Sultaniye'ce böyle bir ihtiyaç mı vardır bu durumların anlaşılmasından dolayı durumun acilen izah edilmesi isteği

de belirtilmiştir.”¹⁸² Bu yapılmış olan haberleşmeler bölgedeki halkın barınma konusunda yaşadıkları olumsuzlukların yanında sağlık sorunlarının giderilmesi için yapılan çalışmaları da göstermektedir.

“İmroz’da Hilal-i Ahmer” başlığı ile o dönem gazetelerde çıkan yazı şu şekildedir: *“İmroz adası hareketi arz musabinine muavenet vermek üzere Hilal-i Ahmer Cemiyetince edeviye ve sair yardım on üç kişilik bir heyet tarafından verilen bir vapurla hareket etmişti. Bu heyet reisi Doktor Mahir Beyden alınan telgrafta on dört kişiden birinin öldüğü geri kalan on üç kişinin tedavi edildiği ve cezirede münhadim olan hanelerin tamir ve inşaatından başka yapılacak bir şey kalmadığı cihetle heyet vazifesini yerine getirmiştir”*¹⁸³ denilmektedir. Gazetede belirtilmiş olan bu ifade bize gösteriyor ki İmroz’a giderek sağlık yardımı yapması beklenen heyet bölgede görevini yerine getirmiş ve bölgede daha fazla yapması gereken bir çalışma kalmamıştır.

1912 depremin kısa bir süre sonra meydana gelen Balkan Savaşları sırasında Hilal-i Ahmer’in tüm etkinlikleri sadece asker veya sivil yaralılarla hastalara bakmak ve göçmenlerle ilgilenmekle sınırlı kalmadı. Çarpışmalar sürerken, Edirne’de 1912 yılı Temmuz ayında meydana gelen deprem, sonra da Burdur ve Isparta depremleri ve bunu izleyen kolera salgınında yardıma Hilal-i Ahmer Cemiyeti de koştı. Özellikle savaş bölgesi olması nedeniyle sağlık personelinin savaş yaralılarıyla meşgul olduğu sıradaki Edirne depremi üzerine Hilal-i Ahmer Cemiyeti yönetim kurulu, ivedi kararlar almak zorunda kaldı. Bu kararlar çerçevesinde, deprem bölgesindeki yaralılara bakmak üzere günde iki lira ücretle bir doktor müdür, bir buçuk lira ücretle bir operatör, ikişer mecrediye günlük ücretle üç stajyer, bir eczacı, bir katip, birer buçuk mecrediye ücretle iki hastabakıcı, iki aşçı ve birer mecrediye ücretle iki hademe alınması kararlaştırıldı öte yandan kullanılacak bütün araç gereç ve sağlık malzemesiyle bunların Mürefte’ye daha sonra vapurla Şarköy’e taşınmasını da Hilal-i Ahmer aynı karar çerçevesinde üstlenmişti. Felakete uğrayanların barınabilmeleri için barakaların yapılması zaman alacağından,

¹⁸² BOA, DH. MTV. 16-2/53.

¹⁸³ Tanin, M.23 Ağustos 1912/H.10 Ramazan 1330,s. 3

evleri yıkılmış halkın sokaklarda perişan olmalarının önlenmesi için İstanbul'dan Dahiliye Nezareti'nden bizzat Edirne Valisi, seferberlikteki askerlerden alınamayacağını belirterek yeterli miktarda çadır gönderilmesi için ricada bulunmuştu. Dahiliye Nezareti Vali'nin yazısını bir kopyasını "Gayet Müsteceldir" (ivedidir) sözünü ekleyerek Hilal-i Ahmer Merkezi'ne göndermiş ve Merkez'de 11 Ağustos 1912 (R.29 Temmuz 1328) günü yapılan yönetim kurulu toplantısında aşağıdaki kararlar alınmıştı:

"29 Temmuz 328 Tarihli Heyet-i İdare içtimasında ittihaz edilen Mukarrerat:

1. *Edirne Vilayeti dahilinde vukua gelen şiddetli zelzeleden en ziyade musab mahallerdeki mecruhin ve hasta ganın müdetavat-ı acilesine memur bir tabip müdir, bir operatör, üç stajyer, bir eczacı, iki hastabakıcı ve bir aşçı olmak üzere iki hademe ve bir katipten ibaret bir heyet-i sıhhiye-i seyyare izamı ve müdire yevmiye iki, operatöre bir buçuk lira, katip, eczacı ve stajyerlere ikişer hastabakıcılara birer buçuk aşçı ve hademeye birer mecidiye ücret itası.*
2. *Bu heyet için levazım olarak: (çok çeşitli tıbbi malzeme ve kullanım eşyası; çadır, çatal, kaşık, v.s.)Bu heyet evvela Mürefte'ye, badehu görülecek lüzum üzerine Şarköy mevkilerine vapur ile sevk edilecektir.*
3. *Bu heyetin hüsn-i tehiye ve sevki için heyet-i idarenin mesuliyeti altında beş yüz lira kadar bir para sarf edilmesi ve hesabat ve tehiyatın Müfettişi Umumi Mehmet Ali Bey tarafından hazırlatılması.*
4. *Daire-i Merkeziye kapıcısı olmak üzere şehri iki lira maaşla Tevfik Ağa tayin edilerek maaşın 26 Temmuz 328 tarihinden itibaren yürütülmesi,*
5. *Katip ve mütercim-i Sabık Efendi'nin muamelat-ı cariyeyi Katip Kazım Efendi devir ve teslim ve usul-i mahsusasının tarifinde muavenet eylesini temin zimmında ay nihayetine kadar devamına lüzum görüldüğünden maaşının tam aylık olarak tediyesi.*

29 Temmuz 328

Hilal-i Ahmer Cemiyeti, Osmanlı başkentini tehdit edecek hızla ilerleyen büyük savaş felaketi yanı sıra doğal afetlerle de sarsılan devletin içine

düştüğü çaresizliği görerek, kendisinden beklenen yardımları gerçekleştirebilmek için kendi yapısını güçlü tutmaya gayret etmekteydi. Gerçi Balkan Savaşından önce başlamış olan Trablusgarp Savaşı'nın Uşi Antlaşması ile 1912 yılı Ekim'inde sona ermesi, devleti iki cepheli savaştan kurtarmıştı. Ama Hilal-i Ahmer Cemiyeti bir yandan Trablusgarp Savaşı'nın yaralarını sarmaya çalışırken, öte yandan da Balkan cephesinde güçlü bir yardım eli bulundurabilmek için üyelerinin desteğine bel bağlamıştı. Bu amaçla 16 Kasım 1912 İstanbul toplantısını daha 27 Ekim'de gazetelerde duyurarak bütün çalışanlarını bu olağanüstü kongreye çağırmıştı. Kongrede de vurgulandığı gibi yardımların düzenli şekilde cepheye ulaşması için bütün üyelerin uyum içinde olmalarına da ayrıca özen gösterilmişti. Bununla birlikte savaşın olumsuz gelişmeleri, askerlerin daha önce Türklerin olan pek çok bölgeden çekilmesine yol açtıkça, kayıplar, devlete olduğu gibi Hilal-i Ahmer Cemiyeti'ne de yeni sorunlar ve yükler getirmişti. Yine de Cemiyet henüz emekleme çağında olmasına karşın, Trablusgarp Savaşı'ndan olduğu gibi Balkan Savaşlarından da başarıyla çıkmıştır.¹⁸⁴

Dr. Sadi'de Hilal-i Ahmer Cemiyetinin çalışmalarını şu şekilde anlatmaktadır: *"Hilal-i Ahmerimiz felaketin ya sekizinci ve ya onuncu günü hareket yerine varabilmiştir. Fakat niçin saklayayım vapurumuz Mürefte'ye yaklaşınca en evvel gözüme çarpan şey Hilal-i Ahmer'in merhametli bayrağı olmuştu. Onu görünce kalbim sevinçle çarpmaya başladı. Seviniyordum, çünkü hükümetimizi şu biçare halkın yaralarını sararken pek az defa görmüş idim. Denizde açıklarda bir de vapur duruyordu. Öğrendiğime göre o da Hilal-i Ahmer'e mensup idi. Orada ağır yaralılara ameliyat yapılıyor ve vapurun içindeki hastahane yatırılıyordu. Hastahane vapurundaki ihtimam ve mükemmeliyet Amerika Sefareti tarafından gönderilen heyeti sıhhiyenin bile takdiratını celp etmiş idi. Bunu görmek maatteessüf bana nasip olmadı. Şiddetli bir poyrazın dalgalarından vapura gidemedik."*¹⁸⁵

¹⁸⁴ S. AKGÜL KARAR-M.ULUĞTEKİN, a. g. k. s.133-136

¹⁸⁵ M. SADİ, a. g. k. s.34

4.3.3. Uluslararası Yardımlar

Sosyal dayanışmanın yanı sıra bu tür afet dönemlerinde görülen bir diğer gelişme uluslararası yardımlaşmadır. Amerikan Sefareti'nce depremzedelerin tedavisi için Şarköy'e gönderilecek doktorlara gerekli olan ilaç yardımı yapılmıştır. Almanya İmparatoru depremzedelere 10.000 Mark tutarında mali yardımda bulunmuş ve Almanya Sefaretine ait Loreley adlı vapur depremzedeler için yardım malzemesiyle İstanbul'dan afet bölgesine gönderilmiştir. Ayrıca Güney Bavyera'da Hohenkanmer'de Westernarh Baronluğu arazisi müdürü J.R. Schmitt depremzedeler için mali yardım göndermiştir. Gelibolu depremzedeleri için ise hayırsever bir vatandaş Berlin Sefareti vasıtasıyla nakdi yardım göndermiştir. Bunlara ilaveten Londra Belediye Reisi depremzedeler için yardım toplama faaliyetlerine girişmiş ve depremde harap olan yerler ve depremzedelerin sayısı hakkında bilgi istemiştir. Mısır'da yayımlanan Bars Ecipsiyen Gazetesi depremzedeler için mali yardımda bulunmuştur.¹⁸⁶

Amerika Sefaretince depremzedelerin tedavisi için Şarköy'e gönderilecek doktorlara gerekli olan ilaç ve diğer malzemenin verilmesine dair 13 Ağustos 1912 tarihli yazıda "Tıbbiye, Mülkiye ve Sıhhiye Meclisi Başkanlıklarına Amerika sefaretince yaralılara yardım için maiyet vapuruyla yarın Şarköy'e üç doktor gönderileceğinden bahsedilmiştir. Pansuman ve tedavi için gerekli olacak araç gereçlerin acilen bugün tedarik edilmesiyle doktorların gönderilmesinin temenni olunduğu belirtilmiştir."¹⁸⁷

Edirne ve civarında meydana gelen depremzedeler için toplanacak iane meyanına kayıt olunmak üzere Şimali Bavyera'dan üç ecnebi tarafından yirmi marklık yardım gönderildiğine dair 22 Ağustos 1912 tarihli Dahiliye Nezareti'ne gönderilmiş olan bir yazıda bulunmaktadır. "Edirne'de meydana gelen depremzedeler için toplanacak yardımlara kayıt olunmak üzere Kuzey Bavyera'da Hühen Kamer'de ve Sternah barutluğu arazisi müdürü J. R. İşmit

¹⁸⁶ ERLER, a. g. m. s. 36

¹⁸⁷ BOA, DH. MTV. 16-2/27.

isminde bir zat tarafından yirmi marklık kaime gönderilmiş olduğu belirtilmektedir.”¹⁸⁸

Edirne ve havalisi depremzedeleri için Durban’dan Wiener Bank’ın Londra şubesine tevdi olan ve oradan Dersaadet şubesine havale olunan elli liralık iane çekinin gönderildiğine dair 15 Ekim 1912 tarihli bir yazıda bulunmaktadır. “Edirne ve çevresinde meydana gelmiş olan depremden etkilenenler için Durban’dan Wiener Bankası’nın Londra şubesine gönderilen ve oradan buradaki şubeye havale olunan elli liralık iane çeki Dahiliye Nezareti’ne ulaşmış ve çek imzalanmıştır.”¹⁸⁹

Edirne ve havalisi hareket zedeganı için Durban’dan ve harp yardımı olarak Sidney şehirlerinden ve nakdi yardım olmak üzere Ali Bakış imzasıyla Hindistan’da Amritsar’dan ve yaralı Osmanlı askerleri için Merkantil of India aracılığı ile Hindli Muhyiddin tarafından gönderilen çeklerin Hariciye Nezareti tarafından teslim alındığına dair 24 Kasım 1912 (H.14 Zilhicce 1330) tarihli yazı da bulunmaktadır. “Hariciye Nezareti’ne Edirne ve çevresi depremzedelerine Durban’dan ve harp yardımı olarak Sydney şehirlerinden ve nakdi yardım olmak üzere Ali Bakış imzasıyla Hindistan’da Amritsar’dan yaralı Asakir-i Osmaniye için Merkantil of India vasıtasıyla Hintli Muhyiddin ismindeki bir zat tarafından gönderilen dört adet çeki karşılık 4 makbuz bakanlık tarafından düzenlenmiş ve Hariciye Nezareti’ne teslim edilmiştir.”¹⁹⁰

“Avusturya İmparatorunun Hediyesi” başlığı ile o dönem gazetesinde çıkan bir haber şöyle belirtilmiştir: “İmparator Fransuva Türkiye’de ki hareket-i arz felaket zedeganına 10.000 kron iane eylemiştir.”¹⁹¹

Yurt içinden yapılan yardımların yanında yurt dışından gönderilen ve genellikle nakdi olarak yapılan yardımlar bölge insanının olumsuz durumunun düzenlenmesine katkıda bulunmuştur.

¹⁸⁸ BOA, BEO. 4075/ 305583.

¹⁸⁹ BOA, BEO. 4098 /307276. bkz. Ek:9

¹⁹⁰ BOA, BEO. 4116 /308685.

¹⁹¹ Tanin, M.23 Ağustos 1912/H.10 Ramazan 1330, s. 3

4.4. Depremzedelere Tanınan Muafiyetler

Edirne vilayeti ve bağlı yerlerde meydana gelen depremden musibete uğrayanların çokluğu ve bir çok binanın tamamen yıkılmış olmasından dolayı hükümet gerekli yardımın lazım olanının bir kısmının hazine tarafından toplanmış olanının yanında, masrafın yirmi bin liralık kısmının on bin lirasını İstanbul'da oluşturulan yardım komisyonunda yardımın gereğine göre harcanmasına, artan kısmının ise görülecek lüzum dahilinde nezarete burada da hasara uğramış olanların H.1330 senesi maliyesine ait bulunan ve henüz toplanmamış olan vergilerin maliyece kaydının silinmesine, sağlam kalan yerlerin ise henüz alınmamış olanların vergilerinin tahsilatının ertelenmesine dair 4 Eylül 1912 (H.22 Ramazan 1330) tarihinde karar almıştır.¹⁹²

Edirne vilayetine bağlı mahallerde meydana gelen depremden etkilenenlerin çokluğuna ve binaların çoğunlukla yıkılmış olmasına binaen, hükümet tarafından gerekli yardımdan başka ayrıca ortaya çıkan masrafların düzenlenmesi için yirmi bin lira tahsis edilmiş ve bunun on bin lirası muhtaç olanların derecelerine göre sarf olunmak üzere İstanbul'daki mevcut yardım komisyonu emrine havale edilmiş, bununla ilgili İstanbul'da yardım sandıkları kurulmuş, hasar gören veya görmeyen binaların vergilerinin ertelenmesi uygun bulunmuştur. Bu konuda gereğinin yapılması 7 Eylül 1912 (H.25 Ramazan 1330) tarihinde bildirilmiştir.¹⁹³

Gelibolu, Mürefte, Şarköy'de depreme yakalanmış olanların hallerini rahat ettirmek için tedbir olarak adı geçen yerlerde bulunan muhtaç kişilere Ziraat Bankası'ndan kefalet olarak bin beş yüz kuruşa kadar para borç verilmesine dair Hareket-i Arz İane Komisyonu vekaletinden Dahiliye Nezareti'ne gönderilen 12 Eylül 1912 (H.30 Ramazan 1330) tarihli tezkireye iliştilmiş olarak gönderilmiş olan yazıya acele olarak haber verilmesi istenilmiştir.¹⁹⁴ Bu durum da bölge insanın ekonomik olarak biraz da olsa rahata

¹⁹² BOA, MV. 168/29.

¹⁹³ BOA, BEO. 4081/306037.

¹⁹⁴ BOA, BEO. 4083/306170.

kavuşmalarının sağlanması için devlet tarafından yapılan çalışmalara bir örnektir.

Edirne vilayeti ve bağlı yerlerde meydana gelen depremde hasar gören binaların vergileri ile ilgili 17 Eylül 1912 (R.4 Eylül 1328) tarihinde bazı kararlar alınmıştır. “Edirne vilayeti ve bağlı olan mahallerde meydana gelen depremde yıkılmış olan veya hasar gören binaların R.1328 senesinde maliyeye ödenmesi gereken ve henüz tahsil olunmayan Müsakkafat Vergilerinin ertelenmesinin Meclis-i Vükelaca uygun görüldüğü belirtilmiş olup, durum Maliye ve Dahiliye Nezaretlerine de tebliğ edilmiştir.”¹⁹⁵

Sadaret’ten Şura-yı Devlet Başkanlığına gönderilen 9 Kasım 1912 (H.29 Zilkade 1330) tarihli yazıda ise Edirne vilayeti ve bağlı olan yerlerde meydana gelen depremden bölgede yaşayanların ticaret ve sanatlarının sekteye uğradığı belirtilmiştir. Bu sebeple üç yüz yirmi sekiz senesi bütçesinde bu bölgelerin Temettu Vergilerinin ertelenmesi kararı alınmış ve bu konu Maliye Nezaretine tebliğ edilmiştir.¹⁹⁶

1 Eylül 1912 (H.19 Ramazan 1330) tarihli bir başka belgede ise Gelibolu, Tekfurdağı ve Kala-i Sultaniye sancaklarında meydana gelen depremden zarar gören Ziraat Bankası memurlarına ikişer maaş ikramiye verilmesi ve bunun daha sonra aylıklarından yüzde on kesilerek ödenmesi hakkında karar alınmıştır.¹⁹⁷

Deprem sonrası bölgede sıkıntı içerisinde bulunan halka vergi ve kredi gibi konularda yardım sağlanmıştır. Depremden zarar gören çiftçilere Ziraat Bankası şubelerinden krediler verilmiştir. Depremden zarar gören Bolayır ve civarındaki altı köy halkı, üç sene müddetle vergiden muaf tutulmalarına dair istekte bulunmuşlardı. Aynı şekilde Mürefte depremzedeleri de bir sene için tekalif-i maliyeden muafiyet istemişlerdir. Edirne’deki depremde zarar görenlerin Müsakkafat Vergileri görüşülmüştür. Hükümetin deprem

¹⁹⁵ BOA, BEO. 4084/306255.

¹⁹⁶ BOA, BEO. 4110/308247.

¹⁹⁷ BOA, MV. 168/27.

sahasında gerekli gördüğü yerlerdeki halkın vergileri ve bunların ödenme süreleri hususunda tavizkar yaklaşımı dikkat çekmektedir.¹⁹⁸

Depremden dolayı ve sonrasındaki harp sebebiyle halkın sıkıntıya düşmeleri ve bu sıkıntının giderilmesi yönünde yapılan çalışmalar 4 Mayıs 1914 (H.8 Cemazeyilahir 1330) tarihinde depremin oluşundan yaklaşık iki yıl sonraki bir belgede ele alınmıştır. “Edirne Vilayetinden alınan yazıda Mürefte ve Şarköy kasabalarıyla, bunlara bağlı yerlere yaşayan, buralarda ikamet eden ahalinin aynı sene sonuna kadar olan vergi muafiyetinden istifade edeceği, bunun yanında Ziraat Bankası tarafından dağıtılan tohumluktan da istifade edecekleri bildirilmiştir. Bu nedenle toplanmış olan ahalinin sıkıntısı hükümetçe dikkate alınmış ve lazım olanlar ödenmiştir.”¹⁹⁹ Depremden yaklaşık iki yıl sonraya ait olan bu belge aslında deprem zamanı ve sonrasında yaşanan Balkan Savaşları döneminde halkın ne kadar zor durumda olduklarını göstermektedir. Bu olumsuz durumun giderilmesi için yapılan çalışmaların oldukça uzun süre devam etmiş olduğunu da göstermektedir.

4.5. Yardım Amaçlı Sosyal Organizasyonlar

21 Ağustos 1912 (H.8 Ramazan 1330) tarihinde İstanbul Polis Müdürlüğüne ve İstanbul Belediyesine yazılan yazıda “Gelibolu, Mürefte, Şarköy ve civarı depremzedelerine yardım cemiyeti adında önümüzdeki Pazar günü bir takım kız ve kadınların on para karşılığında sokaklarda çiçek satmalarına izin verilmesi istenilmiştir. Bu duruma Rum Patrikliğinden iltimas edilmiş ve sadece o günde satılmak üzere bu şekilde bir yardım toplanması da bakanlıkça uygun görülmüştür.”²⁰⁰

Deprem sonrası bölgedeki halka yapılan yardım, sosyal dayanışmanın en güzel örneği olsa gerektir. Yapılacak yardım çalışmalarını düzenlemek ve bu yardımları Edirne ve Kala-i Sultaniye’deki gerekli yerlere ulaştırmak için İlane Komisyonu adı verilen daha önceki bölümde de açıklamış olduğumuz geçici

¹⁹⁸ ERLER, a. g. m. s. 36

¹⁹⁹ BOA, DH. İ. UM. EK. 68/10.

²⁰⁰ BOA, DH. MTV. 16-2/50.

bir kurul görevlendirilmiştir. Depremden etkilenen halk için Şehzade Abdülmecid'in fahri başkanlığında kurulan İane Komisyonuna Ermeni Patrikhanesi ve Hahamlardan birer kişinin seçilmesine karar verilmiştir. Bu durum da toplumdaki farklı kesimlerin bir arada çalışmasına katkıda bulunmuştur. Depremden etkilenen halk için toplanan paraların İane Komisyonuna gönderilmesine karar verilmiştir ve bu komisyon için Harbiye Dairesi'nin bir salonu tahsis edilmiştir. Komisyonun riyaset vekaleti ise İstanbul Valiliği makamına bağlanmıştır. Bununla birlikte halk içerisinde gönüllü olarak deprem bölgesi için yardım toplama faaliyetinde bulunanlar olmuştur. Bunların, buldukları idari makamlardan izin almak suretiyle yardım toplayabildiklerini de görmekteyiz. İstanbul'daki Rum kadınlarını sokaklarda depremzedelere yardım toplamak için çiçek satmalarına ruhsat verilmesi yönündeki istekleri, yardım toplama çalışmalarının idarecilerin bilgisi dahilinde olduğunu göstermektedir.²⁰¹

Rum kadınlarının çiçek satarak yardım toplamaları ile ilgili o dönem gazetelerinden birinde "Gül İanesi" başlığı ile çıkan haber şu şekilde olmuştur: *"Hareketi arz esnasında ve harikten kötü durumda olanlara İane olmak üzere önümüzdeki Pazar günü Rum kadınları tarafından İstanbul'un her tarafında arzu edenlere gül takdim edilecektir. Gerçekleştirilmek istenen bu teşebbüse hükümet tarafından müsaade edilmiştir."*²⁰²

Aynı gazetede durum bir gün sonra "Marmara Zelzele Zedegani Menfaatine Küçük Kırmızı Çiçekler" başlığı altında tekrar ele alınmıştır. *"Beyoğlu Rum kadınlarından müteşekkil fıkra perver cemiyeti şehrimizdeki sair fıkra perver cemiyetlerin iştirakiyle bu defaki zelzele müthişeden dolayı nan pareye muhtaç ve meskenden mahrum kalan ahalinin hali sefaletine İane olmak üzere önümüzdeki ağustosun Pazar günü mahallerinde kırmızı renkli küçük çiçekler satmaya karar vermişlerdir. Çiçeğin faydası yalnız on paradır. Fazla verilecek para kabul edilecektir."*²⁰³ Bu belirtilmiş olan durumlarda

²⁰¹ ERLER, a. g. m. s.35

²⁰² Tanin, M.22 Ağustos 1912/H.9 Ramazan 1330, s. 4.

²⁰³ Tanin, M.23 Ağustos 1912/H.10 Ramazan 1330, s. 3, bkz. Ek:10

göstermektedir ki toplum içinde depremzedeler menfaatine çalışmalar yetkililerin izni dahilinde yapılmıştır.

5.SONUÇ

Edirne, tarihi süreç içinde savaşlar dışında, yangın, sel, salgın hastalıklar ve depremler olmak üzere farklı tabii afetlerden oldukça olumsuz etkilenmiştir. Özellikle 1912 depreminin yıkıcı etkisi Edirne bölgesinin pek çok yerleşim yerinde büyük bir tahribata sebep olmuştur. 1912 Marmara depreminin oluş saati hakkında değişik bilgiler verilmesine rağmen depremin vasati saat ile 03.25- 03.30 arasında meydana geldiği yönündeki bilgiler daha kesindir.

Depremin fiziki olarak etkilediği alan oldukça geniştir. Depremin etkisinin en fazla hissedilmiş olduğu yerlerden Mürefte'de 3736 haneden 3382 tanesi yıkılmıştır. Şarköy'de 3523 haneden 2647'si, Gelibolu'da ise 6699 haneden 2890'ı yıkılmıştır. Görüldüğü gibi deprem sonucu birçok hane kullanılamayacak duruma gelmiştir.

Deprem nedeniyle yıkılmış olan evlerin ortaya çıkarmış olduğu hasarın yanında depremin neden olduğu yangınlarda hasar miktarının artmasına sebep olmuştur. Şarköy merkezinde iki yüz elli hane deprem sonrası ortaya çıkmış olan yangın nedeniyle kullanılamaz duruma gelmiştir. Çorlu'da depremden sonra meydana gelmiş olan yangında iki yüz ev ve iki yüz dükkan olmak üzere toplam dört yüz yapı kullanılamaz duruma gelmiştir. Bu durum da aslında bize esnekliğinden yararlanılarak deprem meydana geldikten sonra yıkımların azaltılması yönünde yapılmış olan ahşap yapıların güvenilirliklerinin böyle durumlarda ne kadar az olduğunu göstermektedir.

Depremin hemen ardından Evkaf Nazırı ve Edirne Valisi başta olmak üzere resmi görevliler bölgeye giderek tespitlerde bulunmuşlardır. Resmi görevlilerin bölgede yapmış oldukları tespitler sonucunda depremden etkilenmiş olan insanların barınma yerlerine ihtiyaçları başta olmak üzere durumla ilgili bilgi verilmiş ve gerekli yardımların yapılması istenilmiştir. Depremzedelerin yiyecek içecek ihtiyaçları ile deprem sonucunda meydana gelen yaralanmalar da yine görevliler tarafından başkente bildirilmiştir.

Bölgede yetkililerin yapılmış oldukları tespitlerin dışında, depremzedeler için iane komisyonları da oluşturulmuştur. Böylece afet yönetim çalışmaları

daha sistemli ve kontrollü bir şekilde yapılmaya başlanmıştır. Afetzedelere gönderilen yardımların ulaştırılması da önemli konulardan biri olmuştur. Yardımların yerlerine daha çok deniz yolu ile gönderilmesi ise kara yolu ulaşımından kaynaklanabilecek engellerin önüne geçilmek istenilmesinden dolayıdır. Çünkü bu deprem yaklaşmakta olan balkan savaşından kısa bir süre önce meydana gelmiştir ve yollar bu nedenle yeterince güvenli görülmemiş olduğundan daha güvenli görülen deniz yolu ulaşımı tercih edilmiştir.

Bölgede yapılan çalışmaların ve yardımların başında öncelikle üzerinde durulan nokta afetzedelerin barınma ihtiyaçlarının karşılanması olmuştur. Yaz aylarının son zamanlarına rastlayan deprem nedeniyle açıkta kalmış insanların barınması yıkılan yapılar nedeniyle mümkün olmadığından bunlar için güvenli barakaların inşa edilmesi önemli bir konu olmuştur. Bölgeye gönderilmiş olan çadırlar yetersiz kalmış, ordudan istenilen çadırlar ise yaklaşmakta olan savaş nedeniyle temin edilememiştir. Deprem nedeniyle insanların barınmaları için kullanılan çadırların yeterli birer yerleşim alanı olmadığı bugün de pek iyi bilinmektedir. Bu nedenle çadırlardan vazgeçilmiş ve yaklaşan kış şartları için daha dayanıklı olan barakaların yapılması tercih edilmiştir. Baraka yapımında da bazı sorunlarla karşılanmıştır. Baraklar için bölgede yeterli kereste bulunamamış ve İstanbul başta olmak üzere diğer yerlerden bölgeye kereste gönderilmesi istenilmiştir ve bu şekilde barakalar yapılmaya çalışılmıştır.

Bölgede barakaların yapılmasının dışında gönderilmiş olan yardımlarda depremedelerin hayatlarının kolaylaştırılmaya çalışılması açısından önemlidir. Yaralıların tedavilerini yapmak üzere bölgeye sağlık ekipleri gönderilmiştir. Bölgeye giden sağlık ekiplerinin yapmış oldukları çalışmalar bu tedavilerin yapılması bakımından önemli olmakla beraber, yaralıların bazıları şartların yetersizliğinden bölgede tedavi edilemedikleri için başta İstanbul olmak üzere farklı şehirlere gönderilmişlerdir. Ayrıca yaralıların tedavisi için gerekli olan ilaçların temininde sıkıntılar da yaşanmış olduğu görülmüştür.

Deprem nedeniyle ortaya çıkmış olan bu sağlık sorunları dışında olası salgın hastalıklara karşı da tedbir alınmaya çalışıldığı görülmektedir. Bölgeye giden ve orada bulunan resmi görevliler özellikle insanların temiz yerlerde barınamamaları, yağın yağmurlardan dolayı ortaya çıkan çamurların sebep olduğu kirlilikler başta olmak üzere pek çok olumsuz durum hakkında bilgi vermişlerdir. Bu olumsuz durumların giderilmesi için barınma sorunu başta olmak üzere bölge için gerekli yardımların yapılması konusunda çalışmaların yapılmasında etkili olmuşlardır.

Bölgede ortaya çıkan yiyecek ve içecek sıkıntısı da gönderilen yardımlarla giderilmeye çalışılmıştır. Su sorunu vapurlarla suyun bölgeye gönderilmesi ile engellenmeye çalışılmıştır. Bununla ilgili kalıcı çalışmalarda yapılmış ve bölgeye su yolu için borular gönderilerek su yokluğu nedeniyle ortaya çıkan olumsuz durum engellenmeye çalışılmıştır.

Deprem sonrası bölgeye yurt içinden yapılmış olan yardımların yanında yurt dışından da bir çok yardım gönderilmiştir. Almanya'dan, Avusturya'dan, Amerika'dan, Hindistan'dan ve Mısır'dan bölgeye mali yardımlar gönderilmiştir.

Deprem sonrası hasarlı binaların güvenliğinin sağlanması, yağmalamaların önüne geçilmesi de en ciddi meselelerden biri olmuştur. Bunun önlenmesi için çok sayıda asker asayişini sağlamak için bölgeye sevk edilmiştir. Yıkılan posta binasının açıkta kalması nedeniyle askerlerin bu bina etrafında nöbet tutarak ortaya çıkabilecek yağmalamayı engellemeleri de bu durumu kanıtlamaktadır. Bunun dışında görevlilerin ortaya çıkabilecek suiistimallerin engellenmesine yönelik çalışmaları da vardır. Bölgeye gönderilen nakdi, gıda, sağlık ve sair yardımların yerine ve ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması karşısında bir takım istismarlar olmuşsa da bunlarda yapılan çalışmalarla önlenmeye çalışılmıştır. Bölgede yapılanlarla ilgili kurumlar arasındaki bilgi akışı ile de ortaya çıkan suiistimallere karşı tedbir alınmakla beraber, ortaya çıkabilecek suiistimallerin de önü alınmaya çalışılmıştır.

Sonuç itibariyle 1912 depremi Trablusgarp Savaşından yeni çıkılan ve yaklaşmakta olan Balkan Savaşı nedeniyle de zor durumda bulunan bir zamanda meydana gelmiştir. Tüm bu olumsuzluklara rağmen deprem

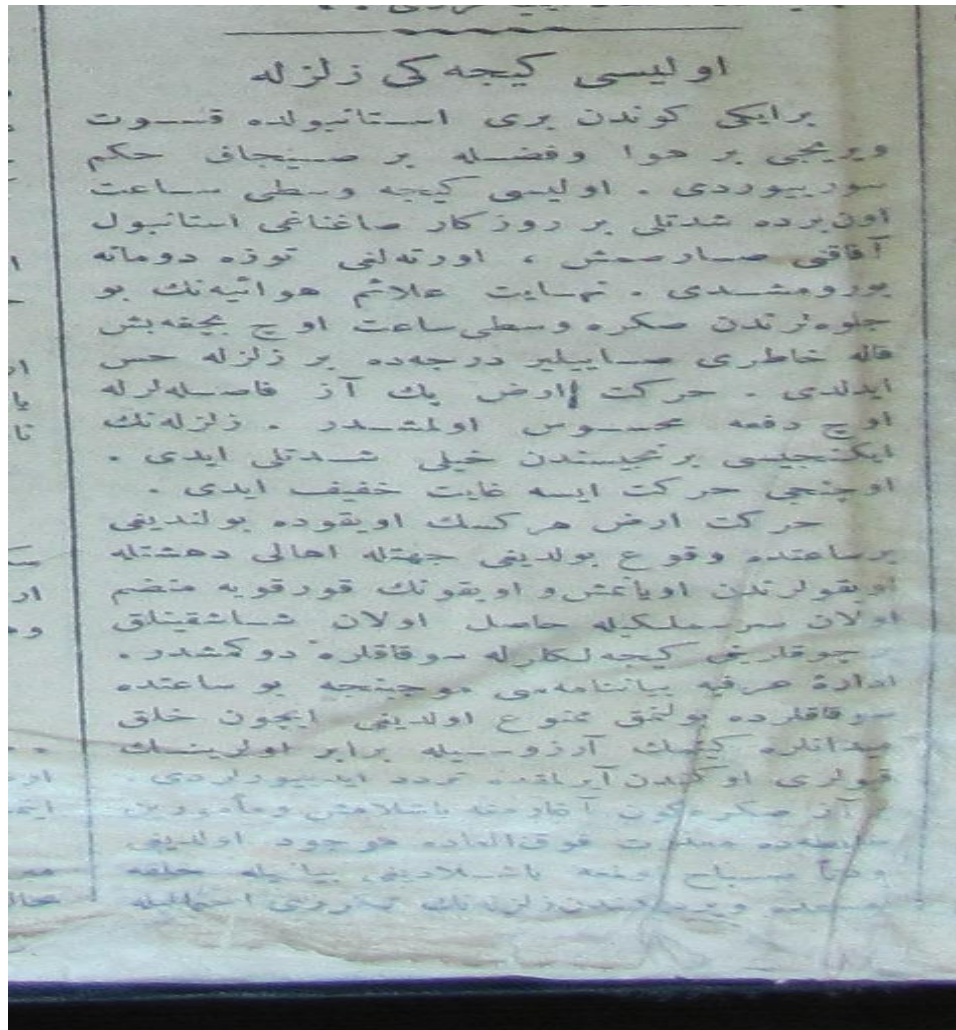
sonrası afet yönetim çalışmalarını kurulan komisyonlar aracılığı ile düzenli bir şekilde yapılmış ve bölge halkının ihtiyaçları giderilmeye çalışılmıştır.

6.EKLER

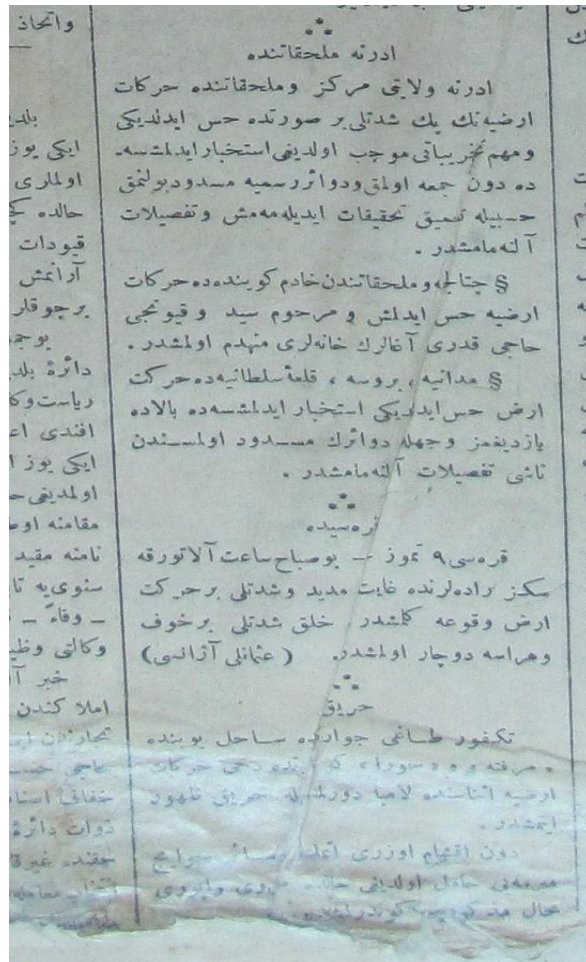
EK:1 "Zelzelenin Oluşu ve Süresine Dair", (İkdam gazetesi, 10 Ağustos 1912, s.3)

ضابطه	زلزله وقوعی انساننده کاغذخانه جوارنده	نشانیله
فقط	او تومویبلله کز مکده اولان بعض ضابطان	سبک
موی	سطلح زمینه قریب شمشکه مشابه بر شرازه	کیفیه
قینه	الکتریقیه مشاهده ایشلردر .	قدن
ایچو		دی .
(هال)	زلزله نك مدت دوامی	لیانلر
قور	زلزله نك مدت دوامی حقیقده بر چوق	دیقی
مذک	روایتلر دوران ایدیور . قرق بش تیه قدر	تی ده
انتخاب	دوام ایتدیگی سولنمکده اینه ده بوجیه ایتدن	انی
ضابطه	ایلری کجه مژ . رصدخانه ده سیمو عرف آنی	سند
آشنا	باشدیگی ایچون مدت دوام تطبیق ایتدی	سند
	مامشدر . غلطه ده کاش سن سوا مکینده بر	حلیم
	سیمو ضراف آنی وارایسه ده زلزله نك شدندن	بول
غلطه	ایره سی قیرلیدی جهته حرکتک قاج نایه دوام	عید
محتاج	ایتدیگی وجهت ورودی فنا تعیین ایدیله ممشدره	زان
پنانک		
الهره	طوبوقوده خانه لردن بری مهم صورتده	
مرجه	خساره اوضرا مشدر .	
	زلزله چنالجه ده دخی حس ایدلش و زلزله	
ان	عقبینده اخشاب برخانه دن حریق ظهور ایدرک	
عبدالر	بنا کاملاً محترق اولمشدر .	
نظارت	آطه لرده حرکت ارضک پک شدتله حس	
امور	ایدلیکی خبر ویریلیور .	

EK:2 “Evvelisi Geceki Zelzele Başlıklı Yazı”, (İkdam gazetesi, 10 Ağustos 1912, s.3)

EK:3 “Depremin Edirne'deki Etkisine Dair”, (İkdam gazetesi, 10 Ağustos 1912,s.3)

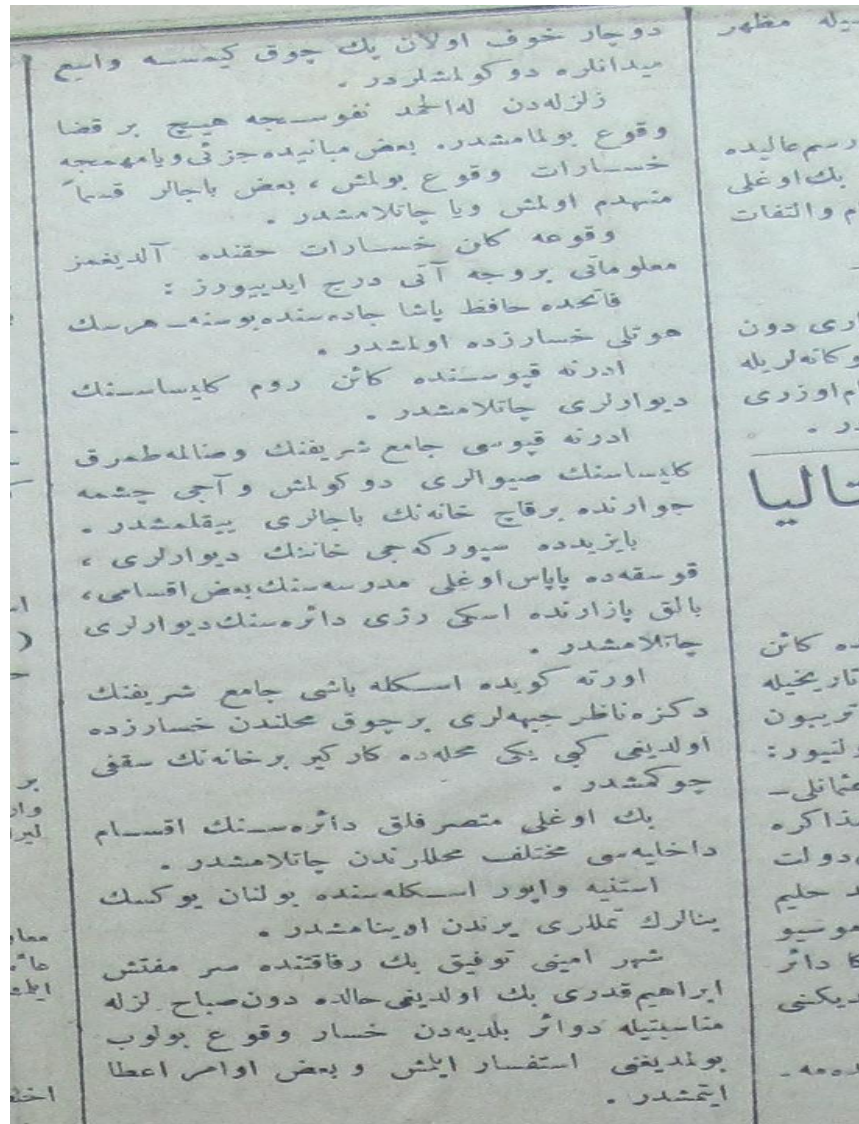

EK:4 “Depremin İstanbul’daki Etkisine Dair”, (Tanin gazetesi, 10 Ağustos 1912,S.2)

دوئکی «استانبول» ۱۸۹۴ سنه سی ۱۰ تونجه
 وقوع بولان زلزله حقیقه شو. اوماق ویرمکده در:
 «اوکلده بین ساعت اون ایکی یی بکری بش کجه
 شهر سزده مدهش بر زلزله وقوع بولدی. حرکت
 اشاغیدن یوقاری به وقوع بولدی. اهالی بیوک
 بره جان و تلالی ایمنده سوقا ندره قوشوشور.
 چوجوقلر قادیلر اغلاشیوردی. بتون نلغراف
 تلاری قره کوی جاده سنده برله دوشهش ایدی.
 باتقارلر بوستلر، غلطه ده یوانان لاله دکانلر سد
 اولتشدور. برچوق مقبول و بیروح اولدی بی سولنیور.
 دوت یوز الی سنه دن بری استانبولده بویله برزلزله
 وقوع بولمیشدور. تونل بولمیش نعلداتنه ختام ووردی.
 ابرتمی کونکی لسخه ده معلومات آتیه ویرمکده دور.
 یلک اوغلر رسد خانه سنه دن زلزله به دائر شو
 معلومات ویرمکده در:

اولک رجه ساعت ۱۲،۲۴ کجه وقوع بولمش
 و سکر ثانیه دوام ایلشدور.
 ایکنجه رجه ایسه برغیلدن بدی دقیقه صکره
 وقوع بولشدور. دیگر اوچنمی ایسه یازم ثانیه
 و خفیف صورتله دوام ایلک اوزره ساعت ۱،۱۵
 کجه حس ایلدیلدور.
 کجه ۴،۱۶ کجه وایکی ثانیه امتداد ایلده خوب
 و صباحین ۱۲،۲۷ کجه اولدیجه قوتل دیگر ایکی رجه
 ده ا حس ایلدیلدور. استقامت شالیدن جنوه
 و وضعیت افق ایدی.
 حرکت ارضک مرکزی بیاهه بوردیه بروسه
 و ازه برده اولدی طن اولنیور.
 بو کجه بی بره جوق عانلر اجهده تقسیم وتیه
 باشی باشجه لرته بچیرمشلردور. بوراده کی منظره
 حقیقه غریب بر شکل خزش ایتکده ایدی.
 پریشان صاحبی بر جوق قادیلر، چوجوقلرینه ده
 ویرمکده اولان والدهلر، بر جوق بیروح و اخیلر
 باجهده تیزه شیورلردی.

EK:5 "Zelzelenin İstanbul'da Meydana Getirdiği Hasar", (İkdam gazetesi,10 Ağustos 1912,S.3)

EK:6 “Deprem Sonucu Ölü Sayısını Gösterir Tablo” , (Earthquake Engineering And Structural Dynamics, S.15, s.198)

Tekirdağ ve kazası	57
Gaziköy ve kazası	614
Hoşköy ve kazası	385
Esencik ve kazası	11
Ormanlı ve kazası	58
Mürefte ve kazası	616
Gelibolu ve kazası	616
Imroz ve kazası	17
Çorlu ve kazası	13
Keşan ve kazası	126
Edirne ve kazası	13
Erenköy ve kazası	12
Edremit ve kazası	16
Çanakkale ve kazası	132
Biga ve kazası	13
Erdek ve kazası	13
Marmara ve kazası	1
Kapudağ ve kazası	50
Bandırma ve kazası	13
Bursa ve kazası	39
İzmit ve kazası	1
İzmit ve kazası	20

EK:7 “Şarköy’e Keşif Heyetinin Gönderilmesi”, (Tanin gazetesi, 22 Ağustos 1912, S.4)

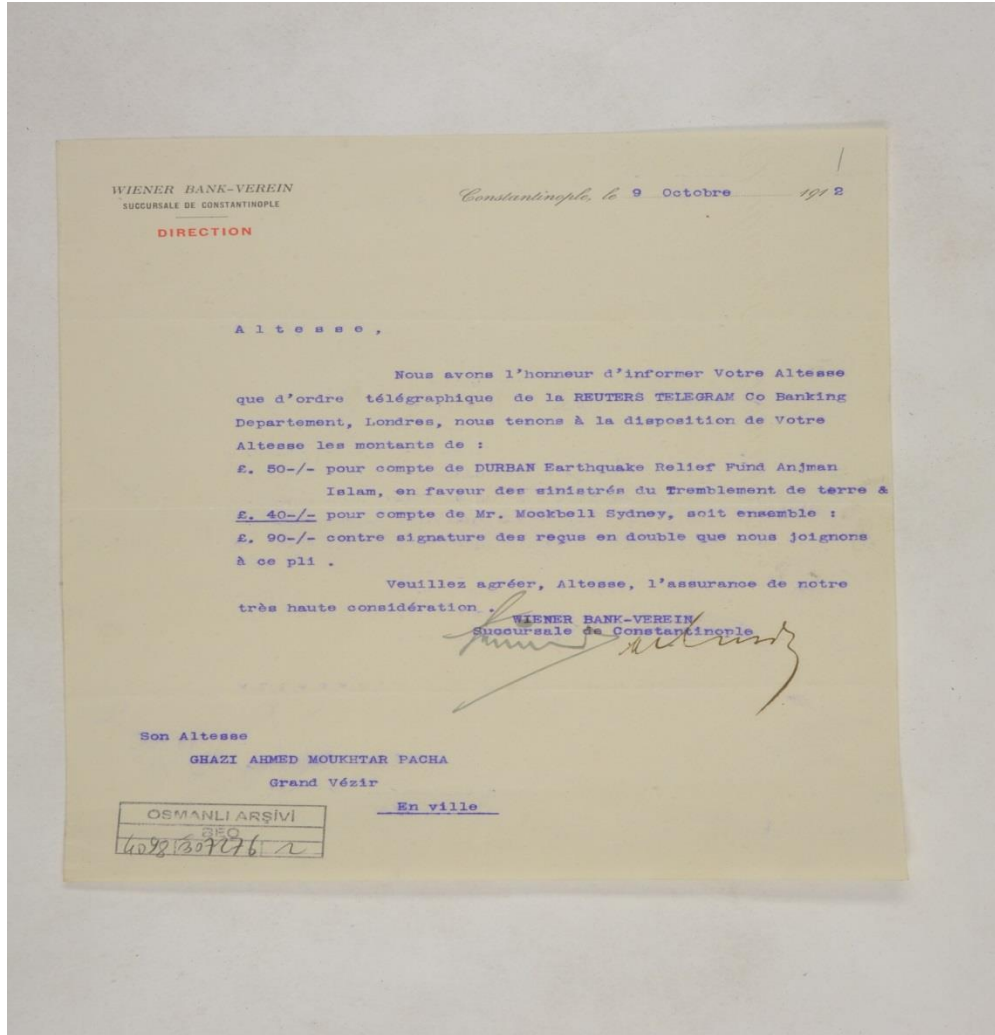
سان بیورلشدور .
 شارکوی قصبه سی
 شارکوی قصبه سنک کشف و انشایی ،
 ده لریک میدانه جیقارلمی ایچون بره هینس
 بئک اعزام ایدانی تحت قراره آلمشدر .
 کل اناهی
 حرکت ارض اساسنده حریتدن متضرر
 لانیله اناهی اولوق اوزره اوکونده کی بازار
 کون روم مجترائی قادیلری طرفندن
 ستانبولک هر طرفنده بهور قوطیلرله اوترپاره
 قابلنده ارزو ایدانله کل تقدیم ایدیه چکدر .
 روم بطریق حانه سی وساطتیه اولان بوتشینه
 حکومت طرفندن مساعده ایدلشدور .
 سو بولاری وقبول ایچون
 حرکت ارضدن خراب اولان سو بولاری
 وقبول ایچون لزومی قدره بایعه ایدیان بورولر
 یوکون بحالرینه سوق ایدیه چکدر .
 سری بک
 رسومات مدیر عمومی سری بک حرکت
 ارضدن خراب اولان هر صره سو واحتمه کی
 کرک بنه الی تفتیش ایلک اوزره عنایت
 ایلشدور .

اگر شرف
 عقیده لردن
 طرزنده کی
 حاصله اعصار
 اربلا سایدی
 اولور ، نه ده
 جویالری
 دیک سبای
 حرکتی وفقه
 تمیزل این
 جابوق تقار
 عرفلده و
 منصرلر و بک
 بزم او
 عناصر و
 اواجنامی
 فقط جابوق
 امین وحما
 علوم انجلا
 واسکی
 یا لکر زاله
 قطبی و
 متوجه ک

EK:8 "İane Komisyonu Hakkında", (Tanin gazetesi,22 Ağustos 1912, S. 4)

EK:9 "Yurtdışından Gönderilen İaneye Dair", (BOA, BEO,4098/307276)

EK:10 “Depremzedeler Yararına Çiçek Satışı”, (Tanin gazetesi, 23 Ağustos 1912, S. 3)

حرکت ارض

آوستریا، پراطورینک مدیسی
ویانه، ۳۰ آگستوس (کیکمشدن) —
ایمپراطور فرانسواوزوف تورکیاده کی حرکت
ارض فلاکتزدکانته ۱۰۰،۰۰۰ قورون اعطا
ایلمشدر. «قسطنطینوبل»

* * *

مصره زلزله زدگان منفعته

کوچک قیرمزی چیچکلر

بک اوغلی روم قادیبلر تندن متشکل فقرا
برور جمعی شهر منده کی سائر فقرا برور
جمعیلرینک اشتراکیله بود قومه کی زلزله مده شده دن
دولای نان پاره به محتاج و مسکندن محروم قالان
اهالینک حال سقالتی تهوینه مدار اولمق اوزره
اوکزده کی آگستوس سیک ۱۳ نجی بازار کونی
شهر مزک محال مختلفه ستمه لون ملی اولان
قیرمزی رنگلی کوچک چیچکلر (روزنلر)
صاعتمه قرار و برمه ساردر. چیچکل فیاتی
یالکز اون پاره در. مهرته اندازه اولماز.
فضله وریله چک پاره کال منتداری ایله قبول
ایدیله چکدر، بوم مذکورده بو تون وطنداش لک
آنندن کلدی کی قدر ارحیت و انسانییت کوستره مکدن
کری طور میه چی محققدر.

* * *

7.FOTOĞRAFLAR

“Namık Kemal’in Depremde Yıkılan Mezarı” (Tarih ve Düşünce, Mart 2000, S.5)

“Hilal-i Ahmer Cemiyeti Hastahane Gemisi” (Hanımefendilere Hilal-i Ahmere Dair Konferans,Haziran 2009,s.152)

“Hilal-i Ahmer’in Deprem Bölgesindeki Çalışmaları” (Toplumsal Tarih, Kasım 1996, s.35)

“Deprem Sırasında Hasara Uğramış Bir Ev” (Tarih ve Düşünce, Mart 2000, S.5)

8.KAYNAKLAR

1.ARŞİV KAYNAKLARI

1.1.BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ²⁰⁴

- 1.1.1. Babıali Evrak Odası (BEO.)
- 1.1.2. Dahiliye Hapishaneler Müdüriyeti (DH. MB. HPS.)
- 1.1.3. Dahiliye Hapishaneler Müdüriyeti Mütferrik (DH. MB. HPS. M.)
- 1.1.4. Dahiliye İdare Evrakı (DH. İD.)
- 1.1.5. Dahiliye İdare-i Umumiye Evrakı (DH. İ.UM. EK.)
- 1.1.6. Dahiye Mütenevvia (DH. MTV.)
- 1.1.7. Meclisi Vükela (MV.)

2.GAZETELER

- 2.1.Alemdar
- 2.2.İkdam
- 2.3.Tanin

3.KİTAPLAR

BADİ Ahmet (2000) **Riyaz-ı Belde-i Edirne** Çev. KAZANCIGİL Ratıp, Edirne Valiliği Yayınları, İstanbul

DİNÇ Güney (2008) **Mehmet Nail Beyin Derlediği Kartpostallarla Balkan Savaşı (1912-1913)** Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

ERİNÇ Sırrı (1968) **Jeomorfoloji** İstanbul Matbaası, İstanbul

GÜRSOY İdris (2000) **Türkiye'yi Sarsan Deprem** Kaynak Yayınları, İstanbul

HAYTA Necdet - BİRBUDAK Togay Seçkin (2010) **Balkan Savaşlarında Edirne** Genelkurmay Basımevi, Ankara

İŞLİ Emin Nedret-KOZ Sabri (1998) **Edirne: Serhattaki Payitaht** Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

²⁰⁴ Arşiv kaynaklarının dosya ve gömlek numaraları tez içinde dip not olarak belirtilmiştir.

KARAL AKGÜN Seçil-ULUĞTEKİN Murat (2002) **Hilal-i Ahmer'den Kızılay'a** Kızılay, Ankara

KAZANCIGİL Ratıp-GÖKÇE Nilüfer-BİLAR Ender (2009) **Edirne'nin Sağlık ve Sosyal Yardım Tarihi** I. Cilt Trakya Üniversitesi Yayınları

KERİMOĞLU Hasan Taner (2009) **İttihat-Terakki ve Rumlar 1908-1914** Libra Kitap, İstanbul

KUTLUKAN Sevgi Edirne - YİĞİT Ahmet - AKIN Veysi - CANIM Rıdvan (2008) **Edirne Müdafii Mehmet Şükrü Paşa** haz. KOZ Sabri, Zaman Kitap, İstanbul

ÖZENDEŞ Engin (1999) **Osmanlı'nın İkinci Başkenti Edirne** Yem Yayın, İstanbul

ÖZEY Ramazan (2006) **Afetler Coğrafyası** İstanbul

ÖZTÜRK Said (2009)**Afetlerin Gölgesinde İstanbul** İstanbul Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma ve Kontrol Daire Başkanlığı Çevre Koruma Müdürlüğü Yayınları

PAMPAL Süleyman (2000)**Depremler** Alfa Yayınevi, İstanbul

SADİ M. (1328) **Marmara Havzasının 26-27 Temmuz 1328 Hareket-i Arzı** Resimli Kitap Matbaası, İstanbul

SAKAOĞLU Necdet (2007) **20. Yüzyıl Başında Osmanlı Coğrafyası (1907-1908)** Deniz Kültür Yayınları, İstanbul

SILAY Mehmet (1999) **Yüzyılın Depremi** Birey Yayınevi, İstanbul

TUNCER Hüner (2010) **Osmanlı'nın Rumeli'yi Kaybı (1878-1914)** Kaynak Yayınları, İstanbul

TUROĞLU Hüseyin - DÖKER Mehmet Fatih (2011) **İstanbul'un Afetlerden Zarar Görebilirliği Sempozyumu Bildiriler Kitabı** Golden Medya Matbaacılık, İstanbul

4.MAKALELER

AMBRASEYS N.N.-FINKEL C.F. (1987) "The Saros-Marmara Earthquake Of 9 August 1912" **Earthquake Engineering And Structural Dynamics**, S.15, s. 189-211

ERLER Mehmet Yavuz (1996) "1912 Marmara Havzası Depremi" **Toplumsal Tarih Dergisi**, S. 35, Cilt 6, Kasım, s.30-37

GÜRULKAN Kemal (2000) “7.2’lik Marmara Depremi” **Tarih ve Düşünce Dergisi**, S. 5, Mart, sayfa 38-53

KARACAKAYA Recep (2002) “Şarköy-Mürefte Depremi” **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırma Merkezi**, İstanbul, s.203-218

KARLIKAYA Esin (1998) “Tarih İçinde Edirne” **Türkiye İş Bankası Yayınları**, Eylül, Ankara, s.14-18

ÖZEY Ramazan (2002) “19.Asırda Edirne Vilayeti Coğrafyası” **Marmara Coğrafya Dergisi**, Temmuz İstanbul, s.1-36

SATILMIŞ Selahattin (2012) “Osmanlı’da Bir Afet Yönetimi Örneği: 1883 Çeşme ve Urla Depremi” **History Studies**, s.503-527

TERZİOĞLU Ayşe (2005) “I. Balkan Savaşı ve Edirne’nin İşgali” **Türk Dünyası Araştırmaları Yayınları**, Ağustos İstanbul, s.161-179

YAYIMLANMAMIŞ TEZLER

YAVUZ Nuri (1989) “**Türk Arşiv Belgelerine Göre Birinci Balkan Harbi**” Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara

YAYIMLANMIŞ TEZLER

TEREKELİ Bülent (2011) “**1912 Şarköy-Mürefte Depremi ve Etkilediği Alanlar**” Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

9.ÖZGEÇMİŞ

1982 yılında İstanbul'da doğdum. İlk, orta ve lise öğrenimimi İstanbul'da tamamladıktan sonra lisans öğrenimine Ankara'da Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih bölümün de devam ettim. Lisans öğreniminden sonra İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Tarih Öğretmenliği alanında Tezsiz Yüksek Lisans öğrenimini tamamladım. Mecidiyeköy Lisesi, Erhan Gedikbaşı Çok Programlı Lisesi ve Etiler Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi'nde Tarih Öğretmeni olarak görev yaptım.